

№ 44 (53) 31 ЖОВТНЯ – 6 ЛИСТОПАДА 2008 р.

КРАСА ПО-АМЕРИКАНСЬКОМУ

Обама – чорний Кеннеді. Стор. 34

**КІНОУТРИМАНКА
БОНДА**

Комуністи обурені нашою
акторкою. Стор. 18

**КОРОЛІ
ТРАМАДОЛУ**

Хто контролює
наркотрафік. Стор. 24

**ДОРОГИЙ
ДОЛАР**

Гривня дешевшатиме
й далі. Стор. 30

Серія А5 ліцензія №344642, від 16.06.2006 Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту

не тільки боулінг..!

«Дует з блакитних мідій і кальмарів, білий рибний суп, фура-гра, мармурова груша... та багато іншого...»

Боулінг-клуб «STRIKE». Пр.Перемоги, 84. Тел.: 501-0110(11); www.strike.kiev.ua

ОБРАЗ

Щоб запобігти здирництву на дорогах, працівникам ДАІ відтепер заборонено мати під час чергування

розцінювати радше не як обмеження здирництва, а як визначення максимальної суми підкупу. Малюнок Валентина Стоянова.

більше, ніж 100 грн в кишені. Якщо буде більше – взяв хабара, менше – чесний. Однак наряд чи інспектор щодня має такі гроші при

собі, адже його середня зарплата становить 3000 грн на місяць. Отож, такий захід циніки можуть

Тиждень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Шеф-редактор Юрій Макаров
Головний редактор Роман Кульчинський
Заступники головного редактора
 Павло Солодзько, Наталя Васютин
Редактори Анатолій Бондаренко,
 Дмитро Губенко, Роман Кабачий,
 Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
 Катерина Ліпа, Сергій Лук'янух,
 Вікторія Поліненко
Спеціальний кореспондент
 Марія Старожицька
Журналісти Анна Бабнець, Богдан Буткевич,
 Василь Васютин, Сергій Гузь,
 Інна Завгородня, Антон Зікора, Вероніка Кіфчак,
 Олександра Киричук, Наталя Петринська,
 Олена Чекан
Літературний редактор Олександр Григор'єв
Контент-редактор сайта Таня Овчар

Виконавчий директор Роман Чигрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Надя Кельм
Дизайнери Ганна Єрмакова,
 Тимофій Молодчиков, Сергій Сторчай
Художники Андрій Єрмоленко, Павло Ніц
Більд-редакція Анатолій Белов,
 Кирило Хайлов, Вікторія Буянова
Фотографи Андрій Ломакін, Євген Котенко
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Коректори Марина Петрова, Світлана Стовпова
Відділ реклами Олена Карпенко
Відділ ПРОМО та PR Наталя Сал'ян
Відділ розповсюдження Наталя Астаф'єва
Відділ маркетингу Ганна Кашеїда

Свідцтво про державну реєстрацію
 КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
 Друк ЗД «Бліц-ПРИНТ»,
 Київ, вул. Довженка, 3
 № зам. 59037
Наклад 30 700
Адреса для листування
 03040, Київ,
 вул. Васильківська, 2 а
Телефон (044) 503 3740
 Виходить щоп'ятницю
 Розповсюджується
 в роздрібній торгівлі
 та за передплатою
Ціна договірна
 Передплатний індекс 99319

В очікуванні жертви

МИРОСЛАВ МАРИНОВИЧ

віце-ректор Українського католицького університету,
президент Інституту релігії і суспільства цього ж університету

Останніми роками наша країна переконливо доводить, що вона є істинною спадкоємицею Давньої Русі. Адже безлад, який панує в нашій державі, сягає розмірів отого сумнозвісного «ппрялку в ній мало», зафіксованого давньоруським літописцем. Нинішнє засліплене самопоїдання еліти замикає цілу низку трагічних катаклізмів в історії України, які виробили стереотип про неспроможність українців самостійно керувати державою. Тому перед нами вибір: або здобутися на рятівну солідарність і таки стати державною нацією, або, визнавши своє безсилля, покликати новітніх варягів. Найнагальніше завдання сьогодні – зупинити маховик ворожнечі. В численних аналітичних статтях унісоном звучить одна й та ж думка: «Жодна сторона не є невинною у цьому конфлікті. Кожна почувается жертвою підступності інших, хоч сама в зручний момент вдається до негідної змови». У конфліктології це – хрестоматійна ситуація, яка передбачає щораз більшу демонізацію суперника, реальні чи вигадані гріхи якого знімають у мене будь-які психологічні бар'єри перед застосуванням тих самих аморальних методів. Ось чому мало надії, що політики почують наші етичні застереження. Але що тоді? Якщо йти за Рене Жіларом, то сліпий конфлікт і «війну всіх проти всіх» не можна поступово пригасити. Конфлікт нарощується по спіралі й завершується тим, що якась жертва стає цапом-відбувайлом, якого всі дружно знищують. Інша грань сліпого конфлікту – пошук союзників на стороні. Легко прига-

дати, куди їздять наші політики. Нинішня криза в одну мить виявила цілі проломи у нашій національній безпеці. Чи готові ми до ситуації, коли більшість керівної еліти задля здобуття чи утримання влади розплачуватиметься головними стратегічними «запасами», чи, якщо хочете, опорами нашої незалежності? Чи можемо ми запропонувати дійові запобіжні інструменти?

Описаний конфлікт називають сліпим ще й тому, що його учасники бачать лише рухи один одного, тоді як того, що відбувається довкола, впритул не помічають. У світі вирує фінансова криза, буксують потужні світові економіки – у нас же тривалий час запевняли: «Українська економіка розвивається нормально, все під контролем». Народові до смерті набридла ворожнеча на верхах, щораз більше людей у відчай засвистують політиків і вимагають «усунути всіх зі сцени». Проте актори й далі грають свої ролі, остаточно переплутавши маски.

В Україні чимало розумних експертних груп, які формулюють слушні пропозиції. Проте керівництво не чує їх – точніше, чує тоді, якщо їхні поради дають негайний і безпосередній ефект у припиненні суперника. Якщо ж усе-таки станеться так, що якась сторона зробить правильний крок, друга – потопче інтереси й рідної мами, аби довести, що цей крок – погибельний.

Аморальність еліти живиться нашою власною згодою йти на компроміс із мораллю. Адже це ілюзія, що, скажімо, беручи хабар чи кривдячи слабшого, ти допомагаєш собі вижити в цьому світі. Наслідки такого кроку дис-

тають тебе з іншого боку через тотальний безлад у державі. «Допомагаючи» собі вижити, ми самі робимо своє життя нестерпним.

Ахіллесова п'ята нашого суспільства – брак солідарності. Бо тільки вона виявляє, що всесильні – безсилі, а королі – голі. Тут хочеться згадати відомий заклик Мономаха, спрямований передусім до простих людей; він ніби каже: «Живи чесно, і цим ти позбавиш опори своїх кривдників. Не дай погубити ближнього, і цим ти порятуєш самого себе». У той день, коли ми усвідомимо цей взаємозв'язок, нарешті станемо громадянами. Тому не вигадуймо велосипеда: ми мусимо подолати постпомаранчеву зневіру й знову захопити людей до солідарності.

Але йдеться не про солідарність зі своєю футбольною командою. Перехід від пасивності до солідарності, як і перехід від аморальності до моралі – це квантовий, тобто стрибкоподібний перехід. Не можна уявити собі п'ятирічний план морального одужання, за яким політик сьогодні збреше двадцять разів, а завтра – лише дев'ятнадцять. На духовний «стрибок» необхідно зважитися. Він потребує певної енергії та обов'язково вимагатиме жертви, хай навіть найменшої. Жертви, проти якої так голосно бунтують наші інстинкти самозбереження, задоволення й марнославства. Ми всі відчуваємо, що для бажаного політичного переформатування потрібен відповідний політичний лідер. Але він не постане, доки не з'явиться той, хто зважиться піти на жертву. Це одвічний досвід християнства, який постає тепер перед нами у всій своїй неминучості.

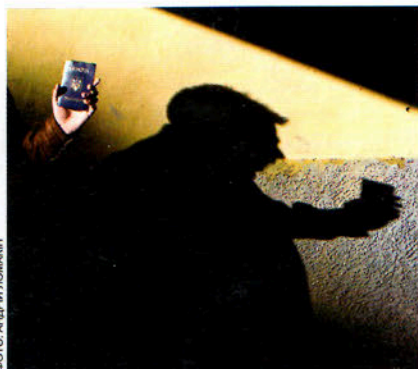

ФОТО: АНДРІЙ ЛОМАКІН

ФОТО: СЕРГІЙ ПОЛІВЧОК

36 ПАСПОРТНІ ПОНЕВІРЯННЯ

ОСОБЛИВОСТІ ГРОМАДЯНСТВА
ЗА ПОКЛИКАННЯМ

ОБРАЗ

- 1 **КАРИКАТУРА *ТИЖНЯ*.**
Малюнок Валентина Стоянова

ОСОБИСТА ДУМКА

- 2 **В ОЧІКУВАННІ ЖЕРТВИ.**
Авторська колонка Мирослава Мариновича

НА ЧАСІ

- 4 **ФОТО *ТИЖНЯ*.**
З палицями ПРОТИ РЕФОРМИ
- 6 **ТЕНДЕНЦІЯ *ТИЖНЯ*.**
Втомлені кризою
- 11 **ОЦІНКА.**
«Сантехнік», що розвалює систему
- 12 **СУБ'ЄКТИВ.** Самосуд

ВПРИТУЛ

- 14 **МАЗЕПИНКА З ПІТЕРА.**
Український гетьман надихнув росіянку
- 18 **КІНОУТРИМАНКА БОНДА.**
Комунисти обурені нашою актрисою
- 20 **НЕПЕРЕМОЖНА ЕЛІТА.**
В опозиції до себе
- 22 **НАКАЗАНО ВИЖИТИ.**
Культурна доза – 10 українських фільмів на рік
- 24 **ТЕМНА СПРАВА ФАРМАЦЕВТІВ.**
Трамадол від політиків
- 28 **ДИШЛО В МІШКУ.** Політики
заплуталися в антикризових заходах
- 30 **ПШИК ПІСЛЯ ШИКУ.** Гривня
знецінюватиметься й наступного року
- 32 **ЧАС РОЗПЛАТИ.**
Проблеми зі сплатою кредиту?
Банк піде на компроміс
- 34 **КУРС НА ОБАМУ.**
Американці сподіваються на Обаму,
як ми колись на Ющенка
- 36 **МРІЯ ПРО СИНІЙ ПАСПОРТ**
Стати громадянином України:
як і навіщо?

52 НАША ГЛИНА

Опішне успішно торгує
зі світом

ТЕМА ТИЖНЯ

- 38 **ВЕЛИКЕ КНЯЗІВСТВО
ЛИТОВСЬКЕ.**
Наша держава від моря до моря

МИ

- 48 **УДАР ПО СХОДУ.** Як русько-
литовське військо монголів прогнало
- 52 **КОЛО ГОНЧАРІВ.**
Не святі, що ліплять горщики в Опішні
- 57 **НЕ В НОСІ ДЛУБАТИ.**
Світлана Пиркало про дебати

НАВІГАТОР

- 58 **ГУСЯТИН: ДВА В ОДНОМУ.**
Особливості поділу батьківщини
Северина Наливайка
- 64 **СКАРБИ БЛОШИНОГО РИНКУ.**
Антикваріат – від естетики до криміналу
- 66 **УЧЕНІ ЗГОДНІ З АС/ДС.**
Галасуйте щоби врятувати озоновий шар
- 68 **ДОНЬКИ ІЛЛІ МУРОМЦЯ .**
Сумо в Україні на світовому рівні
- 70 **ФАБРИКАНТ МРІЙ.**
Голлівудський актор про «фабрику мрій»
і полювання на таланти
- 71 **А «МОЛОДІСТЬ» ДОЗРІЛА.**
Молоді хочуть говорити в кіно лише
про дорослі речі
- 72 **ДІМ НАШОГО КІНО.**
Авторська колонка Іди Ворс
- 73 **ТЕАТР РИЗИКУ.**
Гучний європейський піар
- 74 **ТІНІ ЗАБУТИХ ДУХІВ.** «Лісова пісня»
в розмаїтті лялькових образів
- 76 **ВІДГУКИ.**
Вистави, фільми, виставки, книги,
музичні записи
- 78 **АНОНСИ.** Коротко про культурні події

НАШ ТИЖДЕНЬ

- 80 Кілька слів від журналістів **Тижня**

66 ГАМІР ДОДАЄ ОЗОНУ

Кричить і рятує
озоновий шар

38 ВЕЛИКЕ КНЯЗІВСТВО ЛИТОВСЬКЕ

Наша держава від моря до моря

ФОТО: АР
КОЛАЖ: АНДРІЙ СРМОЛЕНКО

З палицями проти реформи

Італійський сенат у середу прийняв закон щодо реформування системи освіти. А за кілька годин після прийняття закону на одній із центральних площ Риму школярі вчинили масову бійку. Десятки учасників отримали синці, а кількох найактивніших затримала поліція. Стінкою на стінку, озброєні палицями й одягнені в чорні маски та шоломи, пішли прихильники й противники реформи – учні старшої школи. За що ж і проти чого билися юнаки та юнки? А за те, що в українських школах існує в тій чи іншій формі вже давно. Новий італійський закон про реформування шкільної освіти запроваджує посаду вчителя початкових класів, що призведе до значного скорочення педагогічного персоналу; передбачає виставлення оцінок за поведінку, відмінняє продовжений день у школах, вводить багатобальну систему оцінювання. Також цей закон передбачає формування спеціалізованих класів для дітей іммігрантів із відповідною мовою навчання.

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

НІНА КАРПАЧОВА
 заважає рятувати
 моряків

Керівництво одеської компанії «Тімекс тім», якій належить судно «Фаїна», заявило, що процес перемовин з піратами поставлений під загрозу втручанням уповноваженої ВР України з прав людини. Вона прибула до Кенії й іде на «неузгоджені спроби почати свої власні переговори з піратами».

ВОЛОДИМИР ПИЛИПЕНКО
 опирався судді та спец-
 підрозділові «Грифон»

Нардеп від БЮТ відмовився залишити залу Апеляційного адміністративного суду Києва під час розгляду справи щодо указу про розпуск парламенту. Ні суддя, ні спецпідрозділ «Грифон» не змогли його «виперти».

АНДРІЙ ЖОЛДАК
 показав «Войцека»

Режисер, який сам себе називає неформальним лідером українського театру, завітав до України з прем'єрою. «Войцек» — спектакль за п'єсою німецького драматурга Георга Бюхнера з купою провокаційних сцен. Герої перевтілюються в сучасних українських мільйонерів і здійснюють статевий акт із тваринами.

ВЕНСАН КАССЕЛЬ
 привіз в Україну фільм

Це перший візит до України франко-голлівудського актора, чоловіка Моніки Белуччі. Він презентував у Києві стрічку із двох частин «Ворог держави №1», у якому знімався. З ним приїхали продюсери та інші актори фільму.

КІМ ЧЕН ІР
 тяжкохворий у лікарні

Лідер КНДР у важкому стані й знаходиться в лікарні. Про це заявив прем'єр Японії Таро Асо. Однак північнокорейський керівник усе ще може ухвалювати рішення — додав Асо. Чутки навколо серйозної хвороби Кім Чен Іра почали ширитися наприкінці серпня — коли він не з'явився на святкування річниці заснування республіки.

Втомлені кризою

Депутати не виходять із буфету і планують новорічний відпочинок

Цьогоріч дострокових виборів не буде. І не тому, що хтось про щось домовився, а просто року властиво закінчуватися. Передвиборча кампанія має тривати 60 днів — у поточному ж році їх залишилося менше. Це чи не єдина конкретика, яку дав минулий політичний тиждень.

Чи будуть дострокові вибори в січні — лютому? Чи піде у відставку Віктор Балага? Чи звільнить Юлія Тимошенко прем'єрське крісло? Навіщо БЮТ блокує трибуну ВР? До цих, уже майже риторичних, запитань цього тижня додалося ще одне, більш конкретне — де відзначати Іювий рік. У буфеті та кулуарах ВР депутати, втомлені політичною кризою, все частіше запитують одне в одного про свята — хто й де справлятиме.

«Виборів не буде, можеш резервувати», — депутат-бютівець телефоном влаштовує новорічний відпочинок. Він збирається за кордон, у французькі Альпи. Подалі від бурх-

Депутати дуріють від нудьги

ливого та безглузкого парламентського життя. Чи будуть вибори, достеменно не знає ніхто. Проте бажання гарно відпочити на свята цілком може змінити реальність окремо взятого депутата.

Останніми тижнями Раду відвідують лише депутати-«статисти» — побачити політиків, які реально впливають на ситуацію, в парламенті неможливо. Рада перестала бути місцем,

ХРОНІКИ ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА НАЙСТРАШНІШИЙ КОМІКС

ДО ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА ЗАВІТАЛО ЧУЖЕ СВЯТО

ТЕОДОР, БОРЕЦЬ

НА ЧАСІ

де можна реально вирішити справи. Кілька депутатів від БЮТ охороняють трибуну ВР — за графіком, який склали у фракції, зараз їхня черга. На запитання: «Навіщо блокуєте?» більшість схильна відповісти «бо така доля». Конкретніша відповідь — щоб спікер Яценюк часом не поставив на голосування закон про фінансування дострокових виборів. Спочатку — антикризові закони.

Попри те, що голова ВР разом із прем'єром, головою Нацбанку та лідерами фракцій кілька днів намагались узгодити єдиний законопроект щодо виходу з кризи, це виявилось складним завданням. В середу Рада розглядала п'ять проектів від майже кожної політсили. Юлія Тимошенко, яка прийшла до парламенту в чорному вбранні, зрікається свого антикризового плану — на користь президентського.

Серед депутатів і журналістів відчувається пожвавлення — щось нарешті відбувається в стінах будівлі під скляним склепінням. Проте не настільки цікаве, щоб полишити свої місця перед телевизорами в буфеті та піднятися до сесійної зали. Доки триває презентація законопроектів, парламентарі гуляють кулуарами чи п'ють каву. В принципі, роль кожного з народних обранців у подоланні економічної кризи була визначена раніше — під час ранкового засідання фракції. Там їм розповіли, коли й за що голосувати. Решту часу вони можуть спокійно облаштовувати особисте життя, тим більше незабаром Новий рік.

Анна Бабінець

Аналіз антикризових заходів на стор. 28

П'ЯТЬ ПОДІЙ

ГРОШІ ЗА СПОГАДИ. В Києві свідкам Голодомору платитимуть по 200 грн за заповнену анкету зі спогадами.

БІГ МАКАРОНИНА. В Донецьку приготували макаронину завдовжки 211,5 м. Її вага — 80 кг.

ВАНДАЛИЗМ. У Севастополі хулігани облили синьою та жовтою фарбами пам'ятник Катерині II. Міліція шукає винних.

ДИВО. До Києва привезли Чудотворну ікону Почаївської Божої Матері. Прикладитися до ікони можна до 10 листопада.

НА ВОЛЮ. Шевченківський районний суд випустив під підписку про невиїзд 9 затриманих учасників «Маршу УПА» в Києві.

ОРТИВНЕЮ

ПОВЕРНЕННЯ ДО РІДНИХ ТРАДИЦІЙ

ОБМІН ВАЛЮТ

КУПІВЛЯ ПРОДАЖ

\$ 6900 7240

ДОЛАР США

€ 8570 9000

ЄВРО

Розмір шрифта: 10, 12, 14, 16, 18, 20, 24, 30, 36, 48, 60, 72, 84, 96, 108, 120, 144, 168, 192, 216, 240, 270, 300, 324, 360, 396, 432, 468, 504, 540, 576, 612, 648, 684, 720, 756, 792, 828, 864, 900, 936, 972, 1008, 1044, 1080, 1116, 1152, 1188, 1224, 1260, 1296, 1332, 1368, 1404, 1440, 1476, 1512, 1548, 1584, 1620, 1656, 1692, 1728, 1764, 1800, 1836, 1872, 1908, 1944, 1980, 2016, 2052, 2088, 2124, 2160, 2196, 2232, 2268, 2304, 2340, 2376, 2412, 2448, 2484, 2520, 2556, 2592, 2628, 2664, 2700, 2736, 2772, 2808, 2844, 2880, 2916, 2952, 2988, 3024, 3060, 3096, 3132, 3168, 3204, 3240, 3276, 3312, 3348, 3384, 3420, 3456, 3492, 3528, 3564, 3600, 3636, 3672, 3708, 3744, 3780, 3816, 3852, 3888, 3924, 3960, 3996, 4032, 4068, 4104, 4140, 4176, 4212, 4248, 4284, 4320, 4356, 4392, 4428, 4464, 4500, 4536, 4572, 4608, 4644, 4680, 4716, 4752, 4788, 4824, 4860, 4896, 4932, 4968, 5004, 5040, 5076, 5112, 5148, 5184, 5220, 5256, 5292, 5328, 5364, 5400, 5436, 5472, 5508, 5544, 5580, 5616, 5652, 5688, 5724, 5760, 5796, 5832, 5868, 5904, 5940, 5976, 6012, 6048, 6084, 6120, 6156, 6192, 6228, 6264, 6300, 6336, 6372, 6408, 6444, 6480, 6516, 6552, 6588, 6624, 6660, 6696, 6732, 6768, 6804, 6840, 6876, 6912, 6948, 6984, 7020, 7056, 7092, 7128, 7164, 7200, 7236, 7272, 7308, 7344, 7380, 7416, 7452, 7488, 7524, 7560, 7596, 7632, 7668, 7704, 7740, 7776, 7812, 7848, 7884, 7920, 7956, 7992, 8028, 8064, 8100, 8136, 8172, 8208, 8244, 8280, 8316, 8352, 8388, 8424, 8460, 8496, 8532, 8568, 8604, 8640, 8676, 8712, 8748, 8784, 8820, 8856, 8892, 8928, 8964, 9000, 9036, 9072, 9108, 9144, 9180, 9216, 9252, 9288, 9324, 9360, 9396, 9432, 9468, 9504, 9540, 9576, 9612, 9648, 9684, 9720, 9756, 9792, 9828, 9864, 9900, 9936, 9972, 10000.

\$300 000
за ЖИТТЯЗловмисники викрали
бізнесмена й вимагали
викуп

У Києві два зловмисники викрали бізнесмена й вимагали за його звільнення \$300 тис. та відписати на них автостоянку. Співзасновника товариства з обмеженою відповідальністю, яке мало ексклюзивне право на реконструкцію житлового мікрорайону в столиці, було викрадено напередодні підписання інвестиційної угоди. Майже добу підприємця тримали в заручниках у будівельному вагоні в с. Бугайківка. Працівники столичного УБОЗ та СБУ під час передачі грошової «ляльки» затримали здирників — уродженця Читинської області (РФ) та киянина.

Подушка безпеки для гривні

МВФ пропонує Україні кредит у \$16,5 млрд. Ми не позичали гроші у Фонду вже 7 років

Щоб допомогти Україні виборساتися з постійно прогресуючої економічної кризи, Міжнародний валютний фонд прийняв рішення надати нам кредит у \$16,5 млрд за умови, якщо парламент ухвалить пакет антикризових заходів. Такий новини потішили усі вітчизняні можновладці й поспішили готувати свої варіанти виходу з кризи. Відтак Верховна Рада за прикладом лікаря Франкенштейна намагалася скроїти з семи антикризових законопроектів один. А в цей час експерти від економіки сперечалися в ЗМІ щодо доцільності отримання такого кредиту. Одні запевняли, що без грошей Фонду в державі станеться дефолт, інші — що гроші одразу підуть на Захід у погашення міжбанківських заборгованостей, а Україні доведеться ці кошти повертати, заморозивши соціальні виплати й підвищення зарплат. У цій суперечці якось зникло найголовніше — пояснення умов кре-

дитування МВФ. Річ у тім, що гроші Фонду не надходять одразу в країну. Це ресурс, до якого Нацбанк може звертатися в разі потреби, наприклад, додаткового викиду доларів на міжбанківській ринку, замість того, щоб звертатися, приміром, до золотовалютного запасу країни. За таких умов кредит МВФ виглядає радше не як позика, а як гарантія підтримання позитивного іміджу країни в очах інвесторів.

Власне, так прокоментував цю ситуацію **Тижню** екс-міністр економіки та екс-прем'єр, а нині міністр оборони Юрій Ехануров: «Питання не в тому, щоб гроші справді отримати, а в тому, щоб увесь світ знав, кожен інвестор знав, що в нас є такі гроші, що в нас є можливість будь-якої миті взяти ці гроші. Витратити їх не треба, але нехай лежать, бо — це гарантія й сигнал інвесторам, що в нас стабільна ситуація і в разі появи проблем — ми зможемо їх швидко вирішити».

Будьте здорові!

За завищені ціни на ліки
вже почали штрафувати

З'явилися перші результати перевірки фактів підняття цін вітчизняними аптеками. Так, Держінспекція з контролю за цінами в Одеській області оштрафувала 17 аптек, які невинувато завищили ціни на ліки, на загальну суму 15 тис. грн. Нагадаємо, що на початку жовтня в Україні стався стрибок цін на медикаменти. 17 жовтня уряд заявив, що ціни на ліки були підвищені необґрунтовано. На зниження цін прем'єр-міністр Юлія Тимошенко дала три доби, а в аптеках почалися комплексні перевірки. Згодом ціни повернулися на попередній рівень, але, як прогнозують експерти, ненадовго.

ОПИТУВАННЯ

Готуємося заощаджувати

Українці готові пожертвувати одягом і харчами, хоча економічної кризи на собі ще не відчули

Більше половини українців ще не відчули на собі наслідків економічної кризи. Такого висновку дійшли експерти Інституту Горшенія, які провели опитування в межах програми досліджень «Пульт кризи». 55,1% респондентів заявили, що їхні прибутки за останній час не змінилися, а в 11,4% вони навіть зросли. Це, однак, не заважає 87,1% опитаних заявляти, що економічна ситуація в Україні погіршується. І хоча ці страхи викликані переважно заявами політиків та нагінаннями у мас-медіа, українці вже готові затягнути пасаки.

Кожен третій співвітчизник згоден пожертвувати одягом, а 22–24% — харчуванням та відпочинком. Найменше українці схильні економити на транспорті та комунальних платежах. А от кожен п'ятий взагалі не планує заощаджувати. Ба більше, навіть у ці непевні часи українці готові інвестувати — насамперед у нерухомість та землю (24,6%); золото і ювелірні вироби (13,7%). Доларам та євро довіряють, відповідно, лише 7,4% та 6,4% співвітчизників. 23% триматимуть заощадження вдома.

На чому готові заощаджувати українці під час кризи?

Опитування провів Інститут Горшенія з 22 по 25 жовтня в усіх обласних центрах України, Києві та Севастополі. Всього було опитано тисячу респондентів у віці 18 і більше років. Погіршеність репрезентативності дослідження не перевищує +/-3,2%.

ГРАФІКА: АНДРІЙ СМОЛЕНКО

НАТХНЕННЯ

Календарний план

Уряд Непалу ухвалив рішення відмовитися від місцевого літочислення. З 29 жовтня тут почнуть використовувати традиційний календар Непал Самбат, і, відповідно, непальці стануть жити в 1129 році. Досі в республіці користувалися календарем Вікрам Самбат, за яким у країні був 2065 рік. Спеціальному поетичному кореспондентові **Тижня** здалося, що це досить конструктивна ідея і для України — треба лише вирішити, призначити за раз 2010 рік чи 2004-й...

*Це вихід з кризи, це небесний дар!
Одногласно, наче діти в класі,
Верховна Рада змінить календар,
І вибори вже будуть не на часі!*

Рима Щотижнева

Автомобільна каверза

Автосалони в будь-який спосіб намагаються збути свій товар

Після того, як банки призупинили видачу споживчих кредитів, питання купівлі автомобіля для багатьох перейшло в категорію нездійсненних мрій. Але ті, хто мають вільні кошти, мають і непогані шанси вигідно придбати залізного коня. Сьогодні автосалони докладають усіх зусиль, аби продати свій товар. Глобальна причина — різкий спад попиту на автівки провідних світових концернів. У General Motors продажі впали на 31%, Ford — на 21, Volkswagen — на 4,7, PSA Peugeot Citroen — на 9,1, Toyota Group — на 12,9, Honda — на 19,2%. В Україні до цього додався ще один чинник: побоюючись відновлення 25-відсоткових митних ставок на імпортовані авто (Рада прийняла відповідний закон навесні, але президент його заветував), автоімпортери влітку заповнили свої стоянки машинами, розмитненими за 10%. У більшості випадків їх закупували на позичені банківські гроші, які ав-

тодилерам треба повертати. Натомість внаслідок «кредитного ступору» продажі автівок в Україні різко пригальмували. Тож, в автосалонах почалася боротьба за покупця. Наприклад, ціна на авто вказана в доларах, але курс перерахунку не «готівковий» (вище 6 грн за \$1), а офіційний НБУ (5,5 грн за долар).

ФОТО: UNIAN, АНДРІЙ СЕГОВ

Нова мітла

У Грузії змінився уряд та з'явиться нова опозиційна партія

Президент Грузії Міхаїл Саакашвілі прийняв відставку прем'єр-міністра країни Ладо Гургенідзе і запропонував на цю посаду «темну конячку» — Григола Мгалоблішвілі. Новоявлений прем'єр дотепер працював послом у Туреччині, Албанії, Боснії та Герцеговині. «Нам потрібен прем'єр-міністр, який зможе привабити інвестиції», — заявив Саакашвілі. За його словами, у складі уряду не буде радикальних змін.

Тим часом колишня голова грузинського парламенту Ніно Бурджанадзе вирішила створити власну політичну партію «Демократичний рух — Єдина Грузія». Установчі збори нової опозиційної політичної сили призначено на 23 листопада — п'яту річницю Революції троянд. За словами засновниці, партія відстоюватиме ідеї єдності та цілісності Грузії, збереження самобутності народних традицій та євроатлантичні цінності. Бурджанадзе вважають найреальнішою претенденткою на президентську посаду на виборах 2013 року.

На руїнах коаліції

Президент Ізраїлю оголосив про проведення позачергових виборів

Шимон Перес, президент Ізраїлю, офіційно повідомив кнесет (парламент) про позачергові вибори. В листі, який Перес особисто вручив спікеру кнесету Далії Іцик, повідомляється, що він не бачить можливості сформувати урядову коаліцію.

Напередодні 26 жовтня голова правлячої в Ізраїлі партії Кадіма Ципі Лівні офіційно повідомила президента про розвал коаліційних переговорів і рекомендувала йому оголосити позачергові загальні вибори. Лівні відмовилася від спроб сформувати новий уряд у межах нинішнього складу парламенту, не зумівши приєднати до співробітництва «секторальні» партії — релігійні ШАС, Єврейство Торі та об'єднання пенсіонерів Гіль.

Очікується, що вибори відбудуться в лютому або березні — на рік раніше терміну. Найбільш імовірною датою вважають 17 лютого. За

результатами опитування суспільної думки, перемогу на цих виборах здобуде опозиційна партія Лікуд на чолі з Біньяміном Нетанягу, а Кадіма посіде друге місце.

Час радикалів

Далай-лама втомився від боротьби за Тибет

Духовний лідер тибетців Далай-лама заявив, що полишив усі спроби переконати Пекін у наданні Тибету широкої автономії. Подальшу стратегію тибетського руху мають визначити збори, на яких сподіваються взяти гору радикальні борці за незалежність. «Заява Його Святості відкрила тибетському народові очі», — зазначив президент Молодіжного конгресу Тибету Тсеванг Рігзін.

Вторгнення

США провели бойову операцію на території Сирії

Чотири бойові вертольоти американської армії обстріляли сирійське село Суккірая, розташоване за 8 км від кордону з Іраком, неподалік міста Абу-Кемаль. Міністерство закордонних справ Сирії стверджує, що метою рейду, під час якого на сирійську територію висадився американський десант, був будівельний майданчик. Солдати відкрили вогонь по будівельниках. Загиною вісім осіб, серед них одна жінка.

Місцевий уряд суворо засудив цей інцидент і висловив рішучий протест Іраку та США. Ірак у свою чергу назвав ситуацію прикрою, додавши, що буде домагатися подробиць від американців і зауважив, що головною ціллю вертолітного нападу була територія, яку використовують повстанці, причетні до нападів на кордоні з Іраком. Американці, після довгого мовчання, повідомили, що метою рейду було знищення осередку Аль-Каїди.

Тим часом Франція заявила про своє глибоке занепокоєння цією ситуацією. В Єлисейському палаці висловили співчуття жертвам нападу та закликали своїх колег по НАТО поважати державний суверенітет.

ОЦІНКА

«Сантехнік», що розвалює систему

У керівника Секретаріату президента Балого не найкращі часи – то його не хочуть брати до списку НУ-НС, то говорять про його відставку

Кар'єра товарознавця за фахом Віктора Балого вельми показова. У 1998 році, очолюючи обласний виборчий штаб СДПУ (о), він «забезпечив» на Закарпатті 31% голосів для есдеків, які тому й змогли «проповзти» до парламенту, набравши по всій країні ледь 4,01%. Два роки по тому, під час кучмівського референдуму, закарпатці продемонстрували найвищу явку по країні. Як тоді жартували: «спустилися з гір» проголосувати за двопалатність українського парламенту. А керував «волевиявленням» уже губернатор області Балого.

Парадокс історії в тому, що вибори мукачівського мера на початку 2004 року (на посаду претендував кузен Балого) стали символом боротьби проти фальсифікацій Медведчука, з яким у Балого вже виник конфлікт. На той час Балого – в таборі опозиції, й після Помаранчевої революції він знову стає губернатором Закарпаття. Коли ж після виборів 2006 року загроза нависла над самим Ющенком, перед новим главою Секретаріату президента постало завдання перейти в контрнаступ, що виглядало майже фантастично. Балого діяв нестандартно, грав на кількох дошках і робив це цинічно й на межі фолу. Блокування судів, параліч КС, ігнорування Конституції – все це було апробовано саме тоді.

Проте об'єктивно дострокові вибори 2007 року перешкодили монополізації влади «регіоналами» й тому мали морально-політичну легітимізацію і суспільну підтримку. Позиції президента були відновлені, його рейтинг виріс до 19%. Але несподівано для Балого НУ-НС і БЮТ разом набирають більшість, і замість очікуваної ним «ширки» з регіоналами прем'єром стає Леді Ю.

«Нашій Україні» не треба було претендувати на роль масової партії. Це могла бути маленька, але послідовно-ліберальна структура, яка могла б грати роль «третьої сили» між БЮТ і ПР. Та цікавий колись проект був свідомо підірваний Балогою.

ОЛЕКСІЙ ГАРАНЬ
професор політології НаУКМА

Балого мріяв перетворитися з такого собі непублічного «сантехніка»-виконавця (за висловом Ющенка) на прем'єра. В результаті з команди випадали всі лаяні соратники Ющенка. Але, як і у випадку Медведчука, віра у всесильність адмінресурсу зіграла злий жарт. Балого хоче досягти мети Ющенка – усунути Тимошенко, але разом із тим знижує рейтинг президента до 7%. Він підбиває шефа йти на дострокові вибори, і йому байдуже, в якій ситуації опиняється країна. НУ тепер категорично відмовилася від блоку з балогиним дітищем ЄЦем, а сам ЄЦ має аж 0,2% підтримки. І це не дивно, адже в Україні сам по собі адмінресурс не працює.

Небезпечних сюрпризів від Балого ми ще можемо очікувати. Він готує запасні аеродроми, він може шантажувати Банкову, зокрема й сепаратистською «русинською картою» на Закарпатті, де контрольована ним фракція НУ голосувала за визнання русинів окремою національністю. І якщо колись виникне коаліція з «регіонами», він може знайти там місце. Але прем'єром йому не бути. Балого став для країни символом нехтування закону. А в умовах бодай відносної демократії це неминуче матиме наслідки.

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Богдан

Не потрібно застосовувати застарілі ідеї для пояснення ситуації. Ніякий це не соціалізм. Те, що жадібність нищила й нищить світ — це факт. Ці неоконсервативні (саме Рейган і Тетчер, обидва Буші та ціла когорта інших підозрілих осіб) реформи настільки лібералізували все, настільки поставили наголос на жадібності й персональному збагаченні, що це нищить суспільства. За останні 30 років — від часів Рейгана — прірва між багатими й бідними у США різко збільшилася — єдина країна у світі з такими показниками.

Соціальні програми й соціальна демократія — це не соціалізм, так що не потрібно розкидатися словами, інакше це лише повторення консервативних аргументів, які складені для того, щоб захистити інтереси багатих.

Ольга

Вас не відвідувала думка, що публікація подібних матеріалів може спричинити підняття рівня злочинності? Ну депресивні настрої суспільства точно викличе. Мене, якщо чесно, дивує позиція редактора, який вирішив пустити цей матеріал у номер... Сприймавши цей матеріал з гумором, я дала почитати кільком своїм друзям, і дехто сприйняв усе всерйоз. Шкода... Нам тільки не вистає масових заворушень у зв'язку з фінансовою кризою!.

Сміх Петро

Після такої статті починаю задумуватися, чи варто змінювати маленьке містечко в Карпатах на мегаполісне життя в столиці. Є над чим подумати та що зважити.

Свої зауваги та коментарі до статей Ви можете залишати в блозі **Тижня** — ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

ІГОР КРУЧИК
редактор відділу країна

Самосуд

Моя однокласниця Іра розповідала, як уперше зустрілася зі своїм батьком, злодієм-рецидивістом. Їй було вже 25 років, і тато, — вкотре відкинувшись, вирішив-таки познайомитися з доцею.

Її виховував вітчим, кандидат економічних наук. Тож Іра була шокована, побачивши урку. «А ти гарна», — хижо сказав батько, якого вона подумки обізвала «паханом». Він випромінював упевненість: «зі мною можна нічого не боятися». Запропонував їй обрати ресторан, де вони поспілкуються. Зупинили таксі. «У Гідропарк до «Млина» за 15 гривень доведеш?»

Доїхали швидко. Вуркаган витяг десятку. «Тату, ми ж домовлялися за 15!» — нагадала Іра. «Досить із нього», — сказав тато. Однокласниця розповідала цю історію, і її тіпало. «А що таксист?» — «Нічого. Розвернувся й мовчки поїхав. І я зрозуміла, що це не мій тато».

У приблизно такій ситуації я спостерігав одного полковника спецслужб. Він діяв абсолютно як урка: відмовився виконувати угоду, яку сам уклав і перший підписав.

«Досить із тебе», — у цій формулі лаконічно поєднується вирок — і

помилування, і самосуд, і амністія. Хтось один визначає міру добра (чи зла), яку отримає партнер — не зважаючи на думку цього останнього. От вам і криза: особистісна, й відтак і світова.

Але ж стосунки нормальних людей начебто базуються на угодах? Не виконують домовленостей або слабкі партнери, чи аферисти — або ж ті, хто взагалі не визнає правостосунків із тими, кого він вважає слабшими за себе.

...І я побачив свою картину світової суперкризи, а точніше, локального кінця світу. Шофер таксі не бере десятку, ні. Натомість він швидко простягає руку під сидіння, виймає важкого ломика й на відліг лупить нею татуся-жлоба. По голові, по вусі, по носі. Той заюшується кров'ю. Водій незворушно б'є вдрите, втретє...

Іра кричить: «Облиште! Вибачте! Не треба! Це мій тато, мій, мій». Вона простягає водієві двадцятку, п'ятдесятку: «Візьміть! ось, ось — тільки не бийте, досить досить!»

Таксист розлючений, він навіть не звертає увагу на гроші. Й лише коли тіло вуркагана сповзає з капота в траву, він кидає вбік зброю, витирає піт і каже: «Досить з нього».

Редакційна рада: Анатолій Бондаренко, Кирило Галушко, Роман Кульчинський, Юрій Макаров, Лідія Смола, Олексій Сокирко, Роман Цуприк

АДРЕСА «ТИЖНЯ»

Листи надсилайте за адресою: 03040, Київ, вул. Васильківська, 2а
Телефонуйте: (044) 503-3740; факсуйте: (044) 503-3740
E-mail: office@ut.net.ua

Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються.

Передплатіть журнал

Тиждень

український www.ut.net.ua

та візьміть участь у розіграші

10-ти сертифікатів на суму 3 000 грн від «ЦЕНТРАЛЬНОГО БУДИНКУ МЕБЛІВ» та 10-ти швейцарських годинників від ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО ГОДИННИКОВОГО ЗАВОДУ «КИЇВСЬКА РУСЬ»

*ЦЕНТРАЛЬНИЙ БУДИНОК МЕБЛІВ: м. Київ, бул. Дружби Народів, 23; телефон: (044) 2000067

**Перший український годинниковий завод «КИЇВСЬКА РУСЬ»
Гуртовий продаж:
За інформацією з продажу в регіонах України та за кордоном звертайтеся за тел.: 538-14-15, 592-75-28, 592-75-29, 592-97-28, 592-97-29.
Роздрібний продаж: м. Київ: ТЦ «Метроград», магазин «Золотий Остap» (м. Майдан Незалежності);
Магазин «Перлина», м. Київ, вул. Хрещатик, 21

ПРИЗИ НАДАНІ

центральный
БУДИНОК

МЕБЛІВ

КИЇВСЬКА РУСЬ

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГОДИННИКОВИЙ ЗАВОД

member of EDELWEISS GROUP

УМОВИ АКЦІЇ: Передплатіть журнал «Український ТИЖДЕНЬ» на 2009 рік не менше, ніж на 6 місяців та надішліть до 26 грудня 2008 року оригінал передплатного обонемента на журнал «Український тиждень» та купон, в якому зазначено приз, який Ви хотіли б виграти, за адресою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 2а, редакція журналу «Український тиждень».

ВІВ! До участі в акції приймаються оригінали передплатних обонемента з чітким відбитком касового апарату або квитанції про оплату, де розбірливо, бажано друкованими літерами, мають бути зазначені: телефон, адреса, ПІБ. Результати розіграшу будуть надруковані в тижневику «Український ТИЖДЕНЬ» в першому номері за 2009 рік, а також розміщено на сайті www.ut.net.ua

Оформити передплату ви можете:

1. У редакції:

- заповнити квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень» р/р 26007026823721 в Пенсверському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК» МФО 322012 Код ЄДРПОУ 35392656 За передплату на журнал «Український тиждень»);
- розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
- оплатити її у найближчому відділенні банку;
- відправте копію сплаченого бланку замовлення (квитанцію про оплату) та купон із обраним призом:

* факсом: (044) 503-37-41 (40);

* поштою: ТОВ «Український тиждень»

вул. Васильківська 2а, м. Київ, 03040

Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень»:

- 1 місяць – 14 грн;
- 3 місяці – 42 грн;
- 6 місяців – 84 грн;
- 12 місяців – 168 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта». Передплатний індекс – 99319;

3. У передплатних агенціях:

- м. Київ: ЗАТ «Передплатна агенція «KSS», Агентство передплати та доставки «Бліц – Преса», ТОВ Передплатна агенція «Статус», АТЗТ «САММІТ», ТОВ «ПресЦентр»; ТОВ «Фірма Періодика», ТОВ «ВПА», Агенція передплати «Меркурій»;
- Інші міста: ДП «САММІТ-Крим» (м. Сімферополь), Філія ДП «САММІТ-Крим» (м. Ялта), «САММІТ-Харків», «САММІТ-Кременчук», ДП «САММІТ-Дніпропетровськ», ТОВ «ПресЦентр» (м. Запоріжжя), ТОВ Агенція передплати «Меркурій» (м. Кременчук), ТОВ фірма «Меркурій» (м. Дніпропетровськ, м. Новомосковськ, м. Павлоград), ТОВ «Донбасс-Інформ» (м. Донецьк) ТОВ «Медіа-Прінт» (м. Черкаси) ПП «Медіа-Новості» (м. Полтава), ТОВ НВП «Дева» (м. Донецьк)

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 503-37-41 (40)

Менеджер з передплати Кашук Тетяна кіа@ut.net.ua

УВАГА: грошовий еквівалент призів не виплачується та не компенсується. Під поняттям «отримання призів» мається на увазі можливість придбати приз за 1 гривню.

оберіть один з зазначених призів

ГОДИННИК ☐ СЕРТИФІКАТ ☐

Мазепинка з Пітера

СПІЛКУВАЛАСЯ Катерина Липа

ФОТО: Ігор Добровольський

Татьяна Таірова-Яковлева:
«Історія вчить тих, хто хоче вчитися»

Татьяна Яковлева, автор скандальної книги «Мазепа», котра вийшла у серії «Жизнь замечательных людей», про те, як у Росії сприймають новий погляд на гетьмана

Зарубіжні історики не надто часто радують українців своїми дослідженнями, хоча кожен народ потребує «погляду збоку» на свою минувшину. До російських же науковців наш пересічний середньої начитаності громадянин ставиться навіть з підозрою: а чи не почнуть нам вчергове налигувати малоросійську тему? Насправді ж не варто плутати пропагандистів із серйозними науковцями, які не менше за нас бажають читати українську історію, не минаючи «ані титли, ніже тії коми». Таким вченим є доктор історичних наук, професор Санкт-Петербурзького державного університету, один із провідних фахівців з історії України Татьяна Таїрова-Яковлева. **Тижень** спілкувався з пані Татьяною про давнину й сьогодення, а також про її книгу «Мазепа», яка викликала величезний резонанс у російському суспільстві.

ЗАКОХАНА В КОЗАЦТВО

У. Т.: Чому з усієї славистики ви обрали саме історію України й чому вас зацікавила така малопримемна, сповнена інтриг і зрад доба Руїни?

— По-перше, якщо говорити про ранньомодерний час і взяти будь-яку іншу європейську країну, то звичайно були не надто приємними всюди. Хоча мені здається, що ХХ століття набагато огидніше. А що ж до того, чому я почала вивчати історію України, то це було раннім дитячим захопленням історією, на яке справили великий вплив традиції моєї родини. Я в дитинстві цікавилася військовою, чи, точніше, військово-пригодинською історією, а коли мені було років 13, трохи дізналася про козацтво, прочитавши «Богдана Хмельницького» Костомарова. І це стало любов'ю на все життя.

У. Т.: В чому полягали сімейні традиції: у зацікавленні історією чи у родинних зв'язках з Україною?

— З Україною ми ніяк не пов'язані, просто моя мама — мистецтвознавець, тому вдома завжди було багато книг з історії, включно з енциклопедичним словником Брокгауза й Ефрона. Мій дідусь, досить відомий хімік, також завжди цікавився історією. От всі ці обставини й сформували зацікавлення.

У. Т.: А в який момент Іван Мазепа «переміг» Богдана Хмельницького?

— Коли вже так казати, то «переміг» він швидше Виговського й Богуна. (Хоча Богун і досі лишається «першою любов'ю»!) А що ж до Мазепи, то в мене з ним усе склалося не

«Коли мені було років тринадцять, дізналася про козацтво з праці Костомарова. І це стало любов'ю на все життя»

з доброї волі. Це було замовлення — написати для одного російського наукового журналу статтю, в якій переосмислювалася б особистість Мазепи. А коли стаття вийшла друком, надійшло замовлення з видавництва «Молода гвардія», серії ЖЗЛ. І, звісно, це була пропозиція, від якої неможливо відмовитися.

Спочатку Мазепа був мені дуже несимпатичний, і якби не настирливі прохання колег, нізащо за це не взялася б! Але за останні роки я дізналася про нього так багато, що не хочу зупинятися на досягнутому й сподіваюся, що наступного року вийде моя нова наукова книга. Вона базується на абсолютно нових матеріалах архівів Москви та Петербурга, й не охоплюватиме всієї біографії, а буде присвячена деяким, на мою думку, дуже цікавим, аспектам життя й діяльності Мазепи.

У. Т.: Я читала відгуки на вашого «Мазепу» в Інтернеті й була шокована, побачивши в рецензіях відомих російських видань заяви на кшталт: «Що, наступне видання ЖЗЛ буде про Гітлера?!» Як ви ставитеся до агресивної реакції на ваші праці?

— Дуже спокійно. Хворі люди є в усіх країнах, і їхні реакції треба сприймати спокійно. Напевне, це зворотний бік популярності, адже книга про Мазепу видана вже вдруге за півтора роки й це, звісно, великий успіх. Для мене ж важливо, що провідні вчені, перш за все російські, думка яких для мене надзвичайно важлива, висловилися дуже тепло й приємно щодо моєї книги, вона справила на них добре враження.

ІСТОРІЯ ВСІХ ПОМИРИТЬ

У. Т.: Як ви гадаєте, наскільки влада в сучасному світі (не важливо в Україні, Росії чи деінде) має можливість маніпулювати історією?

— На жаль, історія завжди була, є і, напевне, буде політизованою наукою. Влада завжди намагалася маніпулювати нею, факти переписувалися під держзамовлення. В цьому сенсі важливою є позиція істориків-академістів, які залишаються вірними Його Величності Факту. Саме з такої позиції й можна протистояти виникненню усіляких політизованих міфів.

У. Т.: Тож сьогодні вже не можна сказати, що історія пишеться переможцями? Наука стала об'єктивнішою, ніж 50 чи 100 років тому?

— Безумовно! Я щойно повернулася з Москви, де було засідання російсько-української комісії істориків. Там розглядалося чимало спірних і непростих моментів історії Росії та України, які нині стоять

ДОСЬЄ ТИЖНЯ

Татьяна Таїрова-Яковлева народилася у Санкт-Петербурзі. В 1989 році закінчила історичний факультет Ленінградського державного університету. Коло інтересів науковця — історія України XVII ст.

Татьяна Таїрова-Яковлева була докторським стипендіатом Центру українських дослідників імені П. Яцика (Канада), стажувалася в КІУСі та Гарвардському інституті українських досліджень. Авторка численних праць з історії України. Нині очолює Центр із вивчення історії України при Санкт-Петербурзькому державному університеті. Нагороджена Орденом княгині Ольги III ступеня за особистий внесок у вивчення історії України та українсько-російських відносин.

значно гостріше, ніж діяльність того-таки Мазепи. Йдеться і про Голодомор, і про ОУН-УПА, і про інші події ХХ ст. Й історики знаходять спільну мову, взаєморозуміння, компромісні думки, погляди. Нещодавно вийшли дві збірки: «Нариси історії України» російською, підготована українськими вченими, та «Історія Росії» українською, підготована російськими істориками. На мою думку, це дуже хороший початок, точка відліку, від якої можна рухатися далі. Питання гуманітаристики слід вирішувати, не зважаючи на те, який нині уряд і яка політична ситуація.

У. Т.: То, можливо, ми зможемо синхронізувати шкільні підручники з історії, як це зробили багато країн, зокрема, Німеччина й Франція?

— Я думаю, що насправді їх не треба синхронізувати. Треба спокійно приймати факти існування іншої думки. Наприклад, мій погляд на Мазепу не збігається з точкою зору багатьох українських істориків, але ж ми не бачимо в цьому якоїсь трагедії чи проблеми! Й мені дуже приємно, що нині багато російських істориків, навіть старшого покоління, які спочатку досить напружено сприймали новий погляд на гетьмана, зараз ставляться до нього набагато спокійніше і, так би мовити, реалістичніше.

У. Т.: Але чимало наших підручників з історії формують у дітей образ ворога. Підозрюю, що й у російських підручниках не все про сусідів Росії подано доброзичливо. Ви не вважаєте, що подавання фактів у шкільній літературі варто пом'якшити?

— В Росії нині є 109 підручників з історії для шкіл. Такої їх кількості не має бути! Адже підручник має давати якесь загальне уявлення про основну концепцію історії, й вона має бути дуже стриманою та м'якою, тому що ми закладаємо молоді в голову те, що лишається на все життя. Але мені здається, що за останні 15–17 років ми насправді пройшли великий шлях. Я пам'ятаю, які жорсткі суперечки та протиріччя серед професійних істориків колись викликали деякі питання. Доходило буквально до відвертих сутичок. І наскільки зараз спокійно, зважено та професійно дивляться на ті самі питання історики наших країн. Тож

Татьяна Таирова-Яковлевская на тлі Братського корпусу, збудованого коштом гетьмана Мазепи

я думаю, що міне ще років 50, і пристрасті ще більше заспокояться. Просто не слід надто політизувати історію й не треба реалії та поняття ХХ ст. переносити на події XVII ст.

ЯК ЗАЦІКАВИТИ ШИБЕНИКА

У. Т.: Чи здатна історія чогось навчити?

— Я вважаю, що розумних людей вона вчить, а тих, хто самі вчитися не бажають — ні. Історія — це як життя, ми вчимося на помилках своїх батьків, дідів, знайомих. Точніше: хтось

вчиться, а хтось — ні. Ті, хто вчаться, напевне, досягають у житті більшого, аніж ті, хто не озираються на всі боки, спостерігаючи життя.

У. Т.: Наскільки популярна історія має бути «причесана» й адаптована, щоб звичайна людина (не фахівець) сприйняла її? Чи не призводить спрощення фактів до їх викривлення?

— Як на мене, перш за все, треба показувати, що існують проблеми, різні підходи до явищ, навіть «різні

правди». Й коли ми привчимо читача до цієї думки, ми багато в чому полегшимо людям їх нормальне повсякденне життя, оскільки те, що ми говоримо про історію, якісь значні події, оцінки, може бути застосоване й у звичайному житті, бо дві людини зазвичай дивляться по-різному на одну й ту саму подію. В усіх різних поняттях про чорне та біле. Кожна людина має право відшукати власну правду й прийняти те, що їй ближче. Тож завдання популярної історії — навчити людину мислити й розуміти, що у світі можуть бути різні погляди та точки зору. Напевне, це найважливіше.

У. Т.: То ви вважаєте, що у популярній історії варто завжди подавати щонайменше дві концепції?

— Бажано, тому що одна точка зору подає спрощений погляд, до того ж, вона може бути не тільки хибною, але й навіть заплутати ситуацію. Той-таки Мазепа, ким він був: гетьманом-патріотом, зрадником, чи правда взагалі десь посередині? Для мене було великою радістю, що в Москві вийшла друком

книга під грифом Російського інституту історії про трагедію Мазепи. Власне така постановка питання в Росії, на мою думку — пролив у менталітеті. Не зрадник, а людина трагічної долі! Це значне досягнення.

**Книга про Мазепу
видана вже вдруге за
• півтора роки –
великий успіх.
Провідні російські
вчені висловилися
дуже тепло**

У. Т.: Коли йдеться про популярну історію, наскільки ми маємо «веселити публіку»? Зацікавлення людей і, зокрема, молоді історією не таке вже й велике. Чи можемо ми його збільшити розважальними методами?

— Як на мене, писати про історію жваво й динамічно — це одне, а розважати публіку — зовсім інше. Мені здається, найбільше зацікавлення історією можуть ви-

кликати дрібні побутові деталі, які перетворюють піднятих на п'єдестал осіб на живих людей — це ключик до зацікавлення. Навіть спілкуючись зі своїми студентами, майбутніми істориками, я намагаюсь подати їм тих-таки Хмельницького чи Мазепу як живих людей, у яких студент може роздивитися певні риси, властиві чи самому собі чи своїм знайомим. Саме те, що називається історією повсякдення, є ключиком до популяризації історії, щоб вона стала доступною, зрозумілою і цікавою.

Взагалі, коли мова йде не про студентів-істориків, а про школярів і молодь із різними зацікавленнями, дуже багато важить особистість того, хто знайомить з історією. Навіть сучасних дітей, захоплених комп'ютерами, можна зацікавити. Сухе читання тексту може викликати величезну антипатію на все життя, а цікава розповідь може зацікавити й захопити найбільших шибеників та дітей Інтернету. Тож найважливіше в цій справі — людський фактор. ■

Фоновий звук

Системи відображення інформації

- комутація та наладка роботи обладнання в приміщеннях площею від 100 до 100 000 м²
- гарантійна, сервісна та технічна підтримки
- розробка та впровадження нестандартних інноваційних рішень

Послуги "під ключ" - від розрахунків до запуску в експлуатацію

не фото: спікері ТОВ "ПрессКом" (С. Шабай, В. Володар, А. Широк, Д. Верзилов, А. Осарчик, С. Швай)

ПрессКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.presscom.ua

Кіноутриман

АВТОР: Антон Зікора

**Опортунізм
українських комуністів
і регіоналів досяг
апогею. Тільки
Вітренко засудила
дівчину,
яка «підносить
Бондові горілочку»**

На так давно українські ЗМІ, захлинаючись, повідали нам про українку Ольгу Куриленко, яка знялася в черговій серії про агента-007 Джеймса Бонда «Квант милосердя». Світова прем'єра стрічки відбудеться 14 листопада цього року. А тим часом модель і актрису, котра не живе на батьківщині вже 14 років, зустрічали в Києві як національну героїню. Ольгу Куриленко разом із мамою прийняла навіть Катерина Ющенко на дачі в селі Нові Безрадичі. Сама актриса розхвалювала в кокетливих інтерв'ю свого партнера Деніела Крейга і вдавала, що у неї все добре.

Вітчизняні телеканали, газети й журнали не дали жодної моральної оцінки вчинкам пані Ольги. Та це за них зробили активісти Міжрегіональної організації «Комуністи Петербурга й Ленінградської області». На своєму сайті <http://www.kplo.ru> вони опублікували лист, у якому назвали Куриленко «кіноутриманкою Джеймса Бонда» і звинуватили її в «акті інтелектуальної та моральної зради».

«Від імені всіх комуністів звертаємося ми до тебе, блудна дочко нещасної України й дезертирко слов'янського світу, Ольго Куриленко», — починають своє звернення до актриси комуністи Петербурга та Ленобласти. — «Радянська Україна й увесь Союз безкоштовно тебе вчили,

А Батьківщина залишається позаду

лікували, виховували, та ніхто не знав, що ти вчиниш акт інтелектуальної та моральної зради — підеш у кіноутриманки Бонда, який убив, згідно з фільмами про шпигуна, сотні радянських людей і громадян країн соцтабору — кубинців, в'єтнамців, північнокорейців, китайців і нікарагуанців. Ти спокусилася на багатство й послужний донжуанський список західного шпигуна.

Хто тобі, Олю, заважав зіграти улюблену жінку справжніх героїв — Штірліца, Щорса, Ковпака, Ярослава Галана, Петра Симоненка?!

Тиждень, у свою чергу, звернувся до українських політиків, близьких за своїми переконаннями до комуністів Петербурга й Ленобласти.

ка Бонда

Леонід Грач, головний комуніст Криму, депутат ВР від фракції КПУ:

— Не бачу нічого поганого в тому, що Ольга Куриленко знялася в такому фільмі. Наші, українські, жінки дуже красиві, й добре, що вони освоюють світовий кінопростір. Проста дівчина з Бердянська підкорила Голлівуд — чудово. На відміну від ленинградських комуністів, певна річ, не вважаю її зрадницею.

«Але ні, ти погодилася стати другою людиною, яка десятки років за завданням Тетчер і Рейгана руйнувала СРСР, країну, в якій ти народилася. Це Бонд підкладав бомби під радянські заводи, сипав отруту в наші колодязі, проникав під виглядом двірника в квартири радянських людей. Почала ти зі зйомок негліже в сумнівних журналах і ось — зі сходинки на сходинку — дісталася до обіймів американського шпигуна. Невже ти хочеш, щоб Україна стала колонією США, а кримських дівчат гвалтували жорстокі й тупі американські десантники?!» — продовжують комуністи Північної Пальміри.

Вадим Колесніченко, захисник російської мови, народний депутат України від Партії регіонів:

— Хтось стверджує, що участь у такій стрічці — ганьба? Це тільки свідчить про наявність у цих людей стереотипів, нав'язаних нам ще в радянський час. Сьогодні ми живемо в новому світі з ринковою економікою. Й факт зйомок української дівчини в такому фільмі не вважаю негожим. Вона актриса, яка має право брати участь у такій картині. Якщо ж її засуджувати, невідомо до чого можна дійти. Свого часу в нас навіть засуджували Лені Ріфеншталь, називаючи її фашисткою. Та вона ж не винна, що була улюбленою режисеркою Гітлера.

«Ти дійшла до того, що подарувала Бондові пляшку горілки й вихваляєшся цим. Чи знаєш, що робили в дні Великої Вітчизняної війни з жінками, які шанували окупантів?! Де ж

твій патріотизм? Адже ти носила червоний галстук. Життя довге, Олю, й розкаяння обов'язково прийде до тебе, та буде вже запізно. Твій родич, Герой Радянського Союзу Володимир Куриленко, червоний партизан, поліг смертю хоробрих під Смоленськом у важкому й суворому 1942-му, а ти підносиш Бонду горілочку й даруєш свою красу. Де твоя совість? Відмовся краще тоді від свого призвища!» — нарікають росіяни.

«Бонд підкладав бомби під радянські заводи, сипав отруту в наші колодязі, проникав під виглядом двірника в квартири радянських людей»

Олександр Голуб, борець за соціальну справедливість, депутат ВР від КПУ:

— По-перше, лист, про який йдеться, розповсюджується якимись «Комуністами Петербурга та Ленінської області», а я не знаю, що це за організація. Це не Комуністична партія Російської Федерації, й у мене є підозра, що такий лист — просто провокація. Зрадницею батьківщини та справи слов'янської єдності Ольгу Куриленко не вважаю.

«Ми представимо тобі поіменний список убитих Джеймсом Бондом радянських людей за весь період мерзотної кінобондіані, то як тоді ти заспіваш, бездумна красуне?! Твої однокласники беруть участь у демонстраціях проти НАТО, а ти ніжишся на Лазурному узбережжі. Як могла ти у скрутну годину покинути Батьківщину?! Слава твоя — дешева й недовговічна. Немає у твоїх кінороботах глибини акторської гри, служіння високому ідеалу, немає і зв'язку з національною культурою. Ось ти в кадрі стріляєш направо й наліво з пістолета. Та стріляєш же ти в свою Батьківщину, в братські слов'янські народи. Ти стала духовною

бандерівкою, Олю», — не вгамовуються комуністи.

Юрій Мірошниченко, супротивник НАТО, народний депутат, фракція Партії регіонів:

— Якщо вести мову про те, що вона зрадниця, то слід запитати, кому вона зрадила — чоловікові? Потрібно розділяти особу художника й ті образи, які він утілює. Я дивився фільми про Джеймса Бонда. Сьогодні він уособлює образ вдалого супермена, якому дається все легко. Нічого поганого в цьому немає. Цю стрічку я ще не бачив, але обов'язково збираюся її переглянути.

«У тебе є тільки один шлях на Батьківщину, до свого народу, в слов'янський світ із холодного жорстокого розсудливо-меркантильного Заходу. Ти повинна захопити й доставити в правоохоронні органи Росії виконавця ролі Бонда Деніела Крейга — цю машину для вбивства, створену НАТО, що ненавидить усе радянське і слов'янське, все народне. Хай він розповість, які ще плани із дискредитації Росії пишуть у Пентагоні й Голлівуді, щоб вбити клин між російським і українським народами. Подумай, Олю, тобі жити. Якщо ж ти продовжиш будувати свою кінокар'єру й особисте життя такими сумнівними методами, зраджуючи дружбу слов'янських народів і віддаючи перевагу західним чоловікам, на тебе чекає забуття та сувора оцінка нащадків.

Сергей Маліновіч, депутат, Голова ЦК КП, Єкатеріна Стягайло, член КП, соціолог, Андрей Міхєєнко, член КП, робітник, Владімір Мухін, депутат, член ЦК КП, Анна Сахарова, вчителька, Єлізавета Калацкая, продавщиця, член КП, Вероніка Кліновіцкая, член КП, державний радник першого класу».

Наталя Вітренко з Конотопа, лідер Прогресивно-соціалістичної партії України:

— Вважаю ганьбою той факт, що українська дівчина знімається в такому кіно. Ганьба це не тільки для неї, але й для властей України.

Отже, позицію пітерських комуністів підтримала тільки лідер ПСПУ, інші показали себе повними опортуністами. Є над чим замислитися. ■

Непереможна еліта

АВТОР:

Володимир Золотарьов

У чому причина неякісності української еліти

Про українську еліту говорять по-різному. Хтось вважає, що її просто немає, хтось каже, що вона несамостійна, боїться відповідалності, а хтось — що еліта взагалі нікуди не годиться. Як би там не було, в країні є деяка, досить значна група людей, котра бере участь в ухваленні рішень. Якщо це так, то можна іменувати цю публіку «елітою», не залежно від того, як саме визначають еліту різноманітні політичні та соціологічні школи.

Думаю, всі погодяться, що наша еліта, скажімо так, не зовсім якісна.

ПРИЧИНА

Спершу визначимо, що найважливішою є та частина еліти, яка займається державним управлінням. Від неї значною мірою й, особливо під час змін, залежить поведінка решти. Так-от — ні для кого не секрет, що наша еліта переважно сільського походження. Колись Володимир Литвин називав цифру щось близько 80%. Для нього це було предметом гордості, хоча пишатися тут нічим, оскільки держава — це міське задоволення. В селі ви можете бути знайомими зі всіма особисто, рішення там ухвалюються на основі знань про кожного члена общини. При цьому, одразу ясно, хто та які збитки та прибутки одержить. Місто, а тим більше держава (як розширена версія міста), дуже великі для того, щоб усе трималося на особистих стосунках. Завдання держави — займатися справами, які не цікавлять кожного окремо й стосуються тільки всіх ра-

зом. Для цього потрібно вдаватися до універсальних правил — законів. Такі правила не мають «особи». Вони максимально деперсоніфіковані.

В СРСР номенклатура «республіканського» рівня свідомо підбиралася за принципом «від сохи». Це робилося для того, аби максимально запобігти можливим намірам місцевих еліт бути самостійними. Так само створювалися й «громадські організації» — письменницькі спілки тощо. Українські городяни, переважно, працювали на іншу країну — на СРСР. Після здобуття незалежності формат змінився — з'явилася своя держава, влада в якій дісталася колишній «республіканській» номенклатурі, тобто людям, здебільшого не придатним для цього. Річ тут не в тому, що вони погані чи хо-

Наша еліта не при владі. При владі якісь інші «вони»

роші. Річ у тім, що в їхній ментальності немає відповідних звичок. Вони не розуміють «суспільного блага», воно існує для такої еліти тільки як джерело блага персонального. Деперсоніфіковані правила для цієї номенклатури мають авторитет тільки тоді, коли підкріплені авторитетом особистим, тому державні справи виходять у неї вкрай погано.

Дуже важливо ще й те, що сільська публіка, яка одержала владу в Україні, негайно почала боротися з городянами, які могли би в майбутньому скласти конкуренцію та витіснити її. Мій друг, який давно виїхав у США, називав цих селян «індіанцями». Їхні дикі ідеї та дивна поведінка примусили багатьох покинути країну. До речі, «націоналізм» я б це не називав. Націоналіст турбу-

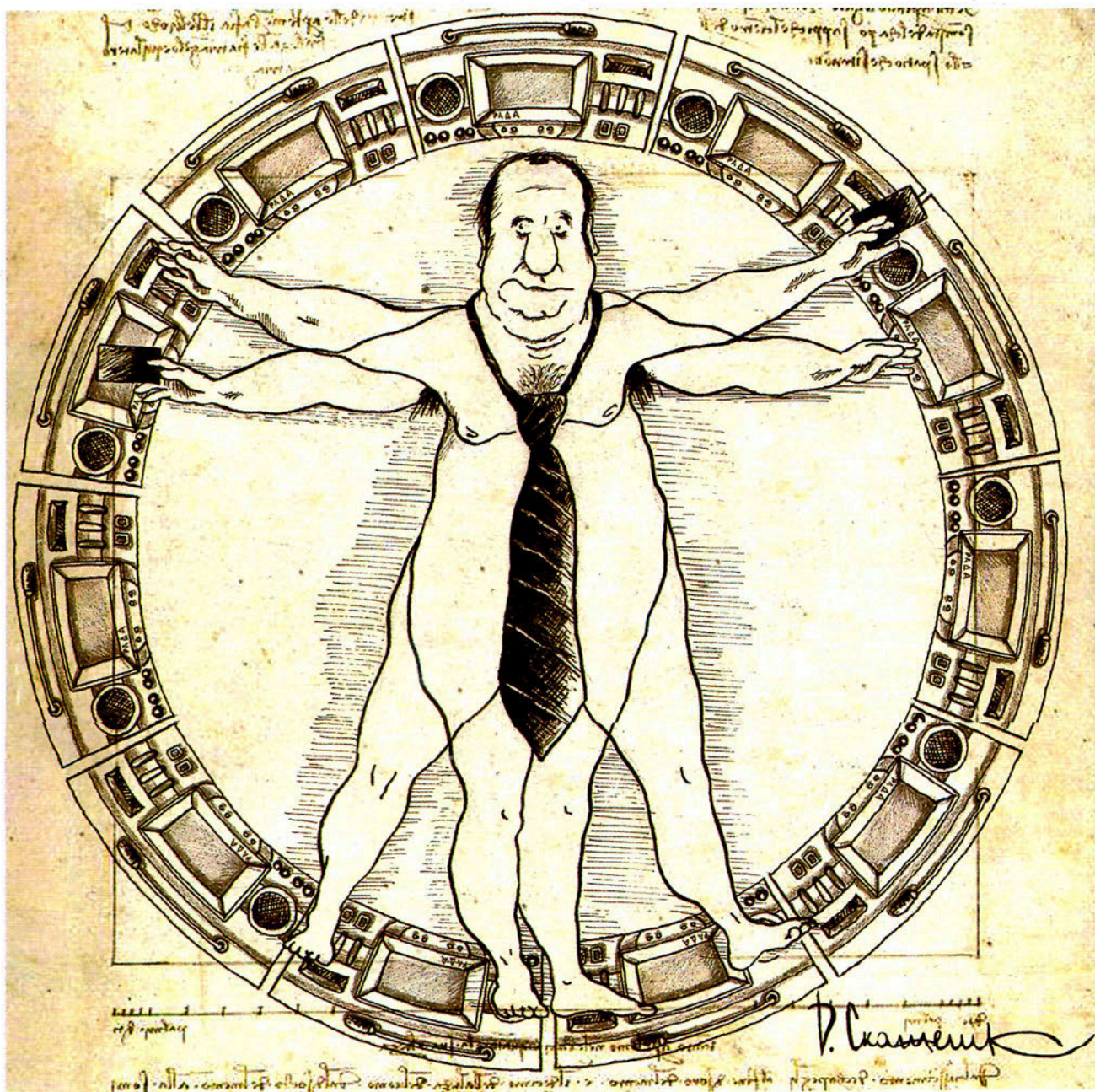
вався би про єдність країни, а не розколював би її. Він привертав би факхівців до роботи, а не виштовхував би їх. Нація — адже це теж міське задоволення, так що наші сільські «націоналісти» напсували й тут.

ЗМІСТ НЕВРАЗЛИВОСТІ

Виникає просте запитання — чому за стільки років справді неповноцінну та не пристосовану для вирішення державних завдань публіку не вдалося замінити на щось відповідніше? Адже не дивлячись на те, що особи при владі іноді міняються, освоюється правильна вимова іноземних слів і уміння носити фрак, суть справи не змінюється. Не стає іншою вона й від того, що в еліті стали з'являтися і міські фізіономії. Відповідей на це запитання багато і я, напевно, наперед погоджуся з більшістю з них.

Часто нашої еліті дорікають не-самостійністю. Колись автор цих рядків написав, що еліта тільки й мріє про те, щоб швидше «здати» кому-небудь країну. Вибір між Росією та Заходом диктується естетичними міркуваннями й оцінкою особистих перспектив. Цей висновок можна зробити, наприклад, із факту повної відсутності в Україні євроскептиків. Про ЄС ніхто нічого до ладу не знає, а «інтегруватися» хочуть у надії, що ЄС вирішуватиме наші проблеми за нас.

Несамостійність спостерігається завжди, не залежно від того, хто при владі. Другим проявом тієї самої якості, на котру якраз і хотілося б звернути увагу, є цікавий феномен, який полягає в тому, що у нас немає, так би мовити, правлячої еліти. Вся без винятку номенклатура перебуває в нас у опозиції до якогось абстрактного «стану справ» і самовіддано з ним бореться. Абстрактна влада приписується різними частинами еліти своїм опонентам. Тобто, тих, хто би захищали «наш лад» тут просто немає, тут усі виступають проти «нашого ладу», тільки кожен іменує

його по-своєму. Наші президенти, котрі є характерним породженням еліти, чудово демонструють цей феномен. Пригадаємо Кучму, який у 1999 році виграв вибори сам у себе, оскільки примудрився стати до себе самого в опозицію, критикуючи підлеглих собі чиновників і стверджуючи, що вже навчився бути президентом. Цікаво, що це нікого не дивувало, всі вважали таку поведінку, як і ту, що зараз демонструє нам Віктор Андрійович, нормальною.

Інакше кажучи, наша еліта не хоче зізнатися собі й іншим у своїй елітності. Вона не при владі. При владі якісь «вони». В цьому й полягає

головний недолік нашої номенклатури. Перебуваючи біля керма, вона не бажає керувати. В цьому ж один із секретів її стійкості й того, що інтегрована в неї публіка так швидко переймає внутрішні неписані правила замість того, щоби зламати їх. Адже дуже зручно вважати, що замість влади — якесь порожнє місце. Туди, в це соціальне «ніщо» час від часу здійснюються набіги, коли потрібно щось увірвати для себе. Коли ж необхідно відповідати, можна сказати, що «то була не я», а ворожа елітна бригада. Ну, а другим моментом, який гарантує невразливість еліти, є повне смислове висна-

ження того політичного майданчика, на якому «борються» між собою ці люди. Якщо ви поставите за мету змінити верхівку політично, вам не вдасться уникнути нав'язуваних цим майданчиком сенсів. Ви за кого? За Тимошенко? Ющенка? Лазаренка? Навіть усякі «проти всіх» мають тут свою роль. А якщо ж такої ролі у вас немає — вам її припишуть. Краща ілюстрація того, як працює ця система — різні «Свободи слова» й інші ток-шоу такого типу. Там говорять значимі люди, кажуть багато, є свої сюжети, історії, викриття, емоції тощо. Там немає тільки одного — змісту, дискусії по суті. ■

Наказано вижити

АВТОР:

Наталія Петринська

**У 2008 році
українці побачили
на фестивалях
і в прокаті лише
десять вітчизняних
фільмів**

Хоча словосполучення «українська кіноіндустрія» й досі має химерний вигляд, ми таки рухаємося. В якому напрямку — вже інше питання. Наразі вітчизняне кіно створюється за допомогою фінансових вливань Міністерства культури, приватних спонсорів і копродукції з іншими державами. Для європейського чи американського кіно спільне виробництво — радше виняток, ніж правило. Зазвичай, це арт-хаузні проекти з обмеженою дистрибуцією та вузьким колом фанів. В нас — інша справа. Нині копродукція — практично єдиний спосіб виживання, й здебільшого кооперуватися доводиться з російськими колегами. «Подвійний прокат» робить цей процес взаємовигідним. Наприклад, мелодрама «Сафо» за чотири тижні збрала в Україні близько \$2 млн, у Росії — \$220 тис. Судячи з касових зборів, це — найуспішніший комерційний проект року. Щоправда, надходження від прокату не перевищили бюджету стрічки (близько \$5 млн). Так що рахунок поки нічийний. ■

ВЛАДИКА АНДРЕЙ

РЕЖИСЕР: Олесь Янчук (Україна).
АКТОРИ: Сергій Романюк (Україна), Лембіт Ульфсак (Естонія), Тарас Постніков (Україна).
ЖАНР: історична драма.
ПРОКАТ: з 4 вересня.
ФЕСТИВАЛІ: в межах українських мультимистецьких імпрез.
РЕЗЮМЕ: роль митрополита УГКЦ втілили три актори. Сергій Романюк зіграв владику у старші роки — перед зйомками артист жив у монастирі, аби гідно передати образ свого героя

САФО

РЕЖИСЕР: Роберт Кромбі (Велика Британія).
АКТОРИ: Авалон Беррі (США), Тодд Солей (США), Богдан Ступка (Україна).
ЖАНР: мелодрама.
ПРОКАТ: з 5 березня в Україні. За два місяці стрічка потрапила до російських кінотеатрів.
ФЕСТИВАЛІ: оскільки проект комерційний, фестивальна участь не передбачена.
РЕЗЮМЕ: фільм створювався на Ялтинській кіностудії — пейзажі грецького острова замінили кримські краєвиди. Пікантності картині додали лесбійські колізії

КАСТИНГ

РЕЖИСЕР: Олександр Шапіро (Україна).
АКТОРИ: Віталій Лінецький, Світлана Вольнова, Андрій Деджула (Україна).
ЖАНР: театр абсурду.
ПРОКАТ: українська презентація 26 червня в київському клубі «ЦК». У подальшому можливий обмежений прокат.
ФЕСТИВАЛІ: чорнова версія демонструвалася цьогоріч у межах українського павільйону в Каннах.
РЕЗЮМЕ: режисер керується епатажем, експериментом, еkleктикою. Шапіро запрошував акторів на кастинг, де вони проявляли майстерність, не підозрюючи, що працюють у кадрі

МЕНІНИ

РЕЖИСЕР: Ігор Подольчак (Україна).
СПІВРЕЖИСЕР: Дін Карр (США).
АКТОРИ: Микола Вересень, Любов Тимошевська, Ганна Яровенко (Україна).
ЖАНР: психологічна драма.
ПРОКАТ: відсутній.
ФЕСТИВАЛІ: світова прем'єра відбулася 25 січня на Міжнародному Роттердамському кінофестивалі. Можливе подальше фестивальне життя.
РЕЗЮМЕ: дебютна стрічка львівського художника Ігоря Подольчака заснована на реальній історії, котру розповів йому друг-психіатр

ІЛЮЗІЯ СТРАХУ

РЕЖИСЕР: Олександр Кирієнко (Україна).
АКТОРИ: Андрей Панін, Альона Бабенко, Сергій Гармаш (Росія).
ЖАНР: психологічний трилер.
ПРОКАТ: прем'єра 20 травня в кінотеатрі «Україна». Планується, що фільм вийде у широкий прокат наприкінці осені.
ФЕСТИВАЛІ: показ під час Каннського кінофестивалю – окрема презентація українського павільйону. Участь у «Кіно-Ялта-2008».
РЕЗЮМЕ: виступивши співавтором сценарію, віце-прем'єр Олександр Турчинов утілює власні фобії на екрані

ПРИКОЛЬНА КАЗКА

РЕЖИСЕР: Роман Ширман (Україна).
АКТОРИ: Георгій Делієв, Борис Барський, Владислав Троїцький (Україна).
ЖАНР: музична казка.
ПРОКАТ: презентація 29 лютого в кінотеатрі «Київ». Можливий вихід до широкого прокату наприкінці 2008 року.
ФЕСТИВАЛІ: на XVI Міжнародному дитячому кінофестивалі «Артек» картина перемогла у двох номінаціях. Спеціальний диплом «Кіно-Ялта-2008».
РЕЗЮМЕ: фільм для сімейного перегляду, створений у копродукції з естонськими продюсерами

БОГДАН-ЗИНОВІЙ ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

РЕЖИСЕР: Микола Мащенко (Україна).
АКТОРИ: Володимир Абазопуло, Віктор Кручина, Микола Боклан (Україна).
ЖАНР: історична драма.
ПРОКАТ: з 8 травня.
ФЕСТИВАЛІ: в межах українських мультимистецьких імпрез.
РЕЗЮМЕ: штучність образу українського гетьмана автори фільму пояснили не браком акторської майстерності, а намаганням якнайширше розкрити характер Хмельницького

ТРИНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ

РЕЖИСЕР: Ілля Ноябрьов (Україна).
АКТОРИ: Гоша Куценко, Євгеній Грішковець, Марія Міронова (Росія).
ЖАНР: кримінальна драма.
ПРОКАТ: з 6 червня.
ФЕСТИВАЛІ: участь у фестивалі «Кіно-Ялта-2008» – Гоша Куценко отримав приз «Золоте яблуко» за краще виконання чоловічої ролі.
РЕЗЮМЕ: шоумен і веселун Ноябрьов зробив серйозну картину про кризу середнього віку

МАЛЕНЬКЕ ЖИТТЯ

РЕЖИСЕР: Олександр Жовна (Україна).
АКТОРИ: Кирило Сосницький, Ігор Божко, Михайло Горносталь (Україна).
ЖАНР: драма.
ПРОКАТ: подальша дистрибуція фільму нині вирішується.
ФЕСТИВАЛІ: перший показ стрічки відбувся в межах конкурсної програми кінофестивалю «Молодість'38».
РЕЗЮМЕ: дія фільму розгортається під час голодних 1932–1933 років в одному з монастирів. Пафосно, сентиментально, снодійно

РАЙСЬКІ ПТАХИ

РЕЖИСЕР: Роман Балаян.
АКТОРИ: Олег Янковський, Оксана Акіньшина (Росія), Сергій Романюк (Україна)
ЖАНР: психологічна драма.
ПРОКАТ: з листопада.
ФЕСТИВАЛІ: 18 жовтня відкрив 38-й кінофестиваль «Молодість». Нагороди: за кращу режисуру на фестивалі «Кіно-Ялта-2008», за кращу чоловічу роль від балтійського «Кіношоку».
РЕЗЮМЕ: За словами автора, це фільм про тисячі невідомих талантів, які не змогли протидіяти тоталітарній системі

Темна справа

АВТОРИ:

Богдан Буткевич, Андрій Лаврик

Тиждень знайшов у торгівлі трамаadolом «вуха» політиків і міліцейських генералів

Два тижні тому активісти Громадського руху протидії наркоманії та наркозлочинності, колишні наркозалежні, вщент розтрошили столичну аптеку, де незаконно торгували трамаadolом — штучним опіатом. Спецзагін «Беркут» затримав більше сотні порушників спокою. Кілька з них постануть перед судом за обвинуваченням у розбої. Про санкції щодо власника аптеки офіційно не повідомляється.

Після того, як уряд визнав трамаadol наркотиком, він зник у більшості аптек. Та деякі продовжують торгувати синтетичним опіатом і лишаються недоторканими. Складається враження, що їхні власники більше бояться не правоохоронців, а вже згаданих колишніх наркоманів, які періодично влаштовують погроми таких от «точок».

ПОРОДЖЕННЯ СТРАХУ

«От же ж ці «менти», розвели бурхливу діяльність — тепер «траву» просто так не купиш!» — жартома скаржиться мій давній знайомий. Ми випадково зустрілися в кафе. Я зайшов туди, щоби перекусити, він — аби розміняти гроші, бо в його поставника маріхуани не було здачі. Отримавши кілька купюр, драгдилер віддає невеличкий пакунок і

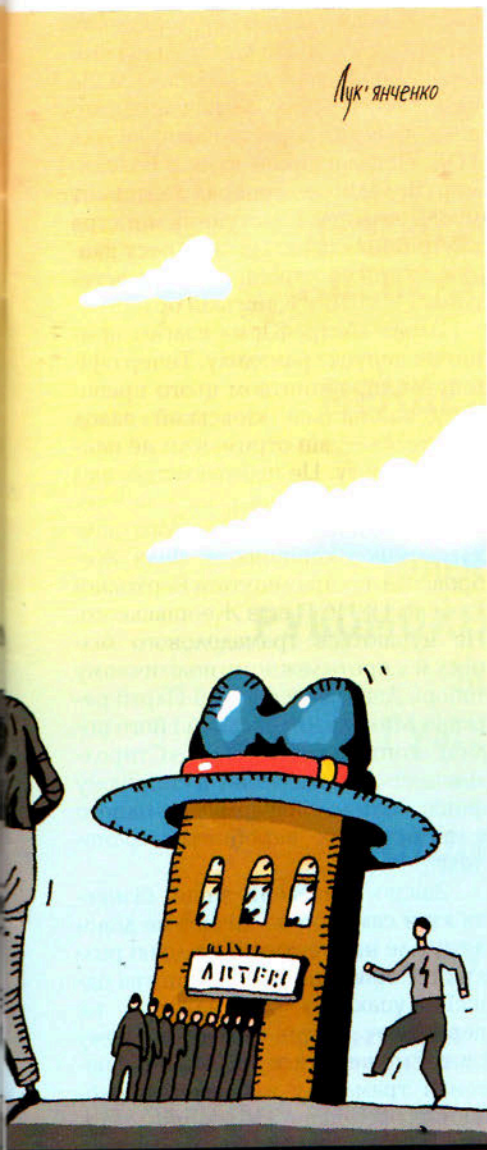

швидко зникає. Він уже кілька років не продає коноплі абикому, зосередившись на давній перевірненій клієнтурі. В основному це бізнесмени, менеджери середньої ланки та, як мій товариш, медійники — клієнтура, яку найрідше чіпає міліція, тому навряд чи виведе на дилера органи правопорядку. Законспірованість цього наркоторговця цілком зрозуміла. Якщо раніше правоохоронці боролися з наркотрафіком досить мляво, вилучаючи порівняно невеликі партії «дурману», то останні

кілька років вилов МВС та СБУ вимірюється тоннами наркотиків і наркосировини. Також поступово зменшується попит. Ті, хто «сів» на голку у 1990-х, — або померли, чи «зісходили», а молоді бояться захворіти на СНІД.

За останні кілька років наркоринок у країні змінився. Тепер головний дилер — не непримітний молодик у шкірянці та чорній шапочці, насунутій на очі, а аптекар у білому халаті. На перші позиції виходить штучний опіат трамаadol (див. **Тиждень** № 42, 2008).

фармацевтів

Лук'яненко

потім готують саморобні наркотики — той таки сумнозвісний «вінт» (див. **Тиждень** № 9, 2008). Для досягнення наркотичного ефекту використовують навіть звичайний парацетамол (декстпропаксифен), токсичніший за героїн у 6-7 разів.

«На українському наркоринку справді починає зростати вживання сильнодіючих лікарських засобів, — визнає Олег Шутяк, перший заступник голови УБНОН МВС України. — Думаю, в цієї тенденції є два пояснення. Перше — це епідемія ВІЛ-СНІД. Простіше кажучи, наркомани тепер бояться колотися. Друга — це відносна простота вживання та зручність перевезення самих препаратів. Тобто, якщо молода людина хоче перед танцями на дискотеці щось прийняти, то покласти в кишеню пару пігулок, а потім ковтнути їх набагато простіше, ніж готувати ін'єкцію. «Ширку» ж в кишені не поносиш».

Щоправда, лікарі не згодні з тим, що в усьому винні медикаменти. «На жаль, загальний процес наркотизації населення посилюється з кожним роком, — каже Семен Глузман, голова Асоціації психіатрів України. — Й той факт, що в нас немає нормальної системи виписування рецептів на сильнодіючі препарати — одна з важливих складових цього процесу.

«Якщо ти починаєш зависати на тому самому «хмурому» (героїн — ред.), то на тобі одразу ставлять хрест: кінчена людина, — розповідає Олександр С., колишній наркоман. — А якщо ти перед дискотекою «закинувся» пігулками, то «штирити» буде не менше, та при цьому ти маєш перед собою виправдання: я не наркоман».

Багато експертів пояснюють різке зростання популярності наркотичних медикаментів серед молоді банальним браком грошей у наркоманів. «Специфіка українського наркоринку полягає в тому, що це дуже бідний ринок, — наголошує Семен Глузман. — У плані купівельної спроможності більшості його споживачів. Наші наркомани зазвичай просто не можуть собі дозволити чистіші та традиційніші наркотики. Тому ліки самі по собі не винні в тому, що їх почали використовувати наркомани».

«На жаль, в Україні немає ефективного контролю за обігом сильнодіючих лікарських препаратів, — скаржиться Олег Шутяк. — Точніше, немає адекватного покарання за цей серйозний злочин. Головна проблема — це аптеки, що незаконно торгують цими препаратами. Більше того — ми,

«Автоматичне перенесення всіх сильнодіючих медикаментів до наркотичних препаратів призведе до різкого вибуху корупції серед лікарів»

Але ви ж розумієте, що медикаменти все одно потрібні, — їх мають виписувати. Просто цей процес мусить бути поставлений під жорсткий контроль. Років 20 тому мені, як лікареві, навіть на думку не спадало, що більшість препаратів, про які йдеться, можуть використовуватися для досягнення наркотичного ефекту. Треба враховувати, що автоматичне перенесення всіх сильнодіючих медикаментів до наркотичних препаратів призведе до різкого вибуху корупції серед лікарів, які будуть виписувати рецепти на них».

УБНОН, навіть не маємо права позбавляти ліцензії аптечний заклад, спійманий на незаконний торгівлі. Скажу також, що автоматично заносити всі сильнодіючі препарати до розряду наркотиків — не вихід. Бо так можна дійти до того, що ми й анальгін будемо наркотиком вважати. МВС напрацювало два законопроекти, що зараз лежать у Верховній Раді — «Про лікарські засоби» та «Про правила підприємництва в сфері торгівлі лікарськими засобами». Там усі ці питання піднято й запропоно-

За словами активістів Громадського руху протидії наркоманії та наркозлочинності, українські наркомани ним не обмежуються. Вони розкупувають активфет, трайфет, терпінкод, спазмалекс, кодтерпін, кодетерп, кофекс, кодакт, терафун, т-ефедрин, коделсан, санован, сонат, зестра, імован тощо. В цьому списку багато препаратів, які є прекурсорами — активфет, трайфет, зестра та інші. Тобто, їх не вживають напряму, а витягують із них окремі сполуки, наприклад, псевдоефедрин. Із використанням яких

вано шляхи їх вирішення. На жаль, у наших депутатів часу на них немає».

У приватних бесідах оперативники управління боротьби з незаконним обігом наркотиків скаржаться: складається враження, що дуже впливовим власникам фармацевтичного бізнесу зараз вигідно максимально зменшити виготовлення та ввезення в Україну традиційних опійних наркотиків, тож боротьба з ними усіляко стимулюється. Її навпаки, правоохоронцям максимально скручують руки, коли йдеться про боротьбу з незаконним обігом медикаментів.

Активісти «Громадського руху протидії наркомагії та наркозлочинності» бідаються: попри те, що контроль за обігом трамадолу став жорсткішим, деякі аптеки, після того, як їх ловлять на гарячому, поновлюють незаконну торгівлю наркотиком. Що дає підстави для чуток, мовляв, за окремими «точками» стоять вельми впливові люди. «В Україні є конкретні особи, що «кришують» аптеки, які продають наркотичні ліки молоді, — стверджує голова ВГО «Молодь України» Сергій Кушнірук. — Скільки разів ми закривали їх разом із міліцією, але вони потім знову відроджуються, мов фенікс з попелу. Отже, це комусь потрібно». Журналісти **Тижня** позичили в антитрамадолщиків список підозрюваних у драг-дилерстві столичних аптек і почали власне розслідування.

АПТЕЧНЕ ЛОББІ

Аптечний кіоск на вул. Галицькій, 1 і аптека на Жиланській, 148, під час розгрому якої, як уже згадувалося, міліція затримала більше сотні антитрамадолщиків, за нашими даними, належать такій собі Світлані Сасевич. **Тиждень** з'ясував, що ця бізнесвумен є директором і входить до складу засновників ТОВ «Лаванда», що спеціалізується на роздрібній торгівлі ліками. Попри те, що люди з таким самим прізвиськом працюють в ДПА й інших установах, встановити зв'язки пані Сасевич із органами влади не вдалось. Єдина зачіпка: номер телефону директора ТОВ, вказаний при його реєстрації, дивним чином збігається з телефоном директора святошинської районної організації Спілки ветеранів Афга-

ністану. Така сама ситуація з власниками аптек, де, за інформацією колишніх наркоманів, цілком реально придбати трамадол — «BAI», «Март-Вест» і в стрип-барі «Екзо» — жодних зачіпок.

Цікавіше з ТОВ «У.М.С.» Це велика й досить солідна мережа аптек, щоправда, кілька її кіосків громадські активісти підозрюють у продажу трамадолу. Частку в капіталі цієї фірми має Ірина Гарькава. Її батько Микола Кирилюк — депутат Дарницької райради Києва. Андрій

**«Якщо ти перед
дискотекою
«закинувся»
пігулками, то
«штирити» буде не
менше, та при цьому
ти маєш перед собою
виправдання: я не
наркоман»**

Гарькавий (вірогідно, чоловік) двічі балотувався до Київміськради: спочатку від «Нашої України», потім — від Блоку Кличка. Партнери Гарькавої по «У.М.С.» — співзасновники медико-фармацевтичної фірми «Столиця». За інформацією наших джерел, частку в цій фірмі має Валентин Бідний, колишній головний лікар Центральної лікарні, син Валерія Бідного — заступника міністра охорони здоров'я.

Фірми «Інтелекс» та «Людмила-Фарм Ко», окремим аптекам яких також закидають торгівлю синтетичним опіатом, належать трьом громадянам — Валентині Круковському, Ігореві Білому та Володимирові Рижей. Їм також належать фірми-тезки «Галафарм» і «Галафарм», афілійовані з скандально відомою фармацевтичною компанією «Астрафарм». «У кінці минулого року ми затримали групу з трьох зловмисників, які були основними постачальниками трамадолу до Києва, — розповів **Тижню** Олександр Правотуров, начальник відділу УБНОН столиці, — Її керівник — це директор однієї з найкрупніших фармацевтичних компаній «Галафарм». Що, в свою чергу, була тісно пов'язана з одним із найбільших виробників трамадолу в Україні — заводом «Астрафарм» у місті Вишневе

під Києвом. Після цього арешту кількість «чорного» трамадолу в столиці різко зменшилася. Ця група виводила трамадол із легального обігу на «чорний» ринок, і надалі займалася його гуртовою реалізацією». Цікавий факт: «Галафарм» і «Астрафарм» мають однакову юридичну адресу — Києво-Святошинський р-н, с. Вишневе, вул. Київська, 6. За цією-таки адресою, зазначають джерела **Тижня**, зареєстровані кілька ТОВ, співвласником яких є Володимир Володін — генерал-лейтенант міліції, колишній заступник міністра внутрішніх справ. Цю ж адресу вказувало при реєстрації ГО «Рада ветеранів ГУ МНС в Київській області».

Зараз «Астрафарм» взагалі припинив випуск трамадолу. Тепер офіційним виробництвом цього препарату займається київський завод «Фармак» — він отримав чи не найбільшу квоту. Це підприємство, як і «Астрафарм», — товариство з обмеженою відповідальністю. Його співзасновник і керівник — Філя Жебровська, сестра депутата Верховної Ради від НУНС Павла Жебровського. Не цураються трамадолового бізнесу й у протилежному політичному таборі. Депутат із фракції Партії регіонів Микола Янковський і його родичі контролюють ТОВ «Стиролхімвест», яке має частку в статутному фонді «Стиролбіофарму» — одного з вітчизняних виробників трамадолу.

Звісно, наведені вище бізнес-зв'язки самі по собі нічого не доводять. Але настановлюють на деякі роздуми. Собівартість виробництва однієї упаковки трамадолу не перевищує 10 грн, ціна на чорному ринку може сягати 200 грн. До внесення трамадолу в перелік наркотичних речовин, немедичне вживання цього препарату в Україні вимірювалося десятками мільйонів доз на рік. Далеко не кожен препарат може похвалитися такою популярністю в населення й високою рентабельністю. ■

У № 43 (52) за 24.10.2008 на стор. 24-26 у статті «Капітал Симоненка» в реченні «Сини Дмитро й Олександр — співвласники запорізьких фірм «Інтеграл 2003» та «Запорізька індустріальна компанія» мають на увазі Дмитро Олексійович і Олексій Олексійович Бабуріни (Олексій Васильович Бабурін — член КПУ, народний депутат). Родичі Ігоря Алексєєва жодного стосунку до згаданих фірм не мають.

jaz kolo

ДМИТРО «БОБІН»
АЛЕКСАНДРОВ

АРТЕМ
МЕНДЕЛЕНКО

ГЬОТС
ГРЮНБЕРГ

ОЛЕКСАНДР
РУКОМОЙНИКОВ

БОГДАН
ГУМЕНЮК

ІВАН
БОНДАРЄВ

ІГОР
РУДИЙ

**У ПРОГРАМІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ
НАЙКРАЩІ МУЗИКАНТИ УКРАЇНИ:**

НАТАЛІЯ ЛЕБЕДЄВА, ЮРІЙ ШЕПЕТА, РОДІОН ІВА-
НОВ, ОЛЕКСІЙ САРАНЧІН, СЕРГІЙ ДАВИДОВ, ІГОР
ЗАКУС, АНДРІЙ АРНАУТОВ, МИХАЙЛО БАНЬКОВ-
СЬКИЙ, ОЛЕКСАНДР ГАРЬКАВИЙ, ЄВГЕН СЕЛЕЗНЬОВ,
ОЛЕГ МАРКОВ, ДМИТРО КОВАЛЕНКО, ПАВЛО ЛИТВИ-
НЕНКО, ІЛЛЯ АЛАБУЖЕВ, ПАВЛО ГАЛИЦЬКИЙ

11
листопада
19:00

«Український дім»
вул. Хрещатик, 2

SAX kolo

ІГОР
ЗАКУС

Тиждень
КРАСНОДАРСЬКИЙ

КВИТКИ ПРОДАЮТЬСЯ В
ТЕАТРАЛЬНИХ КАСАХ ТА В КНИГАРНІ

, вул. ЛИСЕНКА, 3

Дишло в мішку

АВТОР: СЕРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК

Політики заплуталися в антикризових заходах

Про необхідність протидії глобальній фінансово-економічній кризі протягом останнього тижня не говорив хіба що дуже лінивий політик. За цей період різні гілки української влади породили близько десятка проектів «антикризових» законів і постанов.

АНТИКРИЗОВИЙ ПЛЮРАЛІЗМ

Слово «близько» вжите тут зумисно: адже буквально на очах із представленими на сайті Верховної Ради до-

кументами відбувалися дивні метаморфози. Скажімо, від тексту законопроекту №3309-3, внесеного спікером Яценюком, залишився тільки реєстраційний номер. Зник безвісти антикризовий законопроект Ксенії Ляпіної, котрий фракція НУНС вважала пріоритетним. І через який БЮТ влаштував блокування трибуни — адже в ньому передбачалося виділення грошей на дострокові парламентські вибори.

Більше того, в порядку денному ВР на середу, 29 жовтня, опинився не один узгоджений і доповнений проект (ще напередодні очікувалося, що в цій якості мав виступити президентський варіант), а відразу чотири — Кабміну, президента, «Нашої України» та Регіонів. Воче-

видь, фракції взяли на озброєння принцип Мао Цзе Дуна: «хай квітнуть сто квіток, хай змагаються сто шкіл».

Втім, під час ознайомлення з текстами зазначених законопроектів на думку спадала не китайська філософія, а український фольклор. А саме — прислів'я про шило та котів у мішку, а також про закони, які «куди повернув, туди і вийшло». Адже за ширмою «порятунку від кризи» політики хотіли приховати відвертий лобізм, популізм і бажання ввімкнути «ручне керування» для низки галузей економіки.

Абсолютний рекорд абсурдного політпіару встановила постанова, підготовлена Комуністичною пар-

тією. Створюється враження, що в апараті КПУ переплутали текст театралізованого виступу на честь чергової річниці Жовтневої революції з законодавчою діяльністю. Чого варта пропозиція запровадження державної монополії на продаж зерна за кордон чи заборона вільного обігу іноземної валюти в Україні (!!!). Втім, зрозуміло, що самі комуністи не сподіваються на затвердження Радою подібних пропозицій — це виключно елементи політичної пропаганди.

ЗАЛИШИТЬСЯ ТІЛЬКИ ОДИН

З чотирьох антикризових законопроектів найбільш «авторитетними» є два — камбінівський і президентський. Утім, монументальний 40-сторінковий текст, пропонований Кабміном, наразі має небагато шансів на схвалення в Раді. Що є дуже втішним: нескладно передбачити, до яких наслідків могло б призвести право уряду за власним бажанням націоналізувати фактично будьякий великий банк, самостійно «рулити» новоутвореним стабілізаційним фондом чи правити з компаній

у позасудовому порядку борги перед держбюджетом. Що ж до «аврального» підвищення податкових і акцизних стягнень на торгівлю автомобілями, нафтопродуктами й алкоголем, то інакше ніж авантюризмом цю пропозицію важко назвати. Не менш дивними є «антисоціальні» норми — про дворічний мораторій на підвищення прожиткового міні-

Для надання «авральних» позик банкам створюється Стабілізаційний фонд

муму та мінімальної зарплатні, й про фактичну заборону надавати безоплатне житло тим, хто має таке право відповідно до закону. Досі прем'єрка Юлія Тимошенко оперувала прямо протилежними гаслами.

Показово, що в президентському законопроекті, який після його публічної підтримки фракцією БЮТ вийшов у фаворити, зникла «податково-акцизна» частина. За одним винятком — сільськогосподарські компанії отримують значні пільги зі сплати ПДВ. Судячи з усього, ця частина законопроекту, яка буквально в тому самому вигляді містилася й у камбінівському, є платою за результативне голосування фракції Блоку Литвина. Без голосів «литвинівців» шансів на проходження фактично нема, а Володимир Литвин уже давно заявляв, що час «підтримати селян» (читай, «підіграти» власників агробізнесу). Йому яка справа, що до фінансової кризи проблеми аграріїв не мають жодного стосунку.

ЗАКОН ДЛЯ МВФ

Що ж до власне антикризових заходів, то вони в президентському законопроекті зводяться до кількох позицій. Перша — механізм допомоги банківським установам України, що потребують коштів для рефінансування залучених кредитів. Для надання «авральних» позик створюється Стабілізаційний фонд, який фінансуватиметься з прибутків від приватизації, доходів держбюджету та від продажу спеціальних цінних паперів. Окрім банків, претендувати на гроші стабфонду

зможуть будівельники для завершення проектів чи провідні експортні галузі України.

Друга антикризова позиція — принцип, за яким держава братиме під контроль «проблемні» банки. «Примусового порядунку» вдалося уникнути: рішення про запровадження спеціальної адміністрації прийматимуть за участю власників та інвесторів банку під контролем Нацбанку та Кабміну.

Натомість викликає здивування вкрай неконкретне вирішення питання збільшення гарантій вкладникам банків. Очікувалося, що сума обов'язкового відшкодування буде збільшена з 50 тис. грн принаймні до 150 тис. Втім, передбачено лише збільшення Фонду гарантування вкладів фізосіб, куди тепер Нацбанк відраховуватиме 75% від своїх доходів. А скільки ж компенсують вкладникові збанкрутілого банку Іванові Петренку — закон не каже.

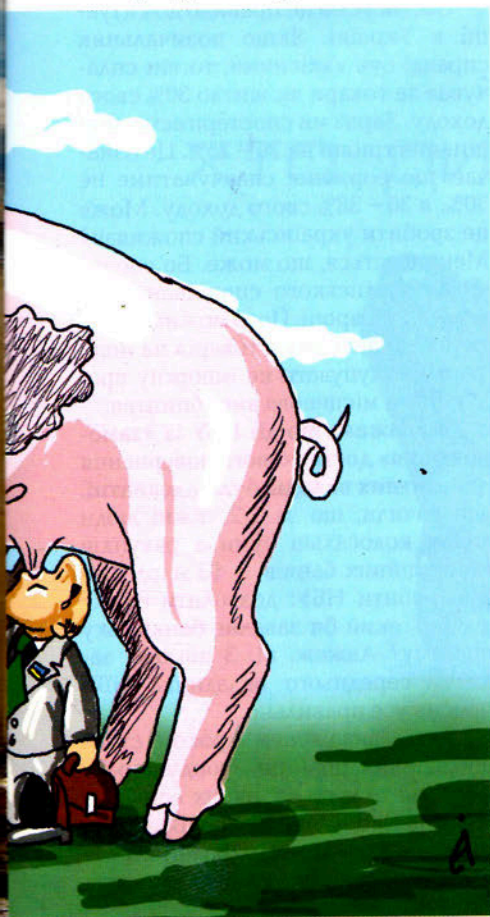
А от щодо «Промінвестбанку», навпаки, все зрозуміло: його викупить держава в особі «Укресімбанку». Відповідно, в бюджеті на це буде передбачено 1 млрд грн.

У принципі, до президентського антикризового закону навряд чи можна висунути особливі претензії. Та не тому, що він бездоганий: схоже, його норми носять «рамковий» характер і мають на меті забезпечення безпроблемного рішення Міжнародного валютного фонду щодо надання Україні 16-мільярдного кредиту. Однак, сказавши, «А», треба буде сказати й «Б» — тобто, конкретно назвати тих, хто в першу чергу отримає право на гроші з майбутньої стабфондівської скарбниці. Ось тут і можна буде побачити, який комплект шил і дишел вилізе з цього мішка з державними грішми. ■

КОЛИ ВЕРСТАВСЯ НОМЕР

Взяли за основу

29 жовтня о 14.00 Верховна Рада ухвалила за основу президентський антикризовий законопроект. Його підтримали 248 депутатів: 156 БЮТівців, 72 НУНСівці, 18 депутатів від Блоку Литвина та 2 від Регіонів. Комуністи не голосували. В другому читанні закон розглядатимуть 30 жовтня.

МАЛОСКО АНДРІЙ ЕРМОЛЕНКО

Пшик після шику

АВТОР: Олег Устенко,
ЗАСТУПНИК ВИКОНАВЧОГО ДИРЕКТОРА БЛЕЙЗЕР ФУНДАЦІЇ

Гривня й далі дешевшатиме

Єтри головні причини того, чому знижується курс гривні. Перша — дефіцит рахунку поточних операцій, який свідчить, що ми імпортуємо більше, ніж експортуємо. За нашими оцінками, на 2009 рік він становитиме \$20–25 млрд.

Друга причина — велика кількість короткотермінових запозичень, зроблених вітчизняними банківським та корпоративним секторами. У 2009 році має бути виплачено

близько \$29 млрд короткотермінових кредитів. Ці гроші десь треба брати. Погашення йтимуть практично щомісяця, тому передбачають достатньо активний тиск на пониження курсу гривні.

І третя причина полягає в тому, що українська банківська система є недостатньо розвинутою. Протягом останніх років ми бачили значне збільшення обсягів кредитування — від 50% до 70% на рік. Разом із таким зростанням кредитів зростала й кількість «неякісних» позичальників — тих, котрі можуть мати проблеми з поверненням коштів. За економічною теорією вважають, що на ринках, які розвиваються, цей показник

становить 8–10%. До кризи в Україні було 13% проблемних боргів, після неї — може побільшати.

Українські споживачі надміру захопилися життям у кредит. У певні періоди це було позитивним явищем: споживалося більше товарів, і таким чином виникали додаткові імпульси для розвитку реального сектору економіки. З іншого боку, це призвело до значного зростання імпорту. Проблема не в збільшенні імпорту взагалі, а з якими саме товарними групами це відбувається. В Україну зріс імпорт автовок, продуктів поточного споживання, але не інвестиційних товарів.

Споживачі у США, Західній Європі не можуть дозволити собі кредит на житло в більшому обсязі, ніж 30% свого місячного доходу. Тобто якщо людина отримує в гривневому еквіваленті \$1000, то \$300 — це максимум, що вона може собі дозволити сплачувати по кредиту за житло.

Застосуємо це правило до ситуації в Україні. Якщо позичальник справді був «якісним», то він сплачував за товари чи житло 30% свого доходу. Зараз ми спостерігаємо знецінення гривні на 20–25%. Це означає, що боржник сплачуватиме не 30%, а 36–38% свого доходу. Може це зробити український споживач? Мені здається, що може. Бо специфіка українського споживання не така, як у Європі. Його можна «змістити» з одних видів товарів на інші: скажімо, купувати не імпортовану продукцію, а місцевого виробництва.

Я вважаю, що дії НБУ із «замороження» дострокового повернення депозитних вкладів були адекватні. Ми бачили, що за 1–2 тижні люди зняли колосальні суми з рахунків комерційних банків — \$3 млрд. Що мав робити НБУ: дозволити ефект доміно, який би завалив банківську систему? Авжеж, ні. З погляду захисту середнього вкладника НБУ зробив усе правильно.

Дуже виваженим кроком стане збільшення розмірів фонду гарантування вкладів фізичних осіб — у мене немає сумнівів, що Верховна Рада це затвердить. Аналогічні заходи запровадили в інших країнах. Скажімо, у США фонд гарантування

вкладів був \$100 тис., його збільшили до \$150 тис., а для деяких вкладів — до \$250 тис. Це адекватні дії.

Наседення хвилюється, що «заморожені» Нацбанком депозити знеціняться раніше, ніж настане час їх повернення. Однак коли курс був 5 грн за долар, річні відсотки по банківських депозитах у гривні становили до 20%. Тож наразі люди не багато втратили. Якщо депозит розміщений під 20% і при цьому гривня стала слабшою на 20%, то в доларовому еквіваленті вони все одно отримують ту саму суму.

Мені здається, що було б доцільно дозволити ринковим механізмам регулювати курс долара й гривні. Не за рахунок переконань окремих чиновників у тому, що курс має бути саме таким, а за рахунок балансу попиту й пропозиції визначити певний курс гривні. А якщо цей курс гривні опиняється за тим рівнем, який Національний банк вважає прийнятним, тоді вже виходити з інтервенціями. Як на мене, найкращий варіант — це розширити валютний коридор, який би дав НБУ більше можливостей для ефективних дій. ■

ПОТРІБНА СТАБІЛЬНІСТЬ

НБУ не впорався із домашнім завданням

Головна економічна проблема, яку має будь-яка країна: як зберегти стабільність грошей і максимальну зайнятість населення в умовах кризи платіжного балансу.

Національний банк відповідає за стабільність коштів і має в своєму розпорядженні монетарні інструменти контролю та впливу: кредитні ставки й курсову валютну політику. Зосередившись на боротьбі з інфляцією, НБУ повів ризиковану гру, внаслідок чого поставив під удар довіру українців до власної валюти. Формально літня ревальвація гривні мала би сприяти вилученню зайвих грошей із ринку та зменшити їх тиск на ціни. Проте для споживача зміцнення гривні відносно долара виглядало досить абсурдно на тлі того, що ціни на товари ростуть. В результаті склалося враження, що тепер інфляція розповсюдилася ще й на ціни «в доларах».

Населення побігло міняти долари на гривні. Бо завжди споживач зберігає резерви (заощадження) в тій валюті, яка сильніша. НБУ ці настрої підігрівав заявами, що курс гривні й надалі міцнішатиме.

Й ось сьогодні експортні галузі зупинилися внаслідок падіння світових цін на метал та сільгоспсировину. Спекулянти з ринку пішли, напередодні викупили валюту за курсом 4,6 грн за долар. Розрив між імпортом і експортом зріс до такої межі, що експерти ведуть мову про можливий дефолт України наступного року.

Усім терміново знадобилися долари. Тенденція змінилася на протилежну порівняно з початком року. Проте наслідки її ще гірші — інфляція посилюється у зв'язку зі зростанням вартості імпорту товарів споживання й енергоносіїв. Бо тепер ми в магазинах за «імпортом» змушені платити на 20–30% більше, адже на стільки впав курс гривні щодо долара. Й усе це на тлі проблематичної банківської ліквідності.

В результаті ціни зростають, народ переводить заощадження в долари, довіра до гривні стрімко падає, а в реальному секторі швидко зростає безробіття. НБУ зі своїми завданнями не впорався.

АВТОР: Сергій Гузь

ХТО ДИВИТЬСЯ ТВ-РЕКЛАМУ?

ВДОМА Ж НІКОГО НЕМАЄ!

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор

www.presscom.ua

Час розплати

АВТОР: Тарас Бук

Якщо виникли проблеми зі сплатою кредиту – шукайте з банком компроміс

Світова фінансова криза зачепила не тільки українські банки, скільки їхніх клієнтів. Перші наразі очікують у 2008 році на прибутки більші, ніж у минулому, передкризовому, році. А от у других не все так чудово.

В ОДНОСТОРОННЬОМУ ПОРЯДКУ

Йдеться, перш за все, про підняття українськими банками вартості обслуговування вже діючих іпотечних, авто- й інших позик. Більшість банківських структур зробили це ще влітку. Згідно з вимогами законодавства, вони зобов'язані повідомити своїх клієнтів у письмовій формі про зміни (збільшення чи зменшення) відсоткової ставки по кредитах щонайменше за два тижні до вступу в дію цього рішення.

Вражає не тільки те, що банки безапеляційно та вкрай-годи безпідставно переклали свої проблеми, пов'язані з неможливістю перекредитувати зовнішні позики на плечі клієнтів фактично заднім числом (адже чинні кредитні договори діють на зовсім інших відсоткових умовах), а те, що деякі з них подумалися підняти відсотки навіть у разі!

Підвищення відсоткових ставок як по гривневих, так і по інвалютних кредитах банкіри обґрунтовують світовою фінансовою кризою, зниженням міжнародними рейтинговими компаніями суверенного кре-

дитного рейтингу України та відповідними застереженнями в кредитних договорах. Про власну безвідповідальність та недалекоглядність — ані слова.

Так само банкіри чомусь зовсім не беруть до уваги рекомендації НБУ. Зокрема, в постанові регулятора №319 від 11 жовтня поточного року в п. 2.3 зазначається, що «у сфері проведення активно-пасивних операцій банки повинні враховувати, що ненадання позичальникам інформації про сукупну вартість кредиту, внесення до кредитного договору змін щодо вартості кредиту, що не відповідає змінам облікової ставки НБУ, кваліфікуватиметься як порушення вимог статті 49 Закону

У разі наполегливого відстоювання своєї позиції банкірам вигідніше буде піти на поступки позичальникові

України «Про банки і банківську діяльність» із неухильним застосуванням адекватних заходів впливу». Поки Нацбанк не покарав жодного банку, або, може, ми про це не чули...

АЛГОРИТМ ДЛЯ БОРЖНИКА

Що ж робити, якщо банк підняв відсотки по кредиту для клієнтів?

Не платити — погана ідея. Можна дійти до крайнощів — судової тяганини, де в будь-якого банку однозначно більше шансів. Якщо позичальник затримав платіж більше, ніж на 30 календарних днів, ним починає займатися відділ із протермі-

нованої заборгованості, що є в штаті кожного банку, нагадуючи про борг. Через 60 або ж 90 днів до справи беруться колектори, які вибиватимуть із вас гроші вже менш цивілізованими методами, аніж до цього робили банкіри. Й нарешті — банк подасть на вас до суду, що може затягтися навіть на півроку, залежно від вашої стресостійкості та наполегливості. Тоді, якщо програте справу, вам доведеться повернути гроші не лише за протерміновану заборгованість, але й за нараховану пеню. А це від 1% до 3% місячного платежу за кожен день несплати.

Якщо піднята вартість обслуговування кредиту для позичальника є незначною (наприклад, на 20 — 50 у. о. на місяць) і не суттєво впливає на сімейний бюджет, то в такому разі не варто одразу доводити справу до судового розгляду. Перша порада — почати листуватися зі своїм банком і вимагати в письмовому вигляді пояснень та обґрунтувань щодо підняття відсоткової ставки. Тут важливо дотримуватися коректних формулювань і обов'язково реєструвати у відповідному відділі банку вашу кореспонденцію як вхідну, вимагаючи зареєстрованих копій. Банк зобов'язаний у 30-денний термін надати вам обґрунтовану відповідь. У ймовірному судовому розгляді вашої справи листування з банком (правильно та коректно оформлене) стане додатковим аргументом на вашу користь.

ЗУСТРІНЕМОСЯ В СУДІ

А от для позичальників, у яких на час підняття ставки з обслуговування кредиту погіршився фінансовий стан (звільнили з роботи, зменшили зарплату тощо) або ж власне зростання вартості обслуговування кредиту є

Кількість «проблемних» кредитів в Україні становить близько 13%

ІНСТРУКЦІЯ

Заповіді позичальника

- Не ігнорувати листів та кореспонденції «свого» банку.
- Не соромитися листуватися із банком, залучаючи в разі потреби консультантів-юристів для коректного та правильного формулювання листів.
- Обов'язково особисто заносити свої листи в банк і вимагати реєстрації як вхідної кореспонденції з видачею копій усіх документів;
- Не підписувати жодних документів без нотаріального засвідчення.
- Не погоджуватися вносити зміни до чинного кредитного договору.
- Не погоджуватися на позасудове врегулювання спору чи на розгляд справи в третейському суді.
- Обов'язково платити вчасно та у повному обсязі, не зважаючи на обставини. У випадку визнання факту переплати всі понаднормові платежі вам повернуть.

Наостанок треба зауважити таке. На боці позичальника сьогодні грає те, що на цей час немає чіткого механізму реалізації заставленого майна. Особливо це стосується іпотеки. Також перевагою є ціла низка дірок у чинному законодавстві, які дають змогу не йти на поступки всім вимогам банків. Наприклад, якщо в заставленому житлі прописані неповнолітні чи неповносправні, то реалізувати його неможливо в принципі. Навіть за вашої згоди.

У разі валу несплат банкам вигідніше буде домовитися з клієнтами про відтермінування платежів, рефінансування, подовження терміну дії договорів тощо.

Уже сьогодні банкірам радять замислитися, що вони робитимуть із плазмами, автомобілями, пральними машинами, холодильниками та житлом, які одержать як заставу по виданих кредитах, коли клієнти не зможуть чи не захочуть сплачувати підвищені кредити. Може статися так, що по всьому пороліченому на час валу несплат буде в ліквідному стані. Один із виходів — здати в лізинг та оренду. Але тимчасово десь усе це доведеться зберігати. Тобто банкам вигідніше отримати борг, хай і з затримкою, ніж перетворюватися на комісійну крамницю. ■

дуже суттєвим, що може призвести до дефолту, юристи радять подавати судові позови, вимагаючи обґрунтувати підвищення ставок. Якщо навіть банк подасть вірогідне обґрунтування, то сама сума зростання в більшості випадків, як правило, необґрунтована. Особливо це стосується інвалютних позик. Коли ж банк у суді не зможе довести свою позицію, суд зобов'яже фінансову установу перерахувати позичальникові кредитні умови, починаючи з моменту підвищення ставок, а також повернути переплачену суму або ж на відповідну суму зменшити тіло кредиту.

У разі наполегливого відстоювання своєї позиції банкірам вигідніше буде піти на поступки такому

позичальникові й досягти угоди хоча би про подовження термінів кредитування чи надання певно відтермінування до часу покращення фінансового стану.

Можливий ще варіант, особливо це стосується споживчого та автокредитування, коли позичальникові після підняття ставки обслуговування дешевше буде відмовитися від придбаного товару, аніж сплатити його повну вартість. Тоді банківську установу слід у письмовому вигляді повідомити про припинення виплат. Обов'язковим є письмовий реєстраційний характер спілкування. У разі виникнення будь-яких спорів лише це брати меться до уваги.

Курс на Обаму

АВТОР: Максим Буткевич

«Корпорація Америка» завмерла в очікуванні кризового менеджера

Вісім років тому мені пощастило бути в Сполучених Штатах у історичний момент — на початку нової ери. 7 листопада 2000 року меншість американців обрала президентом США Джорджа Буша-молодшого. Відчуття, що відбувається щось важливе, висіло в повітрі — однак у ті дні ніхто й думати не міг, наскільки зміниться світ після завершення його президентства.

Американські виборці завзято обговорювали відмінності в підходах основних кандидатів — Джорджа Буша, Альберта Гора, й ще — Ральфа Нейдера, кандидата від «зелених». Однак підходи до зовнішньої політики турбували американців найменше. В якийсь із моментів, не втримавшись, ми почали питати прямо: чи розуміють вони, виборці США, що їхня країна є *de facto* єдиною світовою наддержавою? Реакцією більшої була розгубленість — вони воочевидь не надто переймалися цим питанням. Ті ж, хто без вагань відповідав — так, розуміємо, — наводили аргументацію, під якою міг би підписатися парадоксально модний Френсіс Фукуяма. Мовляв, наша держава — найбільш розвинута демократія в світі; тож природно, що вона має найбільшу світову потугу.

Вісім років потому ситуація дорібно змінилася. Той самий Френсіс Фукуяма нещодавно видрукував у Newsweek статтю з символічною назвою «Падіння корпорації Америка». Цього разу він не вдавався до неогегельянських тонкощів і міркувань про «кінець історії». Натомість філософ-неоконсерватор зробив кілька класичних людодержських зауважень про те, що безробіття та соціальні негаразди —

ціна, яку варто платити за економічне зростання. Однак основний висновок Фукуяма — Сполучені Штати вже не є рольовою моделлю, брендом, прикладом для наслідування у світі — а отже, втрачають гегемонію в світі ідей. І хто б не став наступним президентом «Корпорації Америка» — йому доведеться виправляти становище. Сполученим Штатам потрібен, свого роду, кризовий менеджер. І саме такого обирають американські виборці з-поміж демократа Барака Обами та республіканця Джона МакКейна.

ХТО ТАКИЙ БАРАК ОБАМА?

«Фішкою» передвиборчої кампанії республіканців стали спроби до-

вести, передусім, те, що Барак Обама — недостатньо «питомо американський» політик, аби керувати «Корпорацією Америка». Тим більше, біографія Обами надає достатньо колоритного матеріалу. За приблизними підрахунками, від 4/5 до 2/3 громадян США навіть не мають паспортів, необхідних, аби виїхати з країни. В такому середовищі біографія людини, яка народилася на Гавайях, жила та вчилася в Індонезії, й має родичів по батьковій лінії в Кенії, не виглядає типовою та близькою пересічному виборцеві. Якщо ж додати, що Обама — перший афроамериканець, висунутий на найвищу посаду в країні, то не дивує, чому «інакшість» кандидата від де-

мократів так експлуатується республіканцями.

Негатив про Обаму посідає неабияке місце у відеороликах штабу МакКейна: було створено цілу серію відео, які ставлять щодо кандидата від демократів те саме питання, яке свого часу виникло на Світовому економічному форумі в Давосі стосовно Владіміра Путіна: «Who is Barack Obama?» Відповідь республіканців — проста: недосвідчений молодий політик із темним минулим і дивними зв'язками.

«ДРУГ ТЕРОРИСТІВ»

З таких зв'язків найбільш розтиражованими виявилися контакти молодого демократа з колишнім активістом організації «Weather Underground» Біллом Айерсом. Зараз пан Айерс — професор і фахівець із прогресивних педагогічних методик. Однак у минулому він — активіст крайнього лівого руху 60-тих і один із засновників організації

«везерменів», яка збройними методами протестувала проти війни у В'єтнамі. Вже після занепаду «везерменів» шляхи Обами й Айерса перетнулися: вони обидва займалися реформою системи освіти в Іллінойсі в рамках однієї й тієї самої організації.

Попри те, що Айерс ніколи не був засуджений за висунутими йому звинуваченнями, штаб Джона МакКейна згадав минуле й назвав екс-лівака «терористом», а Обаму — «другом терористів». Не дивно: поки Джон МакКейн брав участь у в'єтнамській війні, Білл Айерс сидів у підпіллі й підривав бомби, намагаючись цю війну зупинити. А слово на «Т» зараз у США має неабияку потужність. Втім, Обама успішно відкараскався від давнього колеги — та й із настирливістю звинувачень республіканці вочевидь передали куті меду.

ПОБУТОВА КСЕНОФОБИЯ?

Для багатьох пересічних прихильників республіканців питання виглядає набагато різкіше, ніж можуть собі дозволити його поставити політкоректні агітаційні ролики. Журналісти «Аль-Джазіри», прибувши на черговий виступ Джона МакКейна й розпитавши його прихильників, виявили низку упереджень щодо кандидата-демократа: від думки, що він обстоюватиме передусім інтереси афроамериканської спільноти, до переконання, що Барак Обама, насправді, є мусульманином. Те, що ці твердження неодноразово спростовували різними методами, схоже, не має для найбільш переконаних прибічників «традиційної Америки» жодного значення. Врешті-решт, багатьом із них достатньо його другого імені — Хусейн.

Однак така «ксенофобія» (в буквальному розумінні: як страх перед чужим) не зіграла першу скрипку в президентських виборах-2008. Про це свідчать опитування громадської думки: Барак Хусейн Обама протягом останніх тижнів впевнено випереджав Джона Сідні МакКейна. Вочевидь, месидж Обами — набір ідей, що стали центром його кампанії — сприймалися як «свої» американцями з дуже різними біографіями та з відмінних прошарків населення.

ПОТРІБНІ ЗМІНИ!

Основним гаслом кампанії Барака Обами стало слово «Зміна». Недарма: після восьми років Джорджа

Буша Сполучені Штати потребують змін — і в політиці, й у економіці, та в іміджі на міжнародній арені. Й змін достатньо радикальних. Прибічники Обами вірять, що саме їхній кандидат зможе ці зміни забезпечити — не лише через платформу кандидата, а й через його, вже загальноновизнану, харизму. На нього сподіваються, як свого часу на Кеннеді. Про Джона МакКейна цього сказати не можна.

Втім очікувати такої собі « нової революції » на чолі з Бараком Обамом навряд чи варто. Передусім, сам Обама навряд чи є революціонером — це він показав, ретельно відмежовуючись від усіх звинувачень у радикалізмі будь-якого штибу. Та й сама американська двопартійна система влаштована так, аби не допускати занадто різких і швидких змін. Однак після теперішнього президента будь-який крок вліво сприймається, як достатньо радикальний, а будь-які зміни — як початок нової ери. ■

ПРОГРАМА

Зміни від Обами

Економіка

Планує посилити контроль фінансової галузі. Щоб допомогти американцям із боргами й низькими доходами, має бути створено спеціальну програму вартістю \$20 мільярдів. Обама пропонує збільшити податок на дивіденди, відсотки з капіталу й курсовий прибуток із 15 до 20%, а також підняти максимальну податкову ставку з 35 до 39,6%. Усі податкові пільги для американців з доходами більше \$250 000 на рік скасують.

Енергетика

США мають стати енергетично незалежними. Планує розпочати торгівлю емісійними сертифікатами, стимулювати заощадження енергії та інвестувати \$150 мільярдів у розвиток альтернативної енергетики.

Охорона здоров'я

Мають створити державну систему медичного страхування, а громадяни з низькими доходами отримуватимуть спеціальну допомогу для оплати страхування.

Ірак

Пропонує вивести американські війська з Іраку впродовж 16 місяців. Обама хоче укласти міжнародну угоду за участі Ірану та Сирії про врегулювання конфлікту в Іраку.

Мрія про синій паспорт

АВТОР: Ірина Завгородня

**Тиждень з'ясовував,
як стають
громадянами України**

Громадянином нашої держави важко стати, але вигідно бути: іноземцям не можна відкривати банківського рахунку на період довший, ніж термін дії візи; їх інакше оподатковують. Їм треба: продовжувати візи, платити за протерміноване перебування чи раз на три місяці перетинати кордон. Але основні переваги громадянства не в бюрократичних бонусах і навіть не

в набутих правах, а радше у відчутті, що ти свій у країні, яку обрав для життя — цього не купиш.

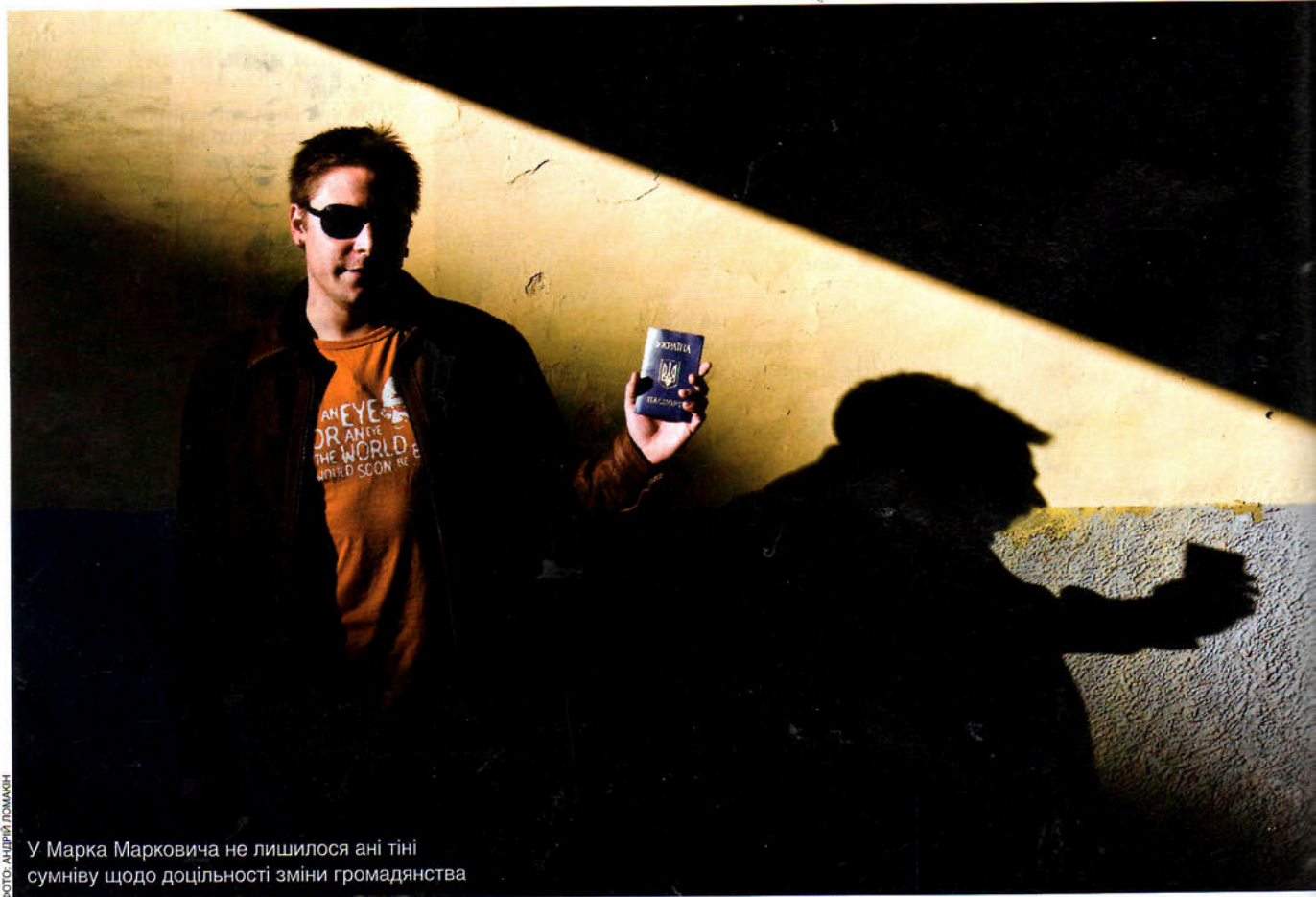
Чи, можливо, й купиш... Як свідчить наш співгромадянин Марко Маркович: «Україна як держава цікава тим, що тут за старими традиціями можна все «рішати». Головний піарник «Євробачення» 12-й рік живе в Україні й рік тому отримав громадянство за заслуги перед нею. Таким можна було би й похвалитися, якби цей нервовий процес не тягнувся майже три роки.

ТЕЛЕФОННИЙ МЕТОД

Із сербським паспортом Марко вчився у Львові, працював, зокрема й піарив «Океан Ельзи». «Крім

участі в революції, я рятував кризову ситуацію навколо «Євробачення», то ж мені сказали, що я можу претендувати на громадянство за окремі заслуги перед Україною. Інших передбачених законодавством підстав я не мав — ані українського коріння, ні родичів, або дружини-українки, ні постійного місця проживання».

Марко зізнається, що отримувач українське громадянство через знайомства й телефонні дзвінки. Зібрав листи-рекомендації від людей, котрі на той момент були народними депутатами, та бракувало відгуку якоїсь важливої особи, яка би могла звернутися безпосередньо до президента. Знайшов вихід

У Марка Марковича не лишилося ані тіні сумніву щодо доцільності зміни громадянства

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАХИ

на міністра культури, проте скоро влада змінилася, і його лист не знадобився. «Навіть за гроші громадянство отримати нелегко, — говорить Маркович. — Такий шлях відкрився мені лише одного разу: юрист сказав, що воно коштуватиме \$5 тис., й чекати доведеться півроку. За таку суму на той час можна було отримати болгарський або румунський паспорт — а це паспорт ЄС. Але я не мав наміру купити громадянство, я хотів його здобути — в моїй справі не було жодного хабара».

Після восьми місяців очікування справу Марка повернули на самий початок, бо Сербію переплутали з Сирією. Врешті-решт її завершила людина з Секретаріату президента — знову ж таки знайома Марковича. «Я гарантую, що без хабарів і грошей це єдиний шлях — конкретна людина, яка би вашу справу вела. Є велика різниця у ставленні: коли ти приходиш кудись, а про тебе вже знають, тому що їм хтось подзвонив. Це діє краще, ніж хабар. І все одно цій людині слід увесь час телефонувати, перепитувати, в якому стані справа».

Для болгарки з молдавським паспортом Наталі, яка не має жодних знайомств у столичних бюрократичних кабінетах, лише процедура отримання посвідки-дозволу на постійне проживання в Україні тривала рік. Треба було зібрати довідки про відсутність судимостей і хвороб як в Україні, так і в Молдові. А ці документи, як відомо, мають обмежений термін дії. Вже з цією посвідкою Наталія після п'яти років проживання в Україні чи після двох років шлюбу з українцем зможе претендувати на громадянство. Окрім того, треба визнавати закони України й дотримуватися їх, мати законні джерела фінансування та спілкуватися українською.

НА ВОГНИК БАТЬКІВЩИНИ

«Я завжди мав сентиментальні почуття до України і мріяв жити саме тут. Мене залякували низьким рівнем життя й нестабільністю, та я все одно хотів повернутися», — говорить Микола Малуха. Він понесе здавати документи на громадянство вже в листопаді. Микола народився в Херсоні, але виріс у Мурманську, де навіть заснував Спілку української молоді Мурмана. Завдяки

своїй діяльності мав зв'язки з деякими українськими громадськими організаціями, які й запропонували йому роботу.

Коли у липні 2007-го приїхав до України з наміром залишитися, одразу пішов до Київського ВВІРу. «Мені по-хамському відповіли, — згадує Микола. — А дізнавшись, що я народився в Херсоні, відправили одразу туди. Більше жодних консультацій не дали. На дошці оголошень із уривками з законів важко було щось зрозуміти». Задля отримання посвідки на постійне проживання, Микола прописався у бабусі в Херсоні. Треба було зібрати

п'ять українських медичних довідок, а йому дозволили зібрати лише дві — такі були спрощені умови для Миколи як «місцевого». Чекати до можливості подання на громадянство сказали мінімум чотири місяці, та в реальності вишло по максимуму — вісім. Відтак ще чекатиме, доки президент видасть черговий указ — зазвичай у Секретаріаті збирають справи не менше трьохсот претендентів і надають їм громадянство України водночас, десь раз на два-три місяці. І, як з'ясував **Тиждень**, кількість охочих набутися його є стабільною вже кілька останніх років. ■

ОСОБИСТИЙ ДОСВІД

Примноження громадян

Уперше й востаннє з недолугістю українського законодавства з питань громадянства зіткнулася в ті далекі часи, коли президента Кравчука вже змінив Кучма, а сам Леонід Макарович керував у парламенті комітетом із прав людини. Тоді мене подруга познайомила з хлопцем із такою життєвою історією: він десятирідний в Україні (щоби претендувати на громадянство, досить було й п'яти), та не з постійною, а з тимчасовою гуртожитською пропискою, спочатку — студентською, потім — аспірантською. Сам — вірменин із Баку, золотий медаліст, чорнобильського року обрав для вступу Київський університет, доки вчився, сталися відомі всім події в Карабасі, його батьки зі статусом біженців отримали російське громадянство й переїхали в російську глибинку. Сам же він бачив своє майбутнє винятково в Україні, але громадянства таким шляхом отримати не міг. Справі легко міг зарадити шлюб, хоча б фіктивний, і, відповідно, постійна прописка, йому це вже й радили неодноразово, хлопець же був принциповим.

Щиро вірячи в силу засобів масової інформації взагалі й свого журналістського хисту зокрема, я відвідала Верховну Раду та переповіла Кравчукові цю історію — він саме збирався до Кучми з якоюсь доповіддю. «Надія української науки, соросівський стипендіат, — переконувала я, — і йому ж ніяк навіть на роботу влаштуватися!» Наступного дня мені зателефону-

МАРІЯ ОТАЖНИКЦЬКА
спеціальний кореспондент

вали з приймальні Кравчука й відомий мільйонам голос заявив: «Танцюй, Маріє! Я розповів Леонідові Даниловичу про твого хлопця й він сказав: «Країні потрібні такі люди!» «Дякую, Леоніде Макаровичу, — щиро зраділа я, — А куди тепер йому звертатися, до якого ВВІРу?!» На тому кінці дроту запанувала тиша. «А я не знаю, — відповів перший глава нашої незалежної держави. — Ми ж ото поговорили, як два президенти...»

Я завжди доводжу до кінця те, за що берусь, принаймні намагаюся. Тож невдовзі моєму знайомому таки довелося поступитися принципами. За повних обставин у нього прийняли документи для набуття громадянства, й відповідний указ президента не забарився — звичайно, не через півроку, як було обіцяно, а дещо пізніше, та нас це вже не хвилювало. Бо як подарунковий бонус до розпочатого процесу ми отримали громадянку України, повноправну від народження.

Велике князівс

ТВО ЛИТОВСЬКЕ

Військо Великого князівства Литовського у битві під Оршею. 1514 рік.

Славна доба

Нам часом нагадують про Давню Русь, як «колиску трьох братніх народів» (росіян, українців, білорусів). Але в історії України є період, який з не меншим успіхом можна назвати «колискою», але інших народів — литовців, українців та білорусів, — що за пізнього середньовіччя створили потужну державу — Велике князівство Литовське. Адже спорідненість буває не тільки етнічною. Нас єднають державницькі традиції, звичаї та особливості ментальності, що виникли саме за доби Великого князівства. Середньовічна супердержавна дала народам, котрі її населяли, такі можливості для розвитку, які за тих часів траплялися в Європі нечасто. **Тиждень** поцікавився, як жилося нашим предкам у ті легендарні часи. ■

ЗМІСТ:

БРАТНІ НАРОДИ

Як українські землі потрапили до складу Великого князівства Литовського

СТОР. 40

ПРЕТЕНДЕНТИ НА ТРИ ЛІТЕРИ

Білоруський погляд на спільне минуле трьох народів

СТОР. 43

МАТЕРІАЛИ З'ЇЗДУ

Для чого імператор Священної Римської імперії відвідав Луцьк

СТОР. 44

УДАР ПО СХОДУ

Як русько-литовське військо скинуло монголо-татарське іго

СТОР. 48 ■

Братні народи

АВТОР: Борис Черкас, кандидат історичних наук

Доля української державності вирішувалась у Великому князівстві Литовському

Для пересічного громадянина зрозуміло, що таке Київська Русь і Запорізька Січ. Але про події доби, яка з'єднувала держави Рюриковичів і гетьманів, мало хто знає. Україна проіснувала в складі Великого князівства Литовського 229 років. За цей час наші князі скинули монголо-татарське іго, виникло козацтво й розвинулося маґдебурзьке право в містах.

СЕРЕДНЬОВІЧНА ПОЛІТОРЕКТНІСТЬ

Велике князівство Литовське було унікальним явищем у політичній історії Європи. Створена легендарним литовським князем Міндовгом, який об'єднав литовські племена в боротьбі з лицарськими орденами, ця держава через сто років поглинула українське Полісся й кинула виклик Золотій Орді. До кінця XIV ст. межі цього краю сягнули Чорного моря. Запорозькі козаки, відстоюючи на

початку XVIII ст. свої права на Чорноморське узбережжя, посилалися на литовського князя Вітовта, мовляв, кордон має бути так далеко, «на скільки кінь князя Вітовта своїм копитом дістав дна».

Секрет такого швидкого розвитку Литовського князівства полягав у тому, що, ставши за своєю сутністю поліетнічним державним утворенням, воно не провокувало переваги якогось одного етносу над іншими. Фактично держава розширювалася за рахунок злиття династій — старої руської Рюриковичів і нової литовської Гедиміновичів. «Ми старини не рушимо й новини не вводимо» — під цим гаслом відбувалося проникнення нової влади на Русь.

За литовської доби в Україні не відбулося жодного великого повстання, спровокованого національним, релігійним або соціальним протистоянням. І це в ті часи, коли решту Європи шарпали гуситський рух, реформація, селянські заворушення й інші подібні неприємності. Звісно, внутрішнє життя наддержави не було зовсім безхмарним. Проте тільки катаклізми всередині привілейованого стану князів, які до того ж у більшості своїй були представниками однієї династії, періодично вихлюпувалися в збройне протистояння.

ДЕЛІМІТАЦІЯ КОРДОНІВ

Фактично більшість українських земель, за винятком Галичини та Закарпаття, були об'єднані в одну спільність. Українські землі ввійшли до складу Великого князівства Литовського, зберігши свій внутрішній устрій, адміністративний апарат і військо. Подібне існування малих держав у складі більших було типовим для середньовічної Європи — згадаймо хоча би Священну Римську імперію з її численними королівствами, кюрфюрствами та герцогствами. Внаслідок, як тоді вважалося, «українного» становища Волині, Поділля, Київщини та Чернігово-Сіверщини, ці князівства користувалися чималою часткою автономних прав. Більше того, деякі з очільників цих країв ставали правителями Литовського князівства. Маємо цікаву підбірку: Вітовт Кейстутович деякий час був Луцьким князем, а ставши правителем всієї держави, перетворив місто на одну з офіційних столиць. Такий самий статус Луцьк мав і за правління Свиригайла Ольгердовича. Сигізмунд Кейстутович із престолу Стародубського князя теж піднявся до великокнязівської влади. Київський князь Семен Олелькович уважався головним претендентом на Віленський трон, як за своїм похо-

АГІТПРОП

АВТОР: Олексій Сокирко, кандидат історичних наук

Свічка та його весілля

Слабку, м'яко кажучи, обізнаність вітчизняного обивателя з хитросплетіннями української історії «литовського» періоду легко пояснити: ні підручники, ні фільмографія радянської доби не дуже-то прагнули висвітлювати малозрозумілу й начебто знеособлену епоху, котра стала

своєрідною хронологічною паузою між величною киево-руською добою та звитяжною козацькою.

Мало не єдиним джерелом бодай якоїсь інформації про цей період виявилася написана 1930 року Іваном Кочергою п'єса «Свічине весілля», що увійшла до шкільної програми.

Сюжетним стрижнем талановито написаного твору була «класово правильна» оповідь про заборону «литовськими агресорами» паління світла ввечері та вночі в оселях київських міщан на межі XV–XVI ст.

Зброяр Іван Свічка очолює протест «трудящих» у боротьбі за свої одвічні права,

присягаючи повернути порушені привілеї цехового міщанства й лише після того справити весілля з коханою Меланкою. Викравши з замку литовського воеводи грамоту з міськими привілеями, зброяр повертає їх киянам, а «свічине весілля» перетворюється на грандіозне «свято солідарності трудящих», де люди йдуть в останній бій на «окупантів»...

Однак історичні реалії, на які мусив би спиратися сюжет, суттєво розходилися з авторською трактовкою.

Швидше за все, фабула п'єси була навіяна текстом грамоти Великого литовського князя Александра київським міщанам (від 26 травня 1494 року). Текст міс-

ПРОСТІР ВЛАДИ

Як потрапили ми до Великого князівства Литовського

У XIV ст. нащадки Рюриковичів, останні Галицько-Волинські князі померли, не залишивши нащадків чоловічої статі. За законами того часу, їхнім спадкоємцем у 1320-ті роки став чоловік володимирської князівни, литовський князь Любарт Гедимінович, якого активно підтримали волинські бояри. Інші сини Гедиміна, Ольгерд і Кориат, зайняли, відповідно, спустілі після монголо-татарської навали Чернігово-Сіверщину, Наддніпрянщину й Поділля, гуртуючи навколо себе руське боярство для боротьби з ордою. Після укладення у 1385 році князем Ягайлом Кревської унії Велике князівство Литовське та Польське королівство об'єдналися в державу, якій судилося стати Річчю Посполитою (з польської – республікою) Обох Народів. На той час об'єднання було, швидше, декларацією про наміри.

Як опинилися ми під Польщею

Люблінська унія 1569 року остаточно перетворила дві держави на одну під управлінням польського короля. Щоб зберегти залишки автономії, політично слабша Литва мусила зректися руських земель на користь Польського королівства. Велике князівство Литовське проіснувало до кінця XVIII ст., але вже без нас.

тив стандартний на той час перелік прав і обов'язків міської громади щодо центральної влади: збирання податків, відправлення господарських і військових повинностей, порядок торгівлі, норми кримінального судочинства тощо. Був у грамоті й традиційний пункт, у якому мешканців міст застерігали від використання вогню в нічну пору. Насправді він мав банальне пояснення: в дерев'яних містах тієї доби особливо актуально стояло питання пожеж. І як варіант його вирішення громади часто відмовлялися від використання вогню заради освітлення. Тобто пункт мав винятково «протипожежне» значення.

Творчий геній великого драматурга парадоксальним чином поставив усе з ніг на голову. Кочерга проігнорував той факт, що великий князь дозволив вирішувати «вогняне» питання не воеводі, а міській громаді на чолі з війтом. Міщани мали самостійно стежити за пожежною безпекою та штрафувати порушників. Таким чином під пером драматурга князівський привілей, котрий дарував міщанам значні преференції, перетворився на драконівський закон. Якби Іван Свічка існував насправді, то він – як людина поштива й статечна, зброярський-бо фах був шанованим у кожному середньовічному місті – спокійно сенько частував би гостей на своєму

подвір'ї вдень, поважаючи закони громади.

Печатка Великого князя Вітовта

дженням із роду Гедиміна, так і за статусом князя київського. Тут варто зазначити, що останнє піднесення могутності та впливу Київського князівства відбулося саме за литовської доби. Між іншим, коли над Кримським півостровом нависла загроза османського завоювання, то й генуезька колонія, й кримський хан саме в Київському князівстві вбачали гарантії своєї безпеки. Цікаво, що кордони України під владою Гедиміновичів, майже повністю були повторені українською козацькою державою Богдана Хмельницького. Та й саме козацтво виникло на базі непривілейованих військових станів держави — нащадка Київської Русі.

ПІДВАЛИНИ ПРОЦВІТАННЯ

Монголо-татарська навала підкосила розвиток українських міст. Галицько-Волинські землі, які не ввійшли до складу Золотої Орди завдяки діяль-

ності князя Данила Галицького та його брата Василька та їхніх нащадків, змогли відродити повноцінне міське життя. А от на Поділлі та Київщині, як складових золотоординських улусів, міста відроджувалися повільно. Вхідження цих земель до Великого князівства одразу позначилося на якості міського життя. Якщо на момент скинення іґа на Центральній Україні вони рахувалися на одиниці, то вже наприкінці того ж століття їх були десятки. Тут будуються потужні укріплення, завозиться нова на той час зброя — артилерія, розвивається самоврядування — маґдебурзьке право й, головна ознака стабільного життя — відновлюються та ремонтуються величні храми давньоруської доби. Зокрема, в Києві було відбудовано Успенський собор.

Відбувається і зворотний рух. Чимало бояр і священників із цих країв роблять кар'єру в центральному про-

воді держави. Представники української аристократії обіймали посади воєвод і гетьманів, очолювали великокнязівську канцелярію, виконували різноманітні обов'язки в поступово зростаючому адміністративному апараті.

Головним результатом існування українських земель у складі Великого князівства Литовського було те, що саме протягом цього періоду в свідомості населення, яке мешкає на терені від Сіверського Дінця й аж за Карпатські гори, та від Прип'яті до Чорного моря остаточно закріплюється розуміння своєї окремішності. Недарма вже після Люблінської унії довго витала ідея відродження на землях від Волині до Сіверщини окремого князівства. Остаточно ж ці плани були втілені в життя, хоча й на іншій соціальній основі, українським козацтвом. Проте це вже інша історія... ■

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

АВТОР: Олексій Сокирко, кандидат історичних наук

Як писали закони наші предки

ЛИТОВСЬКІ СТАТУТИ є унікальними витворами не лише правової думки литовсько-руської держави, але й свідченнями рівня правової свідомості наших предків. Статuti були першими кодексами, які врегульовували основні засади державного устрою, положення цивільного, кримінального та майнового права. За рівнем охоплення й ґрунтовністю опра-

цювання правових норм ці документи не мали аналогів у тогочасній Європі.

Складання кодексів розпочалося на початку XVI ст. комісією литовських та білоруських правників на чолі з канцлером Ольбрахтом Гаштольдом, пройшовши три стадії (редакції) — у 1529, 1566 та 1588 роках.

Норми статутів напрочуд вдало синтезували правові традиції дуже відмінних між собою регіонів, що входили до складу Великого князівства Литовського — білоруських, литовських і українських земель — які ґрунтувалися на звичаєвому праві та «Руській правді». Наслідуючи в дусі ренесансної моди структуру римського права, кодекси увібрали в себе також і положення польського, чеського та німецького законодавства. Цілоком сучасними виглядають такі статутні норми, як-от:

- рівна відповідальність перед законом володарів і підданих;
- захист інтересів і прав особи в суді;
- рівність у правах представників різних конфесій і етнічних спільнот.

Глибина, з якою в статутах було опрацьовано чільні правові норми, гарантувала їм довге життя — «статутовим правом» продовжували судитися на всіх українських землях, що після Люблінської унії 1569 року увійшли до складу Речі Посполитої, аж до її занепаду наприкінці XVIII ст.

У Гетьманщині норми статутів тривалий час використовувалися в судах, ставши основою першого власне «козацького кодексу» — «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 року. Навіть уже в імперську добу історії України литовсько-руське право лишалося чинним, оживаючи чи то в «Зібранні малоросійських прав» 1807-го, чи то в практиці Київської маґдебургії, ліквідованої лише в часи миколаївської реакції 1834 року.

Литовський статут. 1588 рік.

Претенденти на три літери

АВТОР: Надзея Сичугова, Мінськ

Де закінчується братство ВКЛ

Велике князівство Литовське, Руське і Жемайтійське — саме так звучить повна назва цієї держави. Цю назву, проте, не дуже полюбляють або навіть уникають вживати найближчі сусіди Білорусі — литовці **білоруською звучить як летувіси** — див. довідку! та українці. Чому? Бо цей варіант передбачає тлумачення, яке зовсім не на користь із погляду державної належності ні сучасним українцям, ні литовцям.

За офіційною державною версією Литви, сучасні литовці є нащадками литвинів. Із Руссю теж ніби все зрозуміло, але чомусь залишається оце третє, Жемайтійське князівство, зовсім не доречне. В цьому криється заковика, котра відкидає нібито добре збудовану литовську версію. Бо жемайти є одними з предків сучасних литовців. Що тут поробиш — не називали вони себе литвинами або литовцями, натомість мали назву жемайтів і проживали в Жемаїті. Тож цей край, а не Литва, є історичною частиною території сучасної Литви. Сама Жемаїтія долучилася до складу Великого князівства аж у 1422 році. Уся концепція летувіського походження ВКЛ розпадається на очах.

Державу ж під назвою ВКЛ було створено на півтора сторіччя раніше. Де ж була тоді Литва й ким були тії чи то литвини, чи то литовці? Велике князівство постало на території нинішньої Білорусі, навколо міст Новогрудок, Гродно, Слонім, Вовковиськ. Саме там із дальшим поширенням на всю теперішню західну частину Білорусі й

була Литва аж до XIX ст. Небагато віднайдеться людей, які не зрозуміють, кого тоді називали литовцями, або ж литвинами — звісно, предків сучасних білорусів. Літописна Литва, від якої почалася ця історія, обіймала терен між Німаном та Вілією — це територія нинішньої Білорусі.

Ще одним суперечливим моментом є питання, якою мовою розмовляли в цій поліетнічній державі.

Герб Великого князівства Литовського «Погонь» на початку 90-х був гербом Білорусі і є нині гербом Литви.

ДОВІДКА

Летувіси — назва, запропонована білоруським істориком Міколом Єрміловичем для окреслення сучасних жителів Республіки Литва, які ідентифікують себе з литовською нацією.

Утворена від самоназви **Летува** (Lietuva). Дає змогу уникнути плутанини та помилкового отождолення з історичними литвинами чи литовцями.

Канцелярською мовою ВКЛ, відповідно до більшості джерел, була давньобілоруська. Проте, якщо дотримуватися західної мовознавчої традиції, давньобілоруська мова вкупі з давньоукраїнською розглядається як частка загальної «русинської мови» (Ruthenian language), до якої зараховують літературну мову тих східнослов'янських текстів, які неможливо визнати церковнослов'янськими й котрі походять із Речі Посполитої Обох Народів загалом та ВКЛ зокрема. Тому з легкої руки Заходу українці отримали можливість оскаржити білоруськість тієї мови. Нині деякі колеги — дослідники з України стверджують, що коли мова називається русинською, то, значить, насправді вона є українською. І попри існування численних факторів окреслення національної тотожності, окрім мовного, останній на сьогодні залишається домінантним. Тож на виході в українській історіографії маємо твердження, що ВКЛ було саме українською державою.

Хотілося б зауважити, що білоруси, які мають найбільше прав на спадщину ВКЛ, згідно з численними історичними фактами, не займаються оскарженням чужих концепцій та доведенням власної першості. Чому? Тому що, по-перше, не мають сумнівів щодо факту визначальної ролі білоруської, чи, як вона називалася у часи ВКЛ, литвинської етнічної спільноти у створенні та розвитку цієї держави. По-друге, ВКЛ — це поліетнічна та мультикультурна держава, спадок якої належить усім етнічним спільнотам, котрі до неї свого часу входили. Залишається хіба визнати цей факт, і тоді зостануться тільки великі літери ВКЛ, а суперечка зійде туди, де їй і варто бути з огляду на суцільство наших народів і країн. ■

Матеріали з'їзду

Рис. з натури Napoleon Orda

Lit. w Lit. M. Pajansa w Warszawie

ЛУЦЬК над річкою Стирем і Глишцем (Г. Волинська)

Зamek drewniany wzniesiony na wyspie przez Włodzimierza WX. Kijowskiego, około r1000. Następnie wymurowany przez WX. Luberta 1325r. Tu WX. Witold przyjmował monarchów przez siedm tygodni r1429. Kościół katedralny zbudowany przez WX. Witolda r1425, wymurowany następnie z ciosu 1840 roku przez biskupa Pawła Wołuckiego. Tu była rezydencja biskupów Łuckich do r1845.

Château fort situé sur une île bâti en bois par Wladimir Grand-Duc de Kiev vers l'an 1000. Le Grand-Duc Lubart le fit construire en pierre en 1325. Ce fut ici que le Grand-Duc Witold reçut en 1429 la visite des monarches qui dura sept semaines. La Cathédrale y fut fondée par le Grand-Duc Witold en 1425, mais elle ne fut bâtie en pierre de taille que l'année 1840 par Monseigneur Pierre Wołucki. Луцький замок Гравюра Наполеона Орди. XIX ст.

АВТОР: Катерина Липа

Навіщо монархи їздили до Луцька

Зацікавлена історією публіка полюбляє розмірковувати про «з'їзд монархів усієї Європи», котрий начебто відбувся в Луцькому замку 1429 року. Особливо цю тему жалують увагою тамтешні екскурсоводи.

Проте в шкільних підручниках інформації про цей факт немає. **Тиждень** спробував розібратися, що це був за з'їзд, із якого приводу, хто в ньому брав участь і чим усе закінчилося.

Але більшості монархів було чим себе розважити і вдома. Англія і Франція з'ясовували стосунки у Сто-

літній війні (якраз цього року Жанна д'Арк водила своїх лицарів рятувати Орлеан та коронувала в Реймсі французького короля), в Іспанії королівства Кастилія і Арагон також воювали між собою й потроху додавали маврів, а в Італії міста-держави (до речі, частіше республіки, ніж монархії) «кували» мистецтво Ренесансу (у Венеції саме завершили будівництво Палацу дожів).

Насправді до Луцька приїхали тільки троє вінченосних інтриганів із Центрально-Східної Європи, які, на відміну від західноєвропейських колег, намагалися вирішити свої проблеми без війни. Це були імператор Священної Римської імперії Сигізмунд, король Польщі Ягайло та Великий князь Литовський Вітовт.

МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ

У 1340 році волинські бояри запросили на княжий стіл Любарта Гедиміновича. Син Великого князя Литовського, охрещений під іменем Дмитро та одружений із волинською князівною з династії Романовичів, надав Луцькому замку майже того вигляду, який він має і нині. Дерево-земляні давньоруські укріплення поступово замінили мурованими. Замок перетворився на готичний — із трьома високими вежами, зубчастими стінами та щільними бійницями для лучників. Біля величної в'їзної башти з підйомним мостом височів князівський палац (імовірно, саме в ньому й вели переговори монархи), а на протилежному кінці подвір'я, під вежею, що й досі зветься Владичою, розташовувалися

палати єпископа. Третя вежа, що здійснюється над берегом ріки Стир, називалася, природно, Стировою, аж поки в ній не став доживати віку втомлений бурхливою діяльністю войовничий інтриган, скандаліст і пияк, рідний брат Ягайла і двоюрідний Вітовта, князь Свидригайло. З того часу вежу звуть Свидригайловою.

Найбільших зусиль до зміцнення замку доклав один з учасників з'їзду, Великий князь Литовський Вітовт, для якого Луцьк став однією з улюблених резиденцій. Протягом життя одного войовничого покоління артилерійська справа добряче розвинулася, й Вітовт мусив робити те, що й інші володарі замків по всій Європі: надбудовувати стіни (тепер вони сягали 12–13 м), вивисувати вежі та зміцнювати мури, довівши їх товщину до трьох метрів. Цього цілком вистачало, щоб протистояти вже відчутним, та все одно не надто потужним гарматним пострілам. Але замок ще довго називали Любартовим — на честь першого замовника мурованої версії.

ЖОНГЛЮВАННЯ КОРОНАМИ

Троє монархів зібралися в Луцьку зі звичною метою — ділити владу й сфери впливу. На це були такі причини. В другій половині XIV ст.

рудки — входження Великого князівства до складу польського королівства, що фактично скасовувало незалежність Литви. Виконати умову було не просто, адже Ягайло буквально висмикнув литовський трон з-під того, чим на нього сідають, у цілої вервечки родичів, які мали законне право посісти престол слідом за ним. Багато років поспіль король мусив вести складну гру зі своїм двоюрідним братом Вітовтом, блискучим політиком і полководцем, стараннями якого начебто формально залежне Велике князівство перетворилося на потужну централізовану державу. Щоб якось заспокоїти амбіції кузена, Ягайло запропонував йому корону Чеського королівства, на яку мав деякі права. Але Вітовт увічливо посадив на чеський трон свого племінника. Складні литовсько-польські сімейно-політичні ігри стали поширюватися в західному напрямку, й це не радувало імператора, який мав свої плани щодо Чехії. Імператор вирішив остаточно розсварити двох родичів і став вимінювати у Вітовта чеську корону на посилення його влади й проголошення королем Литви. Власне, обговорити ці проблеми, й зібралися монархи в Луцьку.

Який це все мало стосунок до України-Руси? Майже ніякого. Хіба

Князь Свидригайло був пияком та інтриганом, проте мав харизму, й люди згодні були йти за ним хоч світ за очі

Польща опинилася в скрутному становищі: трон країни, що вела серйозну війну з Тевтонським орденом, посіла 11-річна дівчинка — королева Ядвіґа. Тож придворні вирішили терміново видати її заміж. Найкращою кандидатурою виявився Великий князь Литовський Ягайло, який, по-перше, також боровся з тевтонцями, а по-друге, не надто міцно сидів на своєму престолі: литовські князі зазвичай мали багато дітей, і кожен із натовпу рідних братів вважав саме себе гідним влади. А якщо взяти до уваги, що їхні батьки також були, м'яко кажучи, не одинаками у своїх родин, то кількість претендентів зростала в геометричній прогресії за рахунок кузенів.

Отже, щоб зміцнити свої позиції, в серпні 1385 року Ягайло одружився з Ядвіґою, прийняв католицизм й став польським королем. Умова обо-

що і Ягайло, і Вітовт побоювалися, щоб їхній непрогнозований родич Свидригайло чогось не учворив.

СКАЖЕНИЙ РОДИЧ

Свидригайло, молодший (і, судячи з усього, улюблений) брат Ягайла ніколи не приєднувався ні до пропольської, ні до великокняжчої партії, натомість намагався вести самостійну політичну гру. Попри згадані вище специфічні риси характеру (до них можна додати ще гнівливистість та злопам'ятність), він був харизматичним лідером, здатним привертати до себе людей, згодних йти за князем хоч світ за очі.

Оскільки родичі усунули Свидригайла від розподілу корон, він згуртував навколо себе аристократію руських територій Великого князівства (адже сам був сином православної княгині, вже підлітком ви-

РЕЛІГІЯ

Колиска толерантності

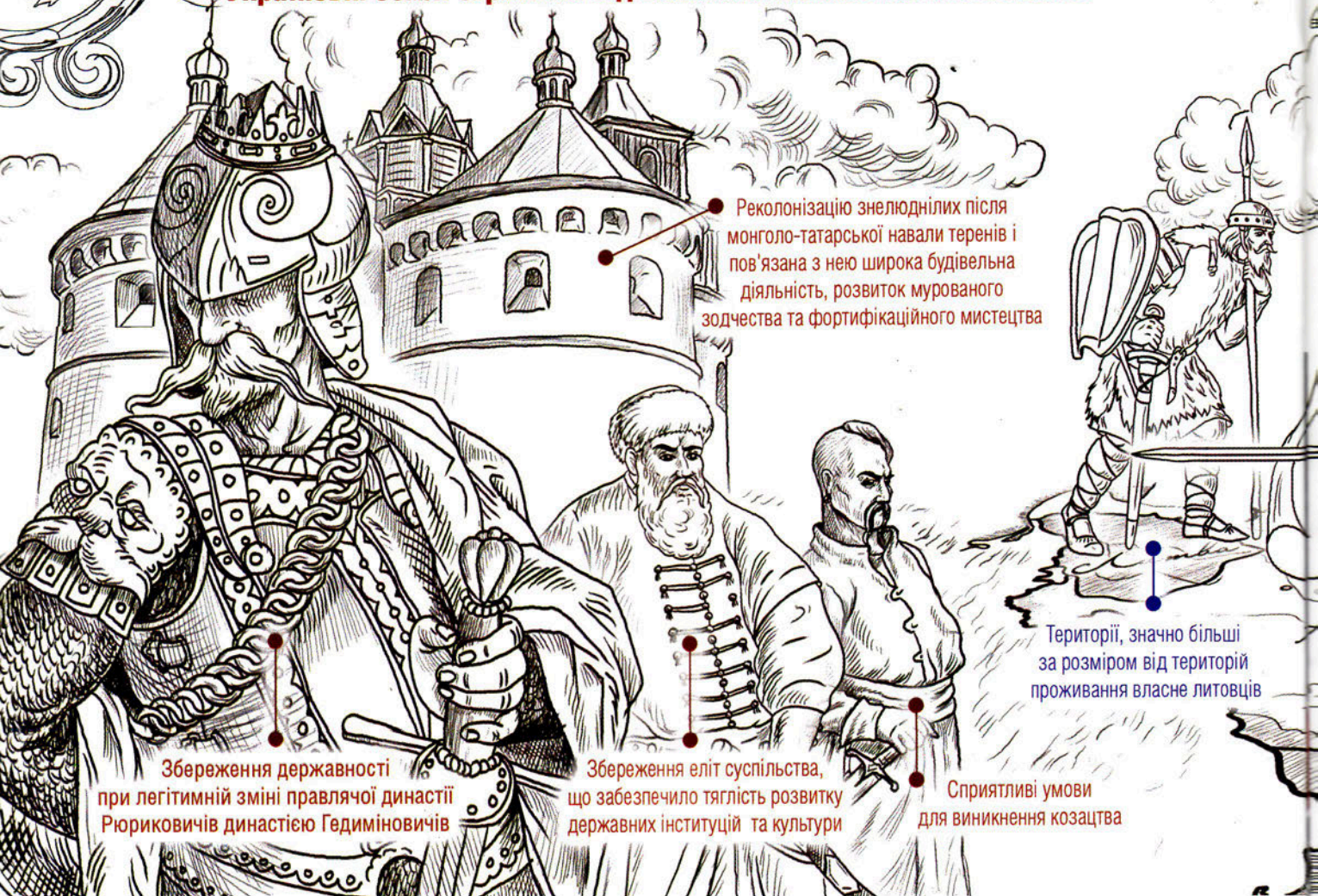
Литовці були останнім язичницьким народом Європи, тож із православ'ям та католицизмом вони познайомилися одночасно й жодному з відгалужень християнства не надавали переваги. Великі князі хрестилися самі та хрестили своїх дітей найчастіше з політичних міркувань. Наприклад, Міндовг охрестився за католицьким обрядом, потім посварився з хрестоносцями й знову перейшов у поганство; а малого Свидригайла спочатку хрестила за східним обрядом мати-православна, а згодом брат-католик — за західним. Такі звичаї привчили владу й народ до релігійної толерантності й спокійного сприйняття не тільки західного й східного обрядів, але навіть до протестантизму, юдаїзму та, до певної міри, мусульманства. До того ж, зовнішня загроза як із боку католицького Тевтонського ордену, так і з боку православної Московії змусувала очільників ВКЛ старанно плекати міжконфесійну толерантність — щоб у разі чого не отримати п'ятої колони всередині держави. Звичка до міжконфесійних діалогів та перипетії церковного життя ВКЛ сформували Києво-Віленське відгалуження православ'я, що, на відміну від Московського, мало здатність плідно контактувати як із православним Сходом, так і з «латинським» Заходом. Зокрема, читання католицької та протестантської літератури чи запозичення з Заходу мистецьких та архітектурних образів у ВКЛ, на відміну від Московії, не вважали кривою.

хрещеним на католицизм, одружений був також із православною) і навіть мріяв вибороти для себе Велике князівство Руське, рівноправне з Литвою та Польщею. Але, ніде правди діти, Свидригайло за характером був не стільки монархом, готовим битися за владу як найвищу цінність, скільки авантюристом, котрий снував інтриги та встрявав у бійки просто з любові до працосуду.

Почалося все з того, що юний Свидригайло вбив братового намісника, який мав усунути його з княжіння у Вітебську. Кузен Вітовт упіймав бунтівника й, закутого в кайдани, відіслав до Ягайла. Той мав необережність відпустити молодшенького, котрий одразу ж утік до Угорщини й почав снувати ін-

Взаємовигідний обмін

Українські землі отримали від Великого князівства Литовського

Реколонізацію знелюднених після монголо-татарської навали теренів і пов'язана з нею широка будівельна діяльність, розвиток мурованого зодчества та фортифікаційного мистецтва

Території, значно більші за розміром від територій проживання власне литовців

Збереження державності при легітимній зміні правлячої династії Рюриковичів династією Гедиміновичів

Збереження еліт суспільства, що забезпечило тяглість розвитку державних інституцій та культури

Сприятливі умови для виникнення козацтва

триги. Протягом свого бурхливого життя він то «дружив проти» родичів почергово з великим магістром Тевтонського ордену й царем Московії, то по черзі сварився з обома. Ягайло періодично прощав брата, часом передаючи це прощення через його колишніх ворогів і союзників. Було й таке, що Вітовт упіймав кузена і кинув його в підземелля Кременецького замку, а потім відправив під охороною до двору імператора Священної Римської імперії, де неспокійний родич мав гостювати стільки,

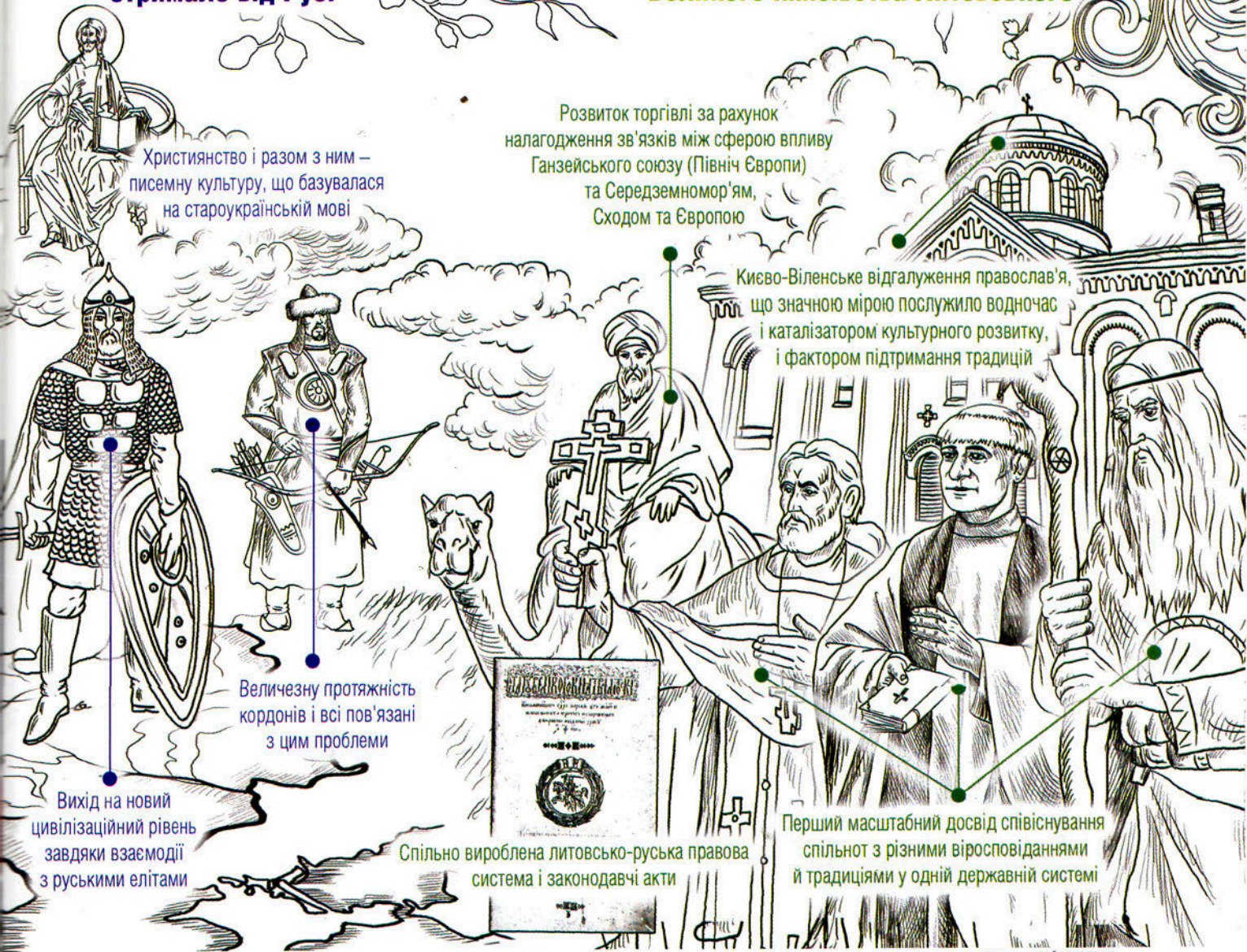
скільки витримає імператор. Свидригайло почав снувати змову з угорським королем і тевтонськими лицарями дистанційно, тож Ягайло вирішив, що всім стане легше, коли братик буде перед очима. На час монаршого з'їзду князь-інтриган уже присягнув на вірність Вітовтові й начебто тихо сидів на відведений йому родичами Сіверщини.

Найцікавіше почалося за рік, після смерті Вітовта, який так і не дочекався королівської корони (посланців імператора, які везли йому

цей предмет, затримав любий кузен Ягайло). Звільнений від присяги Свидригайло знову перейшов до активних дій. Литовська аристократія обрала його Великим князем без погодження з Ягайлом, який мусив із цим змиритися. Новоспечений князь негайно розпочав із братом війну за Поділля, яке спочатку належало Великому князівству (деякий час цією територією керував Свидригайло) й порівняно недавно перейшло під королівську руку. Руські князі завзято підтримували свого очільника і, при-

Велике князівство Литовське отримало від Русі

Спільне надбання народів Великого князівства Литовського

Християнство і разом з ним —
писемну культуру, що базувалася
на староукраїнській мові

Розвиток торгівлі за рахунок
налагодження зв'язків між сферою впливу
Ганзейського союзу (Північ Європи)
та Середземномор'ям,
Сходом та Європою

Києво-Віленське відгалуження православ'я,
що значною мірою послужило водночас
і каталізатором культурного розвитку,
і фактором підтримання традицій

Величезну протяжність
кордонів і всі пов'язані
з цим проблеми

Вихід на новий
цивілізаційний рівень
завдяки взаємодії
з руськими елітами

Спільно вироблена литовсько-руська правова
система і законодавчі акти

Перший масштабний досвід співіснування
спільнот з різними віросповіданнями
й традиціями у одній державній системі

ГРАФІКА: АНДРІЙ БРМОНЕНКО

родно, мали на нього більший вплив, ніж литовські можновладці, які швидко зрозуміли свою помилку. Тож Литва помирилася з Польщею й вони спробували спільними зусиллями усунути Свидригайла від влади.

Литовські землі присягнули Зигмунтові, братові покійного Вітовта, руські залишилися вірними Свидригайлові, й у 1432 році в країні розпочалася династична війна, що тривала шість років. Війну Свидригайло програв і... зник — розвідка родичів не могла виявити його місцезнахо-

дження. Навколопрестольні інтриги тривали вже без нього: змовники вбили Зигмунта, Великим князем було формально проголошено малолітнього сина короля Ягайла. А Свидригайлові, якого нарешті десь знайшли, запропонували довічний титул Великого князя Литовського й Луцьк із околицями на додачу. Знесилений бурхливою діяльністю він повернувся додому. Чергову війну вже не влаштував, а тихенько, без сварок та інтриг прожив у Луцькому замку ще 12 років — до самої смерті.

Тож зрозуміло, чому так званий з'їзд монархів не часто згадують у шкільних підручниках — тоді так нічого й не вирішили, а династична сварка литовських князів завершилася начебто безрезультатно для зацікавлених осіб на українських землях. Утім, імовірно, саме в цей час у свідомості аристократії закріпилася впевненість у своїй окремішності, звичка, живучи у Великому князівстві Литовському, ідентифікувати себе з Руссю — й це дорогого вартє. ■

Русько-литовські воїни під Синіми Водами

Удар по Сходу

АВТОР: Борис Черкас, кандидат історичних наук

Українсько-литовське військо прогнало татар із України ще до Куликовської битви

Поширення влади литовських князів до Прип'яті й Тетерева створювало досить гарні стратегічні умови для подальшого наступу на Сіверщину та Київщину. Міцна влада Золотої Орди унеможлиблювала просування литовців на південний схід. Але достатньо було Великий замітити **Ідив. словничок!** підточити сили татар, як їхній конфлікт із Великим князівством Литовським ставав неминучим.

ГЕОПОЛІТИЧНІ ЗРУЧНОСТІ

У 1359 році помирає хан Бердибек, і в Золотій Орді починаються усобиці, що розколюють й ослаблюють державу. Це була слушна нагода для литовського війська розпочати наступ на Південь. Вже за часи Сорокарічної війни **Ідив. словничок!** відносини татар і литовців, які початково були майже ідилічними, значно погіршилися. Ординці здійснили низку нападів на землі цього князівства, а його правителі у 1358 році навіть запропонували переселити лицарів Тевтонського ордену з Балтики на Поділля задля боротьби з кочівниками. Розв'язка відбулася 1362-го.

Влітку правитель улусів, до складу яких входили українські землі, вирушив походом на Сарай-аль-Джедід на Поволжі. Цим не забарився скористатися Великий князь Ольгерд. Його війська здійснили похід на Схід у район річки Тихої Сосни й захопили місто Коршев. Поселення, напевно, на той час належало «Лівобережній» тмі **Ідив. словничок!** й, можливо, відіграло у татар роль митного чи складського пункту. Напрямок наступу

було обрано не випадково. В цю пору року ординці, як правило, залишали сухий степ і переміщувалися в зону ризикованого кочування — лісостеп. Отже, князівській армії не треба було розшукувати ворожі поселення в широкому степу. А відсутність більшості вояків, котрі у цей час якраз перебували на Волзі, забезпечила швидку перемогу.

Найважливішим стратегічним здобутком походу було те, що Чернігово-Сіверщина та Східна Київщина, а через них і внутрішні райони Великого князівства Литовського, відтепер були надійно захищені від монголо-татарського вторгнення.

ОСІННЯ КАМПАНІЯ

Восени того ж року Ольгерд особисто очолив війська, що вирушили у відкритий степ у на-

прямку одного з найбільших ординських міст на українських землях — Торговиці. Сучасні археологічні дослідження свідчать: у XIV ст. це було велике і розвинуте місто. Письменник-гуманіст Михалон Литвин у XVI ст. назвав Торговицю Троєю, настільки його вразили масштаби залишків цього поселення.

Дії литовського правителя у війні 1362 року досить сильно нагадують стратегію, яку використовував ще князь Данило Галицький у війні проти хана Куремси. Головний її принцип полягав у тому, що під час битви зі степовиками не можна було покладатися винятково на оборону. Сподіватися на успіх варто було тільки за умови активних наступальних дій, причому в кількох напрямках одночасно. Те, що похід у степ відбувся восени, не було випадковістю. По-перше, саме в цей час ►

Монголо-татарські воїни.
Малюнок з хроніки Рашид-ад-Діна

Безвідмовна зброя русина і литвина

степові терени були найбільш придатними для пересування великої армії: спека (не останній ворог одягнених у кольчуги воїнів) уже спала; зливи, що утруднюють пересування, ще не почалися.

А, по-друге, Ольгерд скористався з того, що кримський правитель Мамай саме тоді своїм походом на Волгу відрізав українських улусів, правителі яких були його ворогами, від центру Золотої Орди й залишив сам на сам із литовсько-українським військом. Не відомо, чи були його дії простим збігом обставин. Тож не-

дарма серед істориків є теорія про таємний союз Ольгерда й Мамая.

ГЕНЕРАЛЬНА БИТВА

В районі річки Сині Води (нині ріка Синюха в Кіровоградській області) війська Великого князівства Литовського перестріли чамбули трьох татарських беїв — Кутлубуги (в минулому радника хана Джанібєка та правителя «Лівобережної» тьми), Кочубєя (правителя «Правобережної» тьми) й Деметрія (правителя тьми в Дністровсько-Прутсько-Дунайському міжріччі). Так почалася битва, що стала доленосною подією для української історії.

Монголо-татари вишикувалися трьома полками, намагаючись оточити супротивника. Проте Ольгерд використав тактику того ж таки Данила Галицького — розділив військо по фронту на кілька тактичних одиниць. Це дало змогу не тільки збільшити фронт, але й створило можливості для флангових обстрілів степовиків і контратак. Напевно, литовсько-українське військо своїми флангами спіралосся на якісь природні перепони (пагорби, струмки тощо), які нині годі знайти. Принаймні тільки цим можна пояснити відсутність під час битви обхідних маневрів з боку кочівників.

Варто зауважити, що безумовно ефективна тактика, застосована князем Ольгердом у битві на Синіх Водах, була досить складною для виконання феодалною армією, а тим

більше створеною із військових підрозділів різних земель, які не мали досвіду взаємодії в бою. Тому цілком імовірно, що перша половина 1362 року й була використана литовським князем для навчання вояків.

Вишикувавши свої полки в лінію, Ольгерд висунув фланги армії дещо вперед, аби дати можливість зосередження на них арбалетникам фланкувати ординців. Татари здійснили кілька атак, обстрілюючи своїх ворогів із луків, намагаючись знайти слабе місце в обороні й нанести вирішальний удар. Проте литовсько-українські стрільці, яких, очевидно, було чимало, завдавали супротивникові значних втрат. Якщо ж десь виникала небезпека прориву рядів, то за рахунок маневрування полками Ольгерд вчасно виправляв ситуацію.

Нарешті, в слушний момент, можливо, коли кіннота кочівників зав'язла між литовськими полками в своїй черговій атаці, християни пішли в контрнаступ. От як цей епізод описав польський хроніст Мацей Стрийковський: «Татари з шаленим завзяттям розпочали бій, засипавши литву густим залізним градом із луків, сточили кілька суточок, але завдали мало втрат через правильний її шик та швидке маневрування. А литва з русинами враз із шаблями та списами наскочили на них і в рукопашному бою прорвали лобові частини та змішали їм танці півколом **Ідив. довідку!**, а інші, особливо новгородці з Коріа-

СЛОВНИЧОК

Велика замєтня — літописна назва 25-річної уособиці в Золотій Орді.

Сорокарічна війна — війна Великого князівства Литовського з Угорщиною та Польщею за спадщину Галицько-Волинського князівства (1240–1282 роки).

Тьма — найбільша адміністративно-територіальна одиниця Золотої Орди на руських землях. Всю територію було поділено на три тьми, оригінальні назви яких наразі невідомі. Тому вживані тут терміни «Лівобережна» чи «Правобережна» тьма є умовними.

Самостріл — так на Русі називали арбалет.

Монголо-татарська кіннота. Перська мініатюра

товичами, з самострілів зі стрілами наскочили з боків й довгими списами скидали їх із сідел, наче вітер снопи в бурю. Не змігши довше витримати лобового натиску литви, татари почали мішатися та перелякані тікати в розлогі поля».

Внаслідок Синьоводської перемоги українські землі були звільнені від 122-річного золотоординського іґа. Київське, Подільське та Чернігово-Сіверське князівства увійшли до складу Великого князівства Литовського (Волинь мала ли-

товського князя ще з 1340 року). Й хоча небезпека з боку Золотої Орди продовжувала існувати й періодичні напади степовиків залишалися звичайним явищем, проте відновити свою владу над Україною хани вже не могли. ■

ДОВІДКА

Скіфське коло

Маневр, який Мацей Стрийковський назвав «танцями півколом», використовувався багатьма кочовими племенами. Одна з його назв, «скіфське коло», сама собою свідчить про давність цього простого винаходу. Нескладний і до часу безвідмовний маневр полягав у тому, що 30–50 легкоозброєних лучників наближалися до рядів супротивника й, вишикувавшись один за одним, мчали галопом по колу, засипаючи ворога стрілами. Зазвичай старший командував, яка ділянка фронту має обстрілюватися – найчастіше це були 1–3 ворожі воїни в першому ряду, яким не пощастило привернути до себе уваги.

Втім, маневр кочівників мав успіх лише у разі зіткнення з ворогом, котрий стояв непорушно, ховаючись за щитами. Напевне, князь Ольгерд це розумів, тож постійно маневрував підрозділами й ударив по ворогові з флангів. Необхідність стріляти на всі боки зруйнувала саму ідею скіфського кола. До того ж, поки монголи кружляли перед литовсько-руським військом, цілячись у кількох вояків, усі інші могли майже безкарно обстрілювати їх із арбалетів. А ця зброя, як відомо, мала кращі прицільні якості та більшу далекобійність, ніж лук. Монголам не поталанило.

Коло гонча

РІВ

АВТОР: Тетяна Оробець, **ФОТО:** Сергій Поляков

Дороговказів з Полтави на Опішне втричі менше, ніж на гоголівську Диканьку. Та хочих глянути на спільноту, яка вміє і людей з глини ліпити, й горщики обпалювати, не бракує. Поміж них — і Тиждень

«Акого ви хотіли побачити? Дідуся в постолах? Що, молодичка в кросівках і

джинсах вас не влаштує?» — сміється опішненська гончарка Олена Мороховець, вправно розминаючи кавалок глини. Вона кидає його на середину круга й починає щось ліпити, час від часу змочуючи пальці в горнятку з водою.

«Нині, щоб надати глині форму, достатньо японського електричного круга й рук, що б росли з потрібного місця», — переконана пані Олена. Та рук не вистачає. Ще сторіччя тому на п'ять тисяч наших прашчурів припадала тисяча гончарів, зараз на цю саму кількість населення — лише десятків зо два з половиною.

Опішне (чи Опішня) — гончарський бренд України. На початку ХХ ст. опішненську кераміку залюбки включали до колекцій найбільших музеїв Російської імперії, країн Європи та Америки. На сьогодні вона все ще в моді — переважно в інтер'єрах із національним колоритом.

ГЕЙ, З КОНЕЙ!

«Розмовляти з вами облишу, якщо ще раз скажете «Опішня». Це недолуга офіційна назва, просто калька з російського «Опошня». Але моя бабуся ніколи в житті так не говорила, вона казала «іду з Опішного», «живу в Опішному». Не долучайтесь до безграмотії!» — напівсерйозно обурюється Олена Єщенко, екскурсо-

вод місцевого Музею гончарства. Надалі дізнаюся, що Опішне — не лише тому, що пишне, а й тому, що розташоване на підвищенні. В ерукінного транспорту козаки під горою зізали з сідел, щоб коникам було легше — «ставали на опішки».

Іван Нечуй-Левицький у своїх нотатках «Народні слова» дає й інше трактування: «Опішний — останній: опішні гроші». А далі як доказ такого вживання наводить цитату зі Святого Письма: «І Аз воскресну вас в опішний день». Оживлю, мовляв, як глину гончар.

Нині тут «опішуються» переважно на автовокзалі. І довгими де-не-де асфальтованими вулицями мандрують повз хати з червоної облицювальної цегли, що вигулькують з-за важкого гілля врожайних слив, до музею-заповідника.

Опішне зі своїми круговими дорогами за формою скидається на величезну макітру місцевого виробництва, розписану річищем Ворскли, немов фірмовою фландрівкою — смужковим орнаментом.

Та все ж гербовою візитівкою гончарської столиці, як стверджує Олена Єщенко, є не макітри, а зоморфна пластика — химерно-кумедні кучеряві баранці, леви, коні.

ГЛИНЯНІ ПІДПРИЄМЦІ

«Якщо робота якісна, то й коштує вона відповідно. Гончарство — справа прибуткова, особливо зараз, коли з'являються приватні майстерні, — утаємничує в комерційні нюанси пані Олена. — За набір глиняного посуду залежно від комплектації платять від 500 до 2 тис. грн, а то і більше. Звертаються переважно бізнесмени, ресторатори. Тепер же мода на все екологічно чисте. От і викладають чималі гроші, і є за що! Наша опішненська сіра глина м'яка, на дотик приємна, корисна для здоров'я, вогнетривка. А звичайнісінький дзбанок, тобто горщик, робиться до 30-ти днів — поки висушиться, розпишеться, випалиться... Отож воно того вартує!»

Приватних майстерень в Опішному близько десятка. В деяких працюють по три-чотири гон-

Микола Пошивайло — гончар, так само як гончаром був і його батько Гаврило

чарі. Як і колись, незможні ремісники наймаються до заможніших, а такими вважають тих, хто мають круги та напрацьовану клієнтську базу. Та важливіше все ж — піч, бо без неї гончар — і не гончар наче. Продукцію можна збувати і на ярмарках, і на місцевому базарчику. Останній — транзитний, розташований на узбіччі полтавської траси.

Ще донедавна зі збутом глиняних виробів взагалі проблем не мали. За часів Радянського Союзу виробництво було поставлене на широку ногу. В Опішному працю-

вали два заводи — «Художній керамік» і просто «Керамік». Глиняний посуд експортували в усі республіки радянської імперії. Наприкінці 1980-х планували поставити опішненську кераміку навіть у «дружній» закордон, тобто до країн так званого соціалістичного табору.

Після 1991-го склади завалені нікому не потрібними низькоякісними мисками, тарелями, горщиками, нових замовлень немає. Так в Опішному близько тисячі людей залишилися без роботи. Хтось за-

кинув гончарство, змінив професію, а хтось правдами й неправдами приватизував державне майно й зумів-таки відкрити власний міні-цех.

Зараз територія «Художнього кераміка» заросла бур'янами й поступово перетворюється на сміттєзвалище. Під ногами валяються порожні пластикові пляшки з-під пива, недопалки. Напівзруйноване приміщення складу має вікнами з вибитими шибками й виламаними ґратами.

Лише в одному з цехів, який віддали Музею гончарства, ведуть ремонтні роботи. «От закінчимо тут, доведемо до ладу, й оголосимо війну кітчу», — мріє Світлана Конюшенко, постійна учасниця Національного симпозиуму гончарства, який щороку проходить в Опішному.

ВІД СВИСТУНЦЯ — ДО ХОРУ КОЗАКІВ

Миколі Пошивайлу до гостей не звикати. Бо пан Микола — династичний гончар, заслужений майстер народної творчості. «Інколи дру-

«Узяв Господь глину — і як ліпить, так ліпить»

” Прийшов Господь до раю — аж там свині морков викопали, воробі зерно поклювали, зайці щепи поламали. Розсердився Господь і, не знаючи, що далі чинити, ходить собі од стіни до стіни, од кута до кута.

Аж надібав глину. І, взявши тую глину, як ліпить, так ліпить. Уліпив руки, уліпив ноги, уліпив голову з очима. І, уліпивши чоловіка, крикне на нього: «Адаме, встань!»

Аж Адам, як на тое, встав.

Возрадувався Господь, що чоловік устав, і пішов до раю. “

Анонім. Казання Руське
(гумористичний твір XVII ст.)

Марія Яценко
демонструє
витвори
тисячолітнього
ремесла

жина, бувало, сердиться: мовляв, усе ходять та ходять», — тішитися він з популярності.

Та на своє обійстя гончар не запрошує. Виправдовується: ремонт — це гірше, ніж пожежа чи повінь. Веде на подвір'я батьківської садиби. Нині там — меморіальний музей. Усе так, як у дитинстві та юності Пошивайла. Низенька стеля, рядна на бомбетях — широких дерев'яних лавах зі спинками. Перший свистунець малого Миколки, виліплений із глини, пожовклі світлини тата й мами, гончарний круг біля ліжка...

«Вам Павлівна все розкаже. Вона краще за мене розповідає. А я тутки відпочину», — Микола Гаврилович сідає на ослін біля дверей і зосереджено дивиться в далечину.

Завідувачка музею Марія Яценко у вишитому вбранні оповідає про гончарську родину Пошивайлів. «Діти батьківську справу підтримують. Наприклад, старший син Олесь — науковець, директор Інституту керамології. Онуки навчалися в нашому Колегіумі мистецтв», — закінчує вона.

Пан Микола задоволено киває головою, розповідає про свої витвори. Найбільшою популярністю користуються «Козаки, що співають» — хор глиняних чоловіків із завзято відкритими ротами. Зараз цю роботу експонують у Музеї гончарства, за неї Пошивайло отримав Всеукраїнську премію імені Івана Нечуя-Левицького. Саме копії таких-от «співунів» замовляють у Миколи Гавриловича найчастіше. Майстер хвалиться, що в кількох ресторанах із національною кухнею в Києві, Луганську, Донецьку «Козаки...» своїми німими піснями тішать око відвідувачів.

КЕРАМІЧНИЙ ШРЕК

Найбільший вибір глиняних сувенірів — на ринку біля автостанції. Тут 12 контейнерів. Коло кожного — розкладний столик із крамом, застелений або вишитою скатертиною, або звичайною клейонкою. Продавці поділяються на тих, які працюють «на хазяя», і тих, хто на себе — продають товар, зроблений власноруч чи кимось із родини.

Торгують щодня. Коли настає Сорочинський ярмарок, то взагалі цілодобово, адже дорога на

МАЙСТЕР-КЛАС

Як ліпити горщик

Протягом 3–5 хв мнемо глину, щоб виштовхнути повітря, плескаємо глиняну грудку, ліпимо з неї кульку. 2–5 хв формуємо горщик на гончарному крузі (тривалість процедури пропорційна розмірові виробу). 1 день горщик тугне, підсихає. Від 5–10 хв до кількох днів триває розпис горщика, залежно від рівня складності й техніки виконання малюнка.

Від 3–4 днів до 2–3 тижнів, зважаючи на погодні умови, висушуємо горщик на вулиці.

12–24 год йде на перше випалювання керамічного посуду в печі.

1–2 год витрачається на покривання горщика поливою (скляним розчином), щоб блищав.

20–24 год випалюємо наш дзбан удруге. Насамкінець для «одомашнення» його випалюють ізсередини травами та змащують смальцем.

Такі-от скульптури ліпляться під час щорічних національних гончарних симпозиумів

Великі Сорочинці пролягає через Опішне. В ярмаркові дні вітчизняний виробник — у фаворі.

Світлана шість років на базарі. Смаки покупців знає достеменно. Якщо шкільні екскурсії (переважно з Полтави, Києва та Кіровограда) навідуються, тут виставляй на вітрину глиняних мультиплікаційних

героїв. Коли гончарські симпозиуми та фестивалі — має милувати око класика: макітри чи куманці.

Традиційну марку Опішного вдало використовують, щоб продати кераміку, яка далеко не завжди відповідає якості та стандартам цього бренду. Монополії опішненських виробів на місцевому ринку немає. Тут

продають усе більше продукції зі Слов'янська, райцентру Донецької області. Є й із Василькова, що на Київщині. Різницю між місцевими і не-місцевими гончарами видно одразу, навіть неозброєним оком: «прибульці» грубіші, кітчевіші.

«А що ви хочете? Наше ж — ручна робота. Двох однакових горняток не знайдеш! А те — у форми заливають, на конвеєрі. Зате дешевше вдвічі, ніж опішненське», — пояснює пані Світлана.

Тому традиційні куманці, миски, горщики за ціною від 50 грн і вище продаються гірше, ніж зеленючі глиняні Шреки по 18 грн за штуку та темно-коричневі, «під шкіру», сумочки з написами «Армані» по 25 грн.

БАРАНЦІ Й СЛИВИ

«За оренду контейнерів щомісяця платимо 200—300 грн. Ті, що ближче до автостанції, відповідно, дорожчі. Ще гроші відкласти треба на закупівлю товару. Отак і живемо: хто з

Цитата зі Святого Письма: «І Аз воскрешу вас в опішній день». Оживлю, мовляв, як глину гончар

гончарних кіл, хто з торгових точок», — підсумовує Світлана й біжить до потенційного покупця. Молодик у спортивних штанах зацікавлено розглядає скарбничку у вигляді кейса від того ж таки псевдо-Армані.

«Трапляється, баранця чи лева якогось куплять за 600—800 грн, не пошкоднують грошей. Таких клієнтів помічаєш одразу. На дорогих іномарках, у вичищеному до блиску взутті», — розповідає продавчиня. Для неї така сума чистого виторгу замарна, особливо не в сезон — воєни, взимку.

Поруч із контейнерами — імпровізований базарчик домашньої городини та садовини. «Дівонько, посмакуй сливу», — припрошує бабуся в білій хустині. Куштує і розуміє: кошик саме цих опішненських слив презентував своєму майбутньому свекру «моторний парубок Еней» із класичної полтавської поеми. Тут кітчу бути не може. ■

Не в носі длубати

Дебати – смішне слово, типу мандати.

Римується з різними дебільними фразами. Мені раніше здавалося, що дебати – це трохи несерйозно

Напевно, дається взнаки піонерське дитинство та рухівська юність. Про що там вести дебати, якщо вчителі й Центральний провід уже все вирішили? Та зрештою виростаєш і починаєш розуміти: для схилення інших до своєї думки треба вміти її правильно викласти, часом не танками, трубами чи інтригами, а вимовленими прилюдно словами. В багатьох західних коледжах студенти беруть участь у дискусійних клубах, де відточують свою майстерність. Майстерність же українських дебатантів і їхніх колег із «нових демократій» іноді залишає бажати набагато і набагато кращого.

Нещодавно я завітала на дебати в Лондоні під егідою журналу *Spectator* із ось якого приводу: «Чи варто дозволити Україні та Грузії вступити в НАТО?». Тема сформульована була розмито, тож, на мою думку, це частково пояснювало кінцевий результат. З кожного боку – за й проти – виступали по троє промовців. «За» був, зокрема, колишній євроінтегратор, а тепер аналітик Олег Рибачук. Поруч із ним виступав британський депутат, досвідчений урядовець Деніс МакШейн і юний член грузинського парламенту Григорій Канделакі. «Проти» – двоє старих бундючних англійців із благородними акцентами – лорд Скідельський та сер Кристофер Мейер – і російський телеведучий Алексей Пушков.

У залу Королівського географічного товариства прийшли кількасот людей, майже всі з яких за привілеї послухати про Україну, Грузію та НАТО заплатили по \$25 (близько 200 гривень). До речі, ще й не наливали, на відміну від дебатів, які проводить журнал «Економіст», де в кінці – неформальне спілкування за пластиковим стаканом дешевого теплого шардоне.

Ще до початку обговорення зала висловилася на задану тему. За вступ України

СВІТЛАНА ПИРКАЛО
письменниця, Лондон

й Грузії до НАТО – 82, проти – 54, не визначилися – 63.

Першим слово взяв Олег Рибачук. Він узагалі гарно говорить, і його часто запрошують дати коментар у англійських медіа. Та з самого початку промови він сказав одне дуже важливе слово: Росія. Росія не дає Україні й Грузії вступити в НАТО, зазначив Рибачук, і решта його виступу так чи інакше стосувалася цієї країни. Я не пригадую нічого про українську боездатність, участь в операціях в Іраку й Афганістані, якихось аргументів про те, навіщо НАТО потрібна Україна.

Виступ МакШейна публіці сподобався: він говорив про права націй, про справедливість і таке інше, що гарно лунає. Відповіді двох інших англійців із табору «проти» також було цікаво слухати: один переконливо доводив – таку навіжену країну, як Росія, краще не дратувати, а інший – що таких навіжених, як Україна і

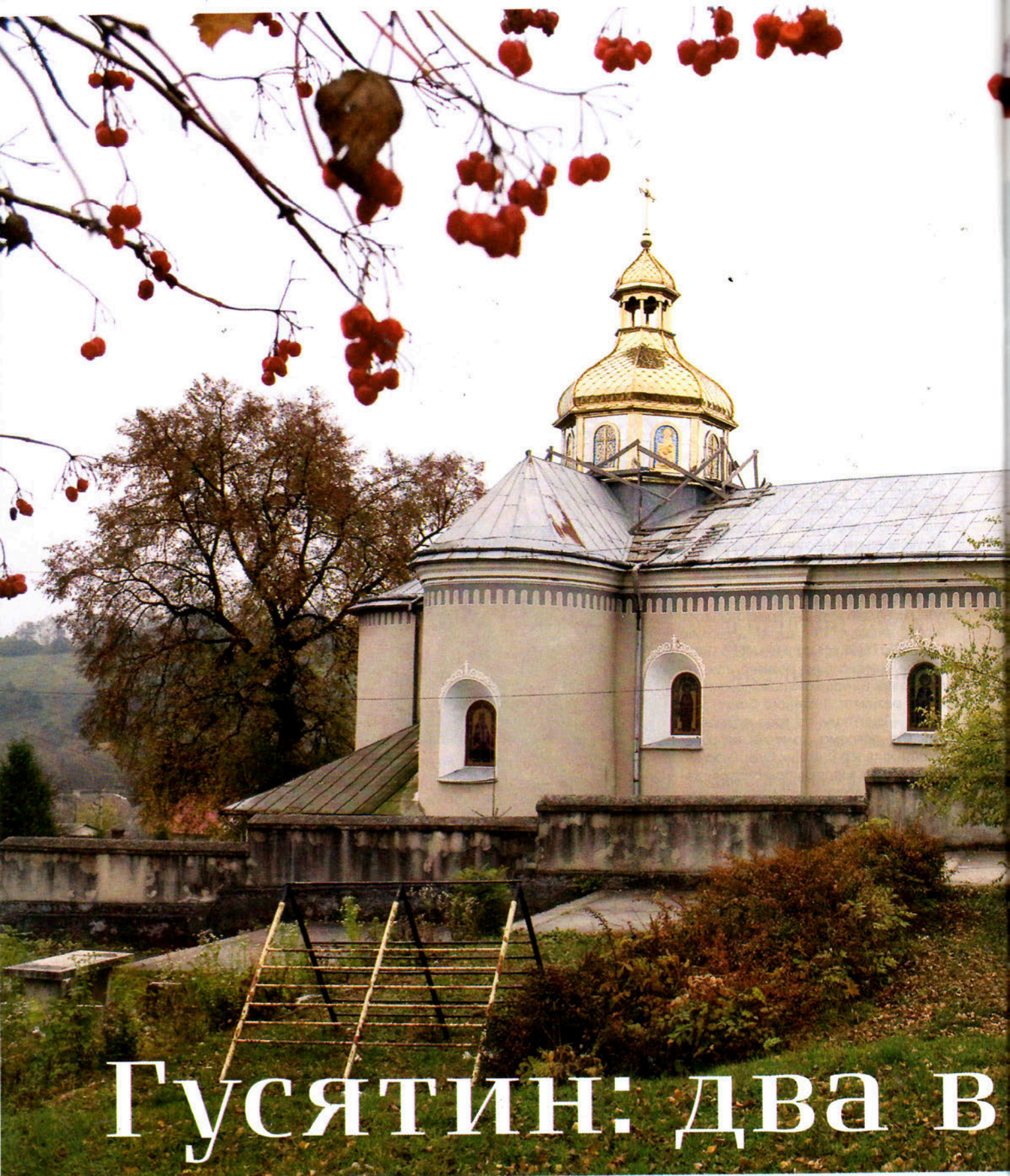
Грузія, в НАТО нам не треба. Російський коментатор дещо знуджено пояснив залі, що Кремль не забороняє їм нікого приймати в НАТО, та це не вигідно й не мудро; Ющенко ж – непопулярний президент, і зв'язуватися з ним не варто.

Але тут за нього взявся юний грузин. Пломениста його промова про те, як скривдила Грузію Росія – в чому зала і до його виступу не сумнівалася – супроводжувалася гарячим блиском очей і пересипалася пристрасними закликами до Заходу прийняти маленьку демократичну Грузію в НАТО, щоб захистити її від злобливої сусідки. Коли росіянин почав відповідати на запитання зали, юний грузин совався на місці та перебивав його питаннями про те, де ж дві тисячі осетинських трупів. На цьому місці, як мені здалося, зала і передумала. Інтелігентним і в принципі егоїстичним британцям не здалося цікавою ідеєю наділити всією силою Альянсу цілу країну отаких Канделакі, сповнених не просто неприязню, а лютою ненавистю до Росії.

Остаточний результат голосування був такий: за – 93, проти – 120, а тих, хто не визначилися, залишилося троє. Сторона «за» з тріском програла.

«Слава Богу, що рішення приймаються не на таких дебатах», – сказав мені наприкінці Рибачук. Він одночасно й правий, і ні. Рішення справді приймаються на дещо іншому рівні, та на цей інший рівень також треба вміти впливати, починаючи й із отакого.

Відверто кажучи, окрім Рибачука, який зараз представляє хіба що себе самого, не уявляю, хто міг би аргументовано й – головне – за правилами пояснювати позицію України, керуючись міркуваннями не поетичної справедливості, а правилами риторики, ораторського мистецтва й цивілізованої дискусії. Та й Рим, батьківщина великих ораторів, не в один день будувався.

Гусятин: два в

АВТОР: Андрій Кокотюха

**Хоча Україна в нас
одна, – «єдина
і неділима» –
це містечко,
батьківщина Северина
Наливайка, свого часу
опинилося на кордоні
двох країн і двох
систем: радянської
та буржуазної.
Зараз курортне
селище міського типу
на Збручі розділене
тільки між областями**

Після 1921 року одна половина України опинилася під протекторатом імперії Сталіна, інша – до 1939-го перебувала в складі Польщі.

Історично склалося так, що саме Збруч зробив населений пункт Гусятин унікальним: селище лежить з обох боків річки, й праву його частину відтяли більшовики, ліва ж – тривалий час лишалася за поляками. Є такий відомий вислів – «за Збручем». Мовляв, там, на лівому березі Збруча, Західна Україна більш українська чи що. На правому – ми, наче «під москалями».

Часи змінились. А місто й далі роздвоєне, хоча вже й не так ►

ОДНОМУ

Гуси рятували Гусятин при всіх режимах і кризах

трагічно. «Великий» Гусятин, тобто районний центр Тернопільської області — автентична Галичина. «Маленький» Гусятин, тобто селище Хмельницької області — це вже Поділля. Дві області й надалі розділяє Збруч. На щастя, лише адміністративно, й поділ цей насправді формальний. Тепер це вже не «два світи — два способи буття».

РЕКОРД ЧЕРЕПАХИ

Від Києва до Гусятина — трошки більше 400 км. Але якщо їхати залізницею, мандрівка триватиме майже добу. Проїхати невелику відстань за такий час не кожен готовий.

Причина — вагони. Гусятинці пишаються тим, що їхнє невеличке містечко є одним із небагатьох в Україні, куди прокладено прямий залізничний маршрут із причіпних вагонів — «Київ—Гусятин». Такої честі удостоєні ще хіба Кам'янець-

Подільський та Кременчук, але ж це досить великі й славетні поліси.

Потяг, котрий тягне причіпні вагони до Гусятина, підхоплює їх лише в Хмельницькому. До цього міста гусятинські вагони, з-поміж яких тільки один купейний (і той — номер 13), тягне чернівецький поїзд.

На дверях закладу написано великими літерами: «Друзі Кучми: Юля, Ющенко, Янукович»

На станції «Хмельницький» їх відчіпляють, і пасажери змушені чекати аж чотири години.

Погодьтеся, ситуація чимось нагадує повоєнні часи, кимось пережиті особисто, але більшість бачила це в кіно. Кілька вагонів серед ночі стоять на якійсь далекій колії. Ман-

дрівники слухають оголошення про прибуття й відправлення потягів, тиняються пероном і ходять до вітру в приміщення хмельницького вокзалу. А більше й нема куди: туалети у вагонах, за інструкцією, зачиняють на час стоянки.

Цього разу ситуація стала ще екстремальнішою: потрібний нам заклад зачинили на ремонт. Щоправда, була альтернатива — сортир у далекому глухому закутку на пероні. Там з'ясувалося: політика так глибоко проникла у свідомість українців, що про неї пишуть на стінах, причому персони політиків перекривають навіть матюки. На дверях закладу хтось написав великими літерами: «Друзі Кучми: Юля, Ющенко, Янукович».

ВETERАНИ МАЙДАНУ

Однак гусятинці, мабуть, єдині в Україні, не надто нарікають на владу й активно цікавляться політичним життям, і надалі вболіваючи за «на-

У НОТАТНИК МАНДРІВНИКА

Як доїхати, де переночувати

Вартість квитка до Гусятина з Києва в купе повільного прямого потяга – 85 грн. Щоб дістатися швидше, можна сісти в будь-який поїзд до Тернополя (107 грн) або до Хмельницького (64 грн). Звідти ходять маршрутки, вартість проїзду – 25 грн.

У Гусятині є готель «Збруч» на вул. Пушкіна (25–90 грн на добу), сервіс типово пострадянський, гарячої води немає. Якщо не буде місць, можна спробувати зупинитися у цілком пристойному санаторії «Збруч» на вул. Санаторній, який належить славнозвісній ДУСі. Гаряча вода там є, до того ж, пускають усіх платоспроможних. Лише треба домовлятися, аби з гостя не взяли зайвого і за вартість лікувальних процедур: доба – від 60 грн.

ших» і не розділяючи їх – просто як на Майдані в 2004-му. Річ у тім, що тоді до Києва «на революцію» поїхав мало не кожен другий дорослий мешканець міста. Всього у Гусятині живуть близько 8-ми тисяч людей. Зробивши свій внесок у перемогу, ветерани Майдану повернулися додому та й подалися у владу. Михайло Савчук, депутат районної ради, каже: «Я не шкодую про ті часи. І якщо працювати, все буде добре».

Пан Михайло має давню мрію: відкрити в Гусятині книгарню й розбудувати мережу подібних крамниць по селах і містечках Тернопільщини. Першу спробу він здійснив на хвилі ентузіазму навесні 2005 року. Частину міського універмагу «Україна» він орендував під книгарню «Знахідка». Однак протрималася вона недовго: художньої літератури в Україні пишуть і видають мало, новинки трапляються нечасто, та й люди відвикли ходити по цей товар.

Проте Михайло Савчук не здався. Врахувавши попередні помилки, він за кілька років, восени 2008-го, відкрив уже нову «Знахідку» – цього разу домовившись із гуртовими постачальниками та відомими

ВАРТО ПОБАЧИТИ

- Населені пункти
- Села та смт
- ✈ Аеропорти
- Кордон між областями
- Кордони між районами
- Річки та водойми
- Магістралі
- Автомобільні шляхи

ОНУФРІЙСЬКА ЦЕРКВА

Належить до оборонних подільських храмів із мурованою оборонною вежею-дзвіницею над бабинцем. Збудована в другій половині XVI ст.

МЕДОБОРИ

Для тих, кого тягне в гори. Пошуковці можуть знайти тут залишки давніх замків, у цій частині Товтрівського краю досить розвинений зелений сімейний туризм, адже Медобори – зовсім не високі, кількасот метрів.

КОСТЕЛ БЕРНАРДИНІВ

Розташований у старовинній частині містечка, на березі Збруча. Комплекс складається з власне костелу та келій. Зведений 1610 року, реставрований у 1975-му.

СИНАГОГА

За радянських часів була краєзнавчим музеєм, збудована в готико-мавританському стилі на початку XVII ст. Розташована на високому березі Збруча

письменниками, які своєю присутністю підтримуватимуть комерційне починання.

СТОП ДЛЯ ДВОХ КОЛІС

Навряд чи здивую когось, якщо скажу: в містечку немає автомобільних заторів. Улюблений вид транспорту гусятинців – двоколіс-

ний. На велосипедах, рідше – мотоциклах мешканці «малого» Гусятина переїжджають Збруч, дістаючись до роботи в Гусятин «великий».

Та віднедавна автомобілі теж стали потроху заважати місцевим перехожим. Пишновусий пан Григорій, сидючи на латаному сидінні

Раніше між двома світовими системами — буржуазною і соціалістичною — пролягав лише оцей міст через Збруч

«України», скаржитися: «Кілька раз малось, машина мене на ровері мало не збила. То, дуже прошу, треба вважати, коли вже за кермо сів».

Саме щоб якось дисциплінувати місцевих водіїв, на центральній вулиці поклали кілька смугасто-жовтих «лежачих поліцейських». Однак це викликало несподівані нарікання з боку велосипедистів. Адже вони й без того не влаштовують містом перегонів, та й гусятинські дороги не найкращі. А тут ще доводиться зважати на такі собі штучні трамплінчики.

Проте найбільше докорів чути навіть не від велосипедистів: мотоциклісти, особливо молоді, частіше за старших людей пересуваються

До Києва «на революцію» їздив мало не кожен другий дорослий мешканець Гусятина

містом у темний час доби, й, кажуть, кілька разів мало не перекинулися через «поліцая».

КОРЕНІ ЦІОЛКОВСЬКОГО

Кожного гостя гусятинці насамперед ведуть до бронзового пам'ятника народному ватажкові Северину Наливайку. Наливайки жили тут здавна, але змушені були перебратися в Острог після того, як голову сімейства — батька братів Северина і Дем'яна — закатували місцеві шляхтичі Калиновські.

Згодом Дем'ян став священиком, а Северин розпочав військову кар'єру в князів Острозьких. Залишивши службу, вирушив на Запо-

різьку Січ. У 1594 році він очолив повстання, яке поширилося на Волинь, Поділля й Молдову.

А тут, у Гусятині, повстанці розгромили маєток магната Калиновського, помстившись йому за смерть батька Наливайків. Рух народних месників у Гусятині не припинився і в часи Хмельниччини, задовго до Майдану.

Несподіваний поворот сюжету: місцеві стверджують, що ці повстанські корені є і в Костянтина Ціолковського. Батько світової космонавтики мав у собі кров Наливайків, а його брат так і підписувався: «Ціолковський-Наливайко».

МІНЕРАЛКА БЕЗ БЮВЕТА

Ще одна місцева гордість — природна мінеральна вода, яку називають «Збручанська». За своїм фізичним та хімічним складом вона дуже близька до «Нафтусі», запевняють місцеві ескулапи, корисніша за трускавецьку.

Саме мінеральній воді гусятинці зобов'язані тим, що їхня батьківщина 20 років тому отримала статус міста-курорту й, відповідно, той са-

мий прямий залізничний маршрут із Києва.

На санаторії «Збруч» та «Медобори» свого часу намагалося накласти руку всесильне Державне управління справами, очолюване нинішнім утікачем Ігорем Бакаєм. Сьогодні «Збруч» функціонує, «Медобори» розбудову-

Батько світової космонавтики мав у собі кров Наливайків, а його брат так і підписувався: «Ціолковський-Наливайко»

ється, а в кулуарах і коридорах уряду циркулює проект «Розвиток курортно-полісу Гусятин», згідно з яким передбачають спорудити великий санаторно-курортний комплекс на 140 осіб і розважальний корпус із фітобаром, лікувальним басейном і сауною.

Щоправда, це можна здійснити, якщо надійдуть інвестиції, — близько 9-ти млн грн.

А поки що спеціальних облаштованих бюветів, як у Сваляві чи Трускавці, тут немає. Однак спробувати природну мінеральну воду можна. Місцеві жителі обов'язково відведуть вас до спеціальної свердловини, й кухоль напихваті там завжди є.

А ще можна пройти на найвище місце Гусятини й глянути звідти на однойменне селище. Колись, ще як Радянську Україну й буржуазну Польщу розділяв Збруч, на «правильному» березі встановили урочисту арку, яка мала символізувати переваги радянського способу життя. Тепер Збруч — уже не прикордонна річка, й життя в усіх одне.

Нагадаємо, що саме поблизу Гусятини у 1848 році в річці Збруч знайшли так званого Збручанського ідола: язичницький стовп із зображенням у верхній його частині чотирьох облич. Зараз його зберігають у Краківському історичному музеї.

А кияни можуть отримати «вітання з Гусятини», навіть не виїжджаючи зі столиці, — копія ідола стоїть у скверіку на Софійському майдані. ■

Ініціатори проекту:

«Арт-колекція «Вавилон» представляє

За підтримки:

11 листопада, 19:00 Національна Філармонія України, Колонний зал ім. М. Лисенка

КОНЦЕРТ КАМЕРНОГО ОРКЕСТРУ *New Era* ORCHESTRA Художній керівник і диригент *Метані* КАЛІНІЧЕНКО

У ПРОГРАМІ:

Іоганн Себастьян Бах. Концерт ля мінор для скрипки з оркестром, версія для вібрафону та струнних Андрія Пушкарьова.

Соліст: Андрій Пушкарьов, вібрафон (Україна - Латвія), соліст камерного оркестру KREMERata Baltika

Антоніо Вівальді. Концерт для скрипки з оркестром соль мінор, опус 12, № 1.

Солісти: Яна Озоліня, скрипка, солістка камерного оркестру KREMERata Baltika

Астор П'яццолла. Фуга для скрипки, вібрафону і камерного оркестру.

Аранжування Андрія Пушкарьова.

Солісти: Андрій Пушкарьов (Україна - Латвія), вібрафон, Яна Озоліня, скрипка (Латвія).

Георг Пелеліс. «Квітковий жасмін» для скрипки, вібрафону і камерного оркестру.

Густав Холст. «Сюїта Святого Павла», опус 29, № 2.

Джованні Солліма. «Violoncelles, vibrez!» для віолончелі і струнного оркестру.

Солісти: Святослав Боровик (Україна), віолончель Ігор Пацовський (Україна), віолончель

Євген Брага. «Увертюра для струнних».

Пітер Уорлок. «Capriol Suite» для струнного оркестру.

Головний
медіа-партнер

Генеральний
інформаційний
партнер

Офіційні медіа-партнери

Офіційний партнер

Київський
Медіа Холдинг

газета
по-київськи

WHAT'S ON

Тижень

ПРОФИЛЬ

Квитки за телефоном: 278 16 97

www.NewEraOrchestra.com

Скарби блошинного ринку

АВТОР: Олена Чекан

**Антикваріат
дарує естетичне
задоволення, азарт
колекціонування,
захищає від інфляції**

Коли мені було років п'ять, я з'їла справжній антикваріат. Французькі родичі з okazji передали нам коробку цукерок, оздоблених прозорим ламким мереживом із цукру. Незвичні ласощі швидко скінчились, та пам'ять про них не давала спокою. Й тут мені в око втрапила прабабусина порцелянова статуетка балерини. Раніше вона мене не цікавила, — я полюбляла ножики й пістолети, та зараз... Її довга багатошарова біла пачка як дві краплі води була схожа на смачну мрію. Я обережно відломила шматочок порцелянового мережива. На смак воно було ніяке, та я не звикла відступати, й, урешті-решт, красуня залишилася в самих панталончиках. У скрутну годину я віднесла її до антикварного магазину й отримала \$200. Якби була б не об'їла в дитинстві, дали б усі дві тисячі. А на Заході така річ коштує значно дорожче — то був рідкісний зразок майсенської порцеляни.

БЕЗПРОГРАШНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Фінансова криза на Уолл-стрит, відлуння якої трясє всю світову економіку, робить сьогодні антикваріат найпривабливішим засобом збереження і примноження капіталів. Знецінюються акції, завмер ринок нерухомості, й тільки вартість старовизни неухильно та стрімко зростає. Від 100% до 1500% за останні

10 років. Тобто ціна будь-якої антикварної речі, придбаної в 1998 році, збільшилася не менше, як удвічі.

До того ж, ринкові антикваріату ніколи не загрожуватиме надлишок — справжніх шедеврів завжди бракує, а от колекціонерів прибуває: арабські шейхи, африканські диктатори, російські олігархи, нові українці. Як стверджують фахівці, саме завдяки новим гравцям — нуворішам з теренів колишнього СРСР — обсяг світового антикварного ринку в 2007 році сягнув \$43 млрд. На цьому ринку 41% становить живопис, графіка та скульптура, 17 — ужиткові артефакти й предмети інтер'єру,

У світовій практиці вартість експертизи може сягати 10% вартості самого предмета

15 — ювелірні вироби, 8 — раритетні автівки, 19% — інші (рукописи, предмети релігійних культів, нумізматики, музичні інструменти тощо).

Український ринок антикваріату хоча й прибутковий, але й досі працює винятково на перспективу. На заваді йому стоїть наше законодавство. При ввезенні антикварних речей потрібно заплатити 25% їхньої вартості. Для порівняння: в європейських країнах і США це мито не перевищує 10%. З вивезенням у нас ще гірше: заборона розповсюджується на будь-яку культурну цінність віком понад 50 років.

НЕ ПРОГОВИТИ

В азартному й ризикованому світі антикваріату править бал Його Величність Випадок. Треба тільки не

прогавити, коли доля підкидає якийсь раритет. Знала одну пані, яка, отримавши в спадок старовинний порцеляновий молочник, довго відтирала наждаком срібне напилення, — була впевнена, що то бруд. А чудовий меблевий гарнітур бідермаєр (Німеччина, 1818—1848 роки) взагалі опинився на смітнику. Молодята, яким він дістався як посаг молоді, не захотіли жити серед такого «мотлоху».

Величезний сегмент антикварної справи — реставрація. Про ціни на ці послуги важко сказати щось конкретне, тоді як інколи вони в рази перевищують первинну вартість предмета. Але шкодувати грошей на це не слід, бо на виході — вишукана річ, яка може стати справжньою перлиною зібрання.

Як правило, витвори мистецтва, виставлені у галереях чи на аукціонах, уже пройшли експертизу провідних фахівців. Якщо ж походження чи атрибутика раритету викликає певні запитання, варто пошукати спеціаліста з конкретної епохи й країни для проведення історичного та грошового оцінювання. Тут у нагоді можуть стати й знання та інтуїція рідних митця. Гаяне Атоян, дочка Тетяни Яблонської, вже неодноразово викривала підробки творів видатної української художниці. Так само добре знає руку Марії Оксентіївни Приймаченко її син Федір.

ОБЕРЕЖНО: ПІДРОБКА

Є два види експертизи антикваріату: висновок мистецтвознавців і хімічна. Нещодавно аукціонному дому «Гелос» запропонували картину Івана Айвазовського вартістю \$250 000. І хоча зовні картина не викликала підозри, й експертний висно-

вок, із яким вона надійшла, був підписаний шанованими мистецтвознавцями, все ж вирішили підстрахуватися. Хімічна експертиза засвідчила, що склад фарб, якість і особливості полотна не відповідають тим, якими користувався митець. Крім того, справжній підпис на картині було змито, а на нього накладено факсиміле Айвазовського.

Сталої такси на послуги консультантів антикварного ринку не існує. Кожний випадок унікальний. У світовій практиці вартість експертизи може сягати 10% вартості самого предмета. В Україні ціна експертної оцінки коливається між \$100 і \$2000.

Не так давно розбирала речі після ремонту й надібрала на великий і маленький флакони з-під культових радянських парфумів «Красная Москва». Й одразу вигулькнув із пам'яті той щасливий, неправдоподібно далекий День 8 Березня, коли ми з мамою отримали від тата ці казкові дарунки. Мені байдуже, що їх і порівняти неможливо з вишуканими пляшечками в стилі ар-нуво від славного французького дизайнера Rene Lalique, ціни на які вже зашкалюють на аукціонах за \$200 000. Бо, як на мене, антикваріат — це воскресіння рідних усмішок, забутих цілунків, здійснених і нездійснених мрій, зниклого, та все одно вічного життя. ■

Стілець

„ Раптом Іполит Матвійович відчув жар в долонях й прохолоду в животі. Прямо на нього йшов незнайомець із добрим обличчям, тримаючи, як віолончель, стілець. Іполит Матвійович, на якого знезацька напала гикавка, придивився й одразу упізнав свій стілець. Так! Це був гамбсовський стілець, оббитий потемнілим у революційних бурях англійським ситцем у квіточках, це був горіховий стілець із гнутими ніжками. “

Ілья Ільф
та Євгеній Петров
«Дванадцять стільців»

Учені згодні

АВТОР: Катерина Липа

Шум у 180 децибелів урятує озоновий шар

Років із 20 тому культова австралійська група AC/DC заявила у своїй пісні: Rock-n-roll ain't noise pollution, rock-n-roll ain't gonna die («Рок-н-рол не є шумовим забрудненням довкілля й умирати не збирається»). Нині маємо більш ніж переконливе підтвердження заяви. І рок-н-рол процвітає, і шум, як виявили дослідження останніх років, можна використати для охорони довкілля.

РОК НАВОКОЛО ХОЛОДИЛЬНИКА

Озоновий шар, який захищає нашу планету від ультрафіолетового випромінювання, щороку стає все тоншим. Дірку в ньому «прогризає» головним чином фреон, що його використовують у дезодорантах-аерозолях та компресорах промислових і побутових холодильників.

З аерозольними дезодорантами протягом останніх років упоралися, перейшовши на кулькові та тверді засоби боротьби з потом. Зробити щось із холодильниками було складніше, але нещодавно вчені винайшли предмет, який знижує температуру за допомогою... голосного звуку.

Пристрій одразу ж охрестили рок-н-рольним холодильником (твор-

Орест Симко демонструє модель термоакустичного двигуна

гурт не спроможний «прогодувати» своїми треками цю річ.

У Великій Британії запустили у виробництво пічку-холодильник, що є першою версією рок-холодильника для масового споживача

чість AC/DC близька й кабінетним ученим). Проте ані славетні австралійці, ані будь-який інший

Адже для того, щоб холодильник запрацював, потрібна гучність у 180 децибелів — навіть десяток

найголосніших гуртів разом із повними стадіонами фанів не здатні забезпечити такої потужності звуку.

Ще одна проблема: больовий поріг для людини — 120 децибелів. Якщо силу звуку підвищити понад цю цифру, барабанні перетинки просто луснуть. Утім, нам треба борщ зберігати й пельмені заморожувати, а не рок-н-рол на кухні танцювати, й користуватися холодиль-

З АС/ДС

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА

Українець видобув звук із тепла

Близькі за науковим змістом дослідження можуть часом давати дивовижний результат. Зокрема, професор Орест Симко з університету штату Юта (США), який працює в тій самій галузі термоакустики, що й розробники рок-холодильника, нещодавно винайшов нове джерело енергії. Точніше, оптимізував уже відомі за допомогою термоакустичного двигуна.

Винайдений американським українцем та його аспірантами пристрій здатний перетворювати надлишкове тепло на звук, а той, своєю чергою — на електроенергію.

В основі винаходу також — трубка зі стиснутим газом, у якій поміщено мембрану, що, нагріваючись, починає звучати. Протягом останнього року група дослідників тестувала свій винахід у двох місцях — на радарних установках (замовником дослідження був Пентагон) і в університетській котельні.

«Забираючи» зайве тепло з тих чи тих об'єктів, термоакустичний двигун до певної міри відіграє роль холодильної установки. Тож його планують застосовувати не лише в радарях, але й на великих виробництвах і навіть замість кулера в комп'ютерах.

ність звуку сягає 180 децибелів, молекули газу починають танцювати шалений рок-н-рол, на піку звукової хвилі частина з них виділяє тепло, а частина — охолоджує все навколо.

Теплі й холодні молекули «розбігаються» по різних кінцях трубки, відповідно нагріваючи й охолоджуючи металеві пластинки, приєднані до теплообмінників на тих-таки кінцях. Із холодом зрозуміло що робити, а от тепло має трансформуватися в електроенергію, яка живить той же динамік.

Розробили цей диво-концепт Мет Поез та Стів Гаррет — учені з Пенсильванського університету. Нещодавно вони заявили, що, поперше, можуть знизити температуру вже аж до -8°C (цього цілком досить для зберігання пельменів та морозива), а, по-друге, оскільки рівень холоду співвідноситься з силою звуку, то й регулювати його можна, роблячи звук тихіше чи голосніше.

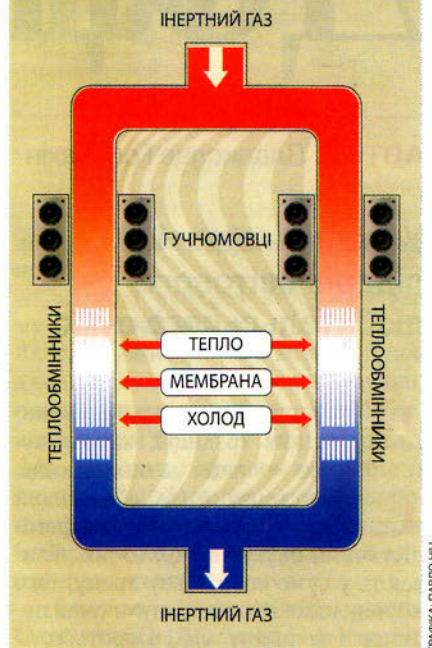
Науковці сподіваються, що за подібним принципом можна буде розробити також кондиціонери для приміщень (зокрема громадських) і автомобілів, а також кулери для комп'ютерів.

То що, недовдзі зможемо вітати новий пристрій на власній кухні? Не факт. Звісно, вчені вже зуміли вирішити проблему надійної звукоізоляції — їм просто набридло відповідати на запитання такого ґтибу: «Чи матиму шанс вижити під шквалом звуку, якщо раптом кухонний монстр розгерметизується?» Але найскладніша проблема полягає в іншому.

МОРОЗИЛКА НА ДРОВАХ

По-перше, коефіцієнт корисної дії рок-холодильника мало не вдвічі нижчий, ніж у його традиційного родича, що робить пристрій настільки ж менш вигідним. По-друге, виробленої холодильником теплової енергії замало для його постійного функціонування, тож без вмикання

СХЕМА ДІЇ ТЕРМОАКУСТИЧНОГО ХОЛОДИЛЬНИКА

ГРАФІК: ТАВЛО НІЛ

в розетку не обійтись. А електрики цей дивовижний агрегат споживає набагато більше за сучасні енергозберігаючі моделі.

Втім, у винахід вірять і сподіваються довести його до ладу. Дослідження спонсорує американська компанія — виробник морозива Ben&Jerry's, яка має на меті першою скористатися їх результатами в промислових масштабах. А нещодавно у Великій Британії запустили у виробництво дивний покруч — пічку-холодильник, що фактично є першою версією рок-холодильника для масового споживача. Щоправда, споживач цей специфічний, бо живе в найбідніших закутках найбідніших країн третього світу, в глухих селах без електрики.

Пічка працює на... дровах. Енергія, що виникає від нагрівання трубки з газом, з одного боку, охолоджуватиме невеличку холодильну камеру, з іншого — підтримуватиме горіння дров. Остання дія вимагає так мало енергії, що залишку вистачить ще й на те, аби засвітити невелику лампочку. Диво техніки на дровах поширюватимуть у нетрях Африки гуманітарні місії.

І можливо, за деякий час рок-холодильник дістанеться й цивілізованіших місць. Хоча в якій подобі — невідомо. ■

ником замість музичного центру ніхто не збирається. Тому шуму чути не буде.

ГУЧНОМОВЦЕМ ПО МОЛЕКУЛАХ

Принцип роботи рок-холодильника досить простий. Гучномовець під'єднують до герметично закритої трубки з інертним газом, ксеноном або гелієм, із протилежного кінця трубки розміщують резонатор. Коли гуч-

Доньки Іллі

АВТОР: Владислав Головахін

Україна – один із лідерів світового любительського сумо

З погляду шанувальника японських традицій, жіноче сумо – такий самий нонсенс, як гарячий лід або живий труп. І все ж зупинити феміністичний наступ на дохьо (як називають у сумо спеціальну арену) вже не можливо. Жінки відчули смак перемог і в цьому виді боротьби, хоча ініціатива їм не належала – чоловікам просто забаглося ввести сумо до олімпійської програми, а, за правилами Міжнародного олімпійського комітету, в сучасному спорті має бути гендерна рівність. Тож і в Україні довелося знайти своїх героїнь, котрі як не коня замордують, то хату на повному ходу підпалять.

ЙОКОДЗУНА З ЗАЧЕПИЛІВСЬКИМ КОРИННЯМ

У Країні Вранішнього Сонця сумо – і шоу, і бізнес, і серйозний фак. Там профі виступають у семи дивізіонах. З третьої ліги атлети починають непогано заробляти – щомісячна зарплата становить \$5 тис. На наступному шаблі вони кладуть на свої рахунки принаймні \$7 тис., а в першому – до \$10 тис. Завдяки перемогам в імператорських турнірах елітні борці отримують щомісяця до \$400 тис. Та гроші – далеко не визначна принада для сумоїстів. Найкращі з кращих оточені увагою й турботою співвітчизників, доторк до їхнього тіла вважають цілющим, їхні дружини – найкрасивіші жінки Японії.

До речі, йокодзуна (найвищий титул у сумо) всіх часів вважається Кокі Тайхо – атлет з українським корінням. Його батько Маркіян Боришко був селянином-переселенцем із Заче-

пилівського району Харківської області – 1900 року він разом із іншими шукачами долі подався на Далекий Схід. У 1960-х Кокі переміг у 32-х імператорських турнірах – цей рекорд і досі нікому не підкорився.

В останнє десятиріччя на парафію професійних сумоторі поклали око заздрісні любителі-іноземці. Нині першості світу і Європи проводять серед чоловіків і жінок, і наші спортсмени на цих турнірах посідають чільні місця. Завоювавши влітку 23 медалі на ЧС з аматорського сумо, україн-

Сумоїстом усіх часів і народів вважають Кокі Тайхо – атлета з українським корінням. Його батько Маркіян Боришко був селянином-переселенцем із Зачепилівського району Харківщини

ська збірна проявила характер і на жовтневому світовому форумі в Естонії. З Раквере наші привезли п'ять медалей і завоювали третє загальнокомандне місце, поступившись лише визнаним лідерам – Японії та Росії.

Найбільшою сенсацією тут стала перемога у важкій вазі 22-річної Ольги Давидко – борчиня з явною перевагою «розібрала» всіх суперниць, поставивши ефектну крапку в фіналі, за 15 секунд здолавши шестиразову чемпіонку світу росіянку Олесю Коваленко. Блискуче виступила й Марина Прищепа, яка також виборола чемпіонський титул.

БЕЗ СУДДІВСЬКОЇ ПІДЛОТИ

У професійному сумо все – від побудови дохьо, виходу суддів, цере-

монії вступу борців на підмостя й власне поєдинків – підпорядковане церемоніальній регламентації. Звісно, практичний спорт не схвалює речей на кшталт полоскання рота водою перед сутичкою або розсипання солі від злих духів. Хоча сікірі – психологічну боротьбу «очима до очей» – аматори собі залишили. Адаже побутують легенди про бійців, які поглядом змушували суперника визнати поразку до початку сутички. То чому й собі не спробувати?

«Сумо – динамічний вид спорту, – розповідає кореспондентові **Тижня** президент Федерації сумо України та Європейської федерації сумо Сергій Коробко. – Знаєте, в чому його харизма? В простоті правил. Виштовхуєш супротивника за межі кола або змушуєш торкнутися його помосту «третьою точкою» – і ти переміг. Це швидкісні шахи в єдиноборствах!»

Як свідчать учасники процесу, наразі це ще й один із найчесніших видів спорту. Наприклад, у дзюдо чи карате судді можуть «з'їсти» будь-якого сильного бійця. Там розподіл медалей часто відбувається за континентальним принципом – щоб членські внески надходили акуратно й із більшої кількості країн. Це бізнес маленького прошарку осіб, але справжній бізнес. У сумо така ситуація просто неможлива, тут іноді трапляються хіба суддівські помилки, але вони не вирішальні.

Чи то з цієї причини, чи завдяки природній обдарованості, з 2001

Муромця

Той турнір був також відбірковим до VII Всесвітніх ігор, котрі, як і Олімпіаду, проводять раз на чотири роки. На Всесвітніх іграх у Дуйсбурзі-2005 чемпіонством відзначилися ті самі дійові особи. Сьогодні Аліна та Віталій — найтитлованіші сумоїсти в країні.

випадкові зустрічі для спорту далеко не випадкові.

«Я тоді вчилася в Харківському автодорожньому університеті. Якось на вокзалі до мене підійшов дивний чоловік, — простодушню розкриває карти Ольга, — такий великий, пам'ятаю, він ще в шортах був. Спочатку зробив комплімент щодо моїх габаритів, а потім запропонував займатися сумо. Ця зустріч із Сергієм Коробком докорінно змінила моє життя».

Вже за кілька тижнів занять Ольга стала найсильнішою в Україні, хоча на внутрішній чемпіонат вирушала, провівши два-три тренування. А незабаром вона почала брати участь у міжнародних стартах, де продемонструвала небачений прогрес — за півтора місяця на ЧС-2006 виборола срібну й дві бронзові медалі. Потім був Чемпіонат світу — в особистій першості Давидко піднялася на третю сходинку п'єдесталу, з торішнього планетарного форуму повернулася зі «сріблом», а останній турнір у Раквері завершила з найвищим результатом.

Цікаво, що в збірній Ольгу всі називають Бусинкою. Спортсменка й сама не знає, звідки взялося це лагідне прізвисько. Та своєї комплекції борчиня не соромиться. Тепер у її планах — перемогти на Всесвітніх іграх у Тайпеї 2009 року, а також освоїти дзюдо. До Олімпіади в Лондоні-2012 ще є час, щоб відгострити свою майстерність. І досягти в цьому, теж суто японському виді спорту, успіхів, смак яких вона відчула раніше. Але залишати сумо Ольга й не думає. ■

року, коли було зареєстровано вітчизняну Федерацію, наші спортсмени впевнено рвонули просто зі старту. При тому багато з них про сумо мали доволі приблизні уявлення. Вже на Чемпіонаті світу 2004-го золоті медалі дісталися харків'янина Віталію Тихенку та Аліні Бойковій із Чернігова. Загалом у скарбничці збірної опинився повний комплект — два «золота», «срібло» й «бронза», що забезпечило нашим друге загальнокомандне місце — українці чемно пропустили поперед себе лише японців.

НАША БУ-СИНКА В 130 КГ

Попри очевидні успіхи українського сумо, Сергій Коробко й далі веде пошук міцних парубків і дівчат. Позаяк тут, як і в боксі, найпрестижнішею вважають важку вагу. Три роки тому Сергієві Вікторовичу невимовно пощастило — на харківському вокзалі він побачив 130-кілограмову Ольгу Давидко. Хай як це анекдотично звучить, але такі

Фабрикант мрій

СПІЛКУВАВСЯ

Юрій Макаров

Голлівудський актор про полювання на таланти, зокрема, в Україні

Полова міжнародного журі кінофестивалю «Молодість» Арманд Ассанте витримав марафон із перегляду конкурсних робіт зі стоїцизмом Марка Аврелія та смиренністю Франциска Ассизького. Американський актор переконаний, що працювати з молодими режисерами буває цікавіше, ніж із метрами, які, виробивши власний почерк, не бачають експериментувати.

У. Т.: Панує думка, що нині є лише американське кіно, а решта кінематографів світу – або славне минуле, або сировина для Голлівуда. Що для вас означає поняття «сучасне світове кіно»?

— Голлівуд нині – не зовсім американське кіно. Це глобальний механізм із обслуговування ринків усього світу. Отже, він змушений, по-перше, скрізь наполегливо й послідовно шукати для себе кадри, по-друге – уважно стежити за молоддю, де б вона себе не виявляла. Продюсери полюють на митців та ідеї, й така ситуація склалася не сьогодні. Зрілий Голлівуд сформувався як реакція на європейський кінематограф – більшість видатних стрічок 1950–1970-х років у США були зроблені під відчутним впливом післявоєнного італійського кіно. Й наразі, щоб заробляти, Голлівуд мусить думати міжнародними категоріями.

Якісний фільм не завжди потребує масштабного бюджету. Тут, на «Молодості», ми бачили чимало прикладів того, в який спосіб люди за копійки знімають вартісні стрічки. Можливо, ці картини не мають великого прокатного майбутнього

Голлівудський Одисей не проти подорожей і за молоду режисуру

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАХІН

(особливо тепер, у часи економічної кризи), й це прикро, але як варіант вирішення проблеми вони дуже цікаві. Голлівудські продюсери уважно спостерігають, як молодим кінематографістам вдається оптимізувати процес, бо за своєю сутністю продюсери приречені бути відкритими світові, аби працювати для світу. Що ж стосується режисерів, котрі свого часу приїхали до Голлівуда з Європи, не таємниця, що свої найкращі, найпотужніші фільми вони створили в себе вдома. Я закоханий у «Пролітаючи над гніздом зозулі» Мілоша Формана, але його стрічки «Бал пожежників» чи «Любовні похоті» дещо білявки, які він зняв у Чехії, не гірші. Так само Пол Верхувен, перш ніж дійти до «Основного інстинкту» та «Згадати все», продемонстрував кілька цікавіших робіт у Голландії.

У. Т.: Деякі професіонали не люблять переглядати роботи початківців...

— Я маю специфічний особистий досвід. Попри те, що працюю в комерційному кінематографі, цікавлюся різними фільмами. Що стосується цьогорічної «Молодості», для мене найбільш важливою була саме студентська програма. На мою думку, саме в цій категорії найскладніше визначити переможця. До того ж, слід розрізняти тему, обдарованість і здатність втілити свої ідеї на екрані. Тут траплялися надзвичайні за задумом

стрічки, але режисерам забракло не так грошей, як навичок керувати складним виробництвом. Зазвичай я справді відчуваю фрустрацію, коли дивлюся не надто досконалі з фахового погляду роботи, але конкретно цей фестиваль мене надзвичайно вразив передусім розумністю всього, що тут відбувається. Маючи за спиною багато років роботи в кіногалузі, усвідомлюю, наскільки важко перебувати в процесі зйомки.

Я ніколи не працював у театрі, ніколи не знімався в незалежних режисерів, але мені відомі всі труднощі професії. За стільки років можу нарахувати буквально кілька випадків, коли до мене приходило справжнє натхнення. Тому, зустрівши таку кількість ідей і думок — хай би як вони були втілені, блискуче чи не дуже — відчуваю передусім радість. А якщо я бачу справді успішну роботу, моє серце тремтить. ■

КОМЕНТАР

Who is who

АПЛА ДЕМІДОВА
акторка театру й кіно (Росія),
член міжнародного журі

У радянському кінематографі всі розуміли, хто є хто в цій індустрії, а нині молодь шукає будь-які шляхи, щоб отримати право на постановку. Й до мене досить часто звертаються або режисери, або сценаристи-початківці зі своїми проектами. Та якщо раніше мені здавалося, що досить одного речення, одного жесту, аби переконатися в таланті людини, то тепер я молодь не дуже розумію. Тому й змушую себе придивлятися до неї. Найбільше мене засмучують цивілізаційні розриви — зміна системи мистецьких координат і розшарування в суспільстві. Майстри, які колись, у супереченні цензури, визначали смаки аудиторії, опинилися на узбіччі. В центрі — «маса» й трохи осторонь — зовсім не вибагливий прошарок глядачів, які прагнуть розваг. У цій системі координат і в кіно, і в театрі зникають особистості — їхнє місце займають типажі. Сьогодні попит диктує примітивні підходи, й мине чимало часу, перш ніж усе заспокоїться й будуть вироблені нові критерії. За таких обставин фестиваль долугає не лише публіці, але й нам, професіоналам, що таке добре й що таке погано.

А «Молодість» дозріла

АВТОР: Наталія Петринська

Цьогорічна конкурсна програма засвідчила, що дебютанти хочуть говорити лише про серйозне

Цей настрій позначився і на роботах початківців, і на студентських фільмах — незалежно від того, йшлося про короткий чи повний метр, документальне або ігрове кіно. До проблем підліткової жорстокості, сексуальних бажань, самотності студенти бралися з юнацьким максималізмом, віддаючи перевагу прямоті висловлювання перед алегоричністю. Режисери короткометражок експлуатували зде-

більшого теми дитинства, родинних стосунків та соціальних негараздів.

Не зразком короткого метра, а шматком серйозної епічної картини видалася глядачам стрічка Басі Бауман «Сара», в якій про фашистську окупацію промовляють скляні очі згвалтованої німцями дівчинки. «Червоний» Хуана-Мануеля Бетанкура — це химерний світ, реальністю якого керує семирічний Федеріко за допомогою строкатих ниток, скупчених у дірці в асфальті. Густоту понурого драматизму вряди-годи розріджувала добра посмішка («Не клади слухавку» — типово французька комедія ситуацій з їх подальшим вирішенням на межі абсурду) або іронія («Космополітен радить жінкам» — жарти чеського виробни- ▶

ПЕРСОНАЛЬНЕ

Дім нашого кіно

ІДА ВОРС
художник, журналіст-концептуаліст

Черговий столичний жовтень для деяких прошарків зацікавлених і втаємничених означає лише одне – скоро кінофестиваль «Молодість». Осіннє пожвавлення богемного життя відбувалося багато років поспіль і майже однаково за стилем. Судомні спроби отримати акредитацію, зокрема й особами, які до журналістики не мали жодного стосунку; перемовини «на найвищому рівні» щодо запрошень і можливостей «просочитися» на сеанси; комп'ютерна підробка безцінних вхідних

папірців; гуртування навколо відомих натовпів персонажів, які уславилися вміням прослизати будь-де «на шару».

А потім наставав день X, і через заздрісний, спраглий найголовнішого з мистецтв натовп, гордо йшли з омріяним бейджем на шиї ті, хто долучилися до високого. Фестиваль починався. Та було одне «але». Ще два роки тому й весь час до того фестивалю покази, заходи, зустрічі й загалом веселе гоцання з рання до ночі відбувалися в Будинку кіно. Це була наша «набережна Круазет», це було наше все, жодні кінопалаци не могли зрівнятися з атмосферою нашого Дому.

«Синій» бар на другому поверсі ставав центром усесвіту, тим раєм, серед чиїх конячних кушів можна було отак просто зустріти Кім Кі Дука чи Софі Лорен, а можна обійнятися з друзями зі всієї України, котрих не бачила цілий рік, з торішньої імпрези.

Які шедеври, які фільмовані неподобства демонстрували в Червоній залі! Здається, лише тут глядачі всідалися в три лінії на одному ряді крісел і щільною смугою хронічних безбілетників на підлозі попід екраном. А в перерву бажаючи природним чином потрапляли до холу на бліц-інтерв'ю з зірками, і всі купчилися разом – і всім було затишно. А згодом, переситившись естетикою, натовп знову сунув на пиво, коньяк

та інтелектуальні суперечки в кав'ярню «Вавилон».

Місцева атмосфера ріднила. Ну, де ще панібратськи розкажеш режисерові-постановнику грандіозної історичної вампуки «про козаччину», що він, вибачайте, не тойово, фігню збацав, у той час, як він чесно пригощає тебе горілкою? Ніде, тільки у нашому Будинку кіно. Іноді це вариво людського спілкування й тотального свята захоплювало більше, ніж фільми на екрані. Справжнє кіно точилося за лаштунками, а саме – на сходах фестивального центру. Як почет «робить короля», так і веремія навколо імпрези «робила фестиваль».

Та, на жаль, «Молодість» залишила старий Дім. Вона розрослася, набула дещо іншого статусу, їй стало затісно, й убого, хоча й мило серцю комуналку вона змінила на нові покої. Відкриття тепер у пафосному палаці «Україна», конкурсні покази та інші дії розпоршені кінотеатрами міста. Зустріти когось можна наразі лише випадково, бо всі толочаться в різних точках. Ні, це не погано, навпаки, але Будинку кіно, нашої «рукавички», напханої найдивовижнішими мешканцями, страшенно бракує. Я й досі зберігаю напрочуд смішний келишок, чесно поцуплений у «Синьому» барі як сувенір, як спогад про «ті фестивалі». І трохи за ними сумую.

цтва з глянцеви видань). Але таке свято глядачам випадало нечасто.

«Скіфського оленя» в номінації повнометражних фільмів здобула робота Хани Махмальбаф «Будда вибухнув від сорому», де зображено Афганістан, який потерпає від тривалої війни. Герої стрічки боснійського режисера Айди Бегіча «Сніг» живуть у спустошеному бойовими діями селі. Швейцарсько-французька картина «Сіль цього моря» відтворює наслідки ізраїльсько-палестинського конфлікту, а німецька «Ніч перед очима» присвячена психологічній адаптації солдата після воєнної місії.

Окрім війни, режисери продемонстрували одностайну стурбованість проблемами дітей. «Бій» канадки Танаїс Барбо-Лавалетт у документальній манері фіксує будні хлопчика з неблагополучної сім'ї. А «Версаль» П'єра Шоллера, де свою останню роль зіграв Гійом Депардье, заглиблює у психологію відлюдника-дауншифтера, який живе в лісі з малим, покинутим безробітною матір'ю.

«Маленьке життя» Олександра Жовни теж присвячено нелегкій долі маленького хлопчика. Однак український ре-

жисер, за нашою доброю традицією, звернувся до історії – дія фільму відбувається під час Голодомору. Ця стрічка побила всі рекорди зі швидкісної втечі глядачів. І не тому, що там немає «сперми і крові», як переконував режисер, а через притаманну багатьом вітчизняним кінотворам млявість і сентименталізм радянського стибу.

Як не дивно, але найоптимістичнішими на фестивалі виявилися японці, зокрема, «Чудово-пречудово» Йосуке Фудзіті знімав під час перегляду хвилі реготу. А загалом комічне нині не в моді. Цьогоріч перемогу в номінації повнометражних фільмів було поділено між двома учасниками, й другий звитяжець – депресивна сага про колишнього спортсмена «Шульте» Бакура Бакурадзе – лише підтримує цю тенденцію.

Молоді режисери безапеляційні: створювати ідеальний світ з усміхненими героями – завдання рекламистів, розважати традиційними сюжетами й спецефектами – комерційного кіно. Й лише фестивальному та авторському кінематографу відведено роль суспільного ретранслятора та двигуна прогресу.

Театр ризику

Як грамотний PR перетворити на гучний проект

АВТОР: Вікторія Поліненко

Харизматичний, наче Котигоршко, й енергійний, мов Карлсон, Андрій Жолдак — наша експортна театральна одиниця. Його продумане варварство в поводженні з матеріалом і схильність до провокацій забезпечили скандальну славу на батьківщині, включно з забороною показу однієї з останніх робіт — «Ромео і Джульєтта», з одночасним визнанням закордонних фахівців, котрі найбільше цінують у режисерів життєствердність людини «поза культурою».

Він не втомлюється їхати з України й повертатися. Аби знову розповісти про гнилизну вітчизняного мистецтва, нагадати, що йому, генієві, й досі не запропонували пристойного київського театру, й показати виставу, про яку ще довго говоритимуть принаймні столичні шанувальники. Цього разу жертвою маестро став Георг Бюхнер із шедеврального «Войцеком».

Написана 170 років тому п'єса вражає невмирущою актуальністю за газетної простоти сюжету: це справжня історія солдата, которого було страчено за вбивство коханки. Знавці й досі сперечаються, як на схилі романтизму міг з'явитися такий кафкіанський твір — фрагментарний, дещо сюрреалістичний, із відчутним екзистенційним струменем. Те, що Жолдакові треба, — достатньо простору, щоб якомога далі відійти від тексту, але класично настільки, аби підтримати високий градус цікавленості в аудиторії.

До послуг майстра — актори Черкаського музично-драматичного театру імені Шевченка. З цією трупю Жолдак ще 2001 року ставив «Одруження» за Миколою Гоголем. Приїхавши до провінції, аби довести, що немає поганих театрів, є

Українські реалії крізь чорні окуляри

кепські режисери, він за кілька місяців перетворив різношерсту акторську масу на гурт слухняних маріонеток і видав «на-гора» майже безмовну виставу-балет.

«Войцек» порівняно багатослівний: тут і речитативи дійових осіб, і озвучені сни-марення головних героїв у блискучому виконанні Віри Климковецької (Марія) та Сергія Боброва (Войцек), і титри на екранах, які пояснюють, що хотів сказати художник. Від Бюхнера залишилося не більше третини, все інше — навіяне режисерів українськими реаліями. На одному з екранів — убогі вулиці обласного центру, безпритульні діти, полишена без води риба, голодні собаки. Обшарпаний під'їзд, до якого йде Сергій Бобров — кілька секунд, і межі між актором і персонажем стерто.

Паралельно транслюються зображення Сталіна й Гітлера, відеокадри стихійних лих, серп&молот плюс свастика. Символічні акценти для увиразнення брутальних сцен, де з'являються улюблені Жолдакові муляжі тваринок й імітуються порушення суспільних табу на кшталт зоофілії, згвалтування та публічного онанізму.

Прозорі кабінки на сцені — то відкритий для огляду сортир, то від-

ділок міліції, то відсік космічного корабля. Жолдак без вагань шле бюхнерівських страждальців до космосу й остаточно там добиває. «Божевілья, це божевілья», — шепоче якась пані поруч.

Показане 26–29 жовтня в столичній галереї «Лавра» божевілья переїде до Черкас — там «Войцек» стане небанальним репертуарним продуктом. Туди ж повернеться й режисер: разом із загартованим ним акторською братією він працюватиме над присвяченою темі Голодомору 1932–1933 років виставою «Ленін love Сталін love» за «Жовтим князем» Василя Барки. ■

Авангардно

„Соломатін був консерватором. А в театрах його почали частувати смаколиками, перетравити які він був неспроможний. «Болдак! Суцільний Болдак!» — повторював Соломатін. Болдак був якийсь нахаба, який із болотної провінції з'явився привчати Москву до світової культури. Виконавці «Чайки» в його дресурі, нищачи тексти Антона Павловича, виглядали лише акробатами гатунку нижче середнього.

Владимір Орлов. «Камергерський провулок». — М.: АСТ, 2008

“

Тіні забутих духів

АВТОР: Мар'яна Прут

«Лісова пісня» в розмаїтті
лялькових образів

ОКСАНА ЦЮПА
повелителька ляльок

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАКА

«Жаб'яча царівна», текстиль

Модельєр за фахом Оксана Цюпа працювала на кіностудії імені О. Довженка, робила театральні костюми, захоплювалася керамікою та печворком (техніка шиття з клаптиків — **Тиждень**). Згодом синтез цих технік і жанрів привів її до справи життя — лялькарства.

Художниця поєднує традицію української вузловії ляльки та сучасне розуміння мистецького образу-об'єкта. Тут повною мірою розкриваються навички модельєра — вміння бачити ще на етапі проектування закінчений силует, розуміти властивості різних матеріалів, гаптувати нитками та пацюрками, використовувати той же печворк. А ще — мисткиня майже фахово знається на слов'янській демонології.

Саме це й відрізняє її творчий почерк: художниця керується не лише власною фантазією, вигадуючи ляльки-алегорії («Літо», «Осінь» тощо), але й намагається втілити прадавні уявлення, котрі були невід'ємною частиною буденності наших предків.

Ви знаєте, як виглядають Дика Баба, віли, обавниці, лісничі, повітрулі? Всі ці духи повітря, лісів, неспокійного сну та зваби в жіночій подобі? Ви про них взагалі знаєте? Спитайте в Оксани — вона вам і розповість, і продемонструє «портрети» міфічних істот. Симпатична Баба Яга, казкові чарівниці, поетичні мавки — суцільна «лісова пісня», зроблена з великою пошаною до нашого паралельного світу.

Мелодію цього наспіву оцінили не лише на батьківщині — витвори майстрині давно знайшли прихисток у приватних європейських та американських колекціях, де українська лялькова чортівня сама почувається незле й новим господарям не капоється. Адже за любов, вдячні навіть ті, хто в камені сидить чи у віттях гоїдається. Бо напевно «в реальності» вони такі прекрасні. А що жінці треба, навіть якщо вона дух? Тільки любов. ■

Новий унікальний
український проект

МЕРЕЖА КНИГАРЕНЬ

К Н И Г А Р Н Я

Купуйте в інтернет-магазині за адресою:
www.book-ye.com

Нова сучасна книгарня в історичному центрі Києва,
поруч зі станцією метро «Золоті ворота», вул. Лисенка, 3
тел: (044) 235-88-54
office@book-ye.com

CD

Мовою Езопа

Буває так: після добрячої порції із задоволенням прослуханої, гарно аранжованої, якісно записаної музики трапляється диск, з якого лине лише хрипливатий голос у супроводі акустичної шестиструнки. А ти сидиш, мов громом битий, і поволі усвідомлюєш незвичайний ефект, спричинений нібито тривіальним бардівським мінімалізмом. «Винуватець» — Олександр Смик, один із динозаврів співаної поезії, яких після того, як до кращого світу пішов Тризубий Стас, лишилося ще менше. «Франкінштейн у вишиванці» — четвертий диск у квадронології новітньої історії України в піснях. Попередні альбоми «Діагноз Україна», «Час для правди городивих» та «Параносвий ковчег» дають суперечливу картину збочень нашого суспільно-політичного буття. За всіма майже міфічними персонажами Смика простежуються одіозні постаті сильних світу сього, а будь-яку кризу в політикумі він легко розкриває двома-трьома саркастичними рядками. У своїх піснях-памфлетах автор підводить до думки про мізерію та згубність усієї тієї «толокнечі на Олімпі». Злободенні негаразди він розглядає крізь історичну перспективу. Більше його непокоїть те, що не минають із часом вади національного нашого характеру, соковито змальовані в піснях «Микола Іудович», «Провокатор», «Баламутівка», «Франкінштейн у вишиванці». Слухаючи Смикову квадрологію, чітко розумієш, що років 30 тому він міг би за свої «художества» сісти надовго. Але де гарантія, що це не трапиться завтра... (стукаю по дереву та плюю через плече).

Олександр Євтушенко

Олександр Смик. «Франкінштейн у вишиванці». — GroLis Records, 2008

DVD

Гламурно

Дебют Каті Шагалової «Одного разу в провінції» в Росії сприйняли неоднозначно. На XXX Московському кінофестивалі ширилися чутки, що нагорода від кінокритиків — утішний приз. А насправді фільм мали відзначити в номінаціях основного конкурсу, однак цьому завадила цензура. Цю картину на-

звали сучасним «Трамвай «Бажання» Вільямса Теннессі й жіночим варіантом «Вантажу 200» Алексее Балабанова. Однак якщо Балабанов зобразив радянські реалії, то соціальна драма Шагалової відверто змальовує безпросвітне сьогодення російської глушини. Стрічку знімали неподалік Білокам'яної,

ВИСТАВКА

Живопис землі

Київський митець Олександр Бабак починав у 1990-х із «Живописного заповідника» — гуртка художників, які вперто намагалися відмежуватися від постмодерністської грайливості й зберегти живописну складову малярства. Він пробував себе в ленд-арті, робив химерні арт-об'єкти — дивовижне поєднання розмальованої тканини, каркасу з лози та глиняних черепків, створював схожі на рельєфні зрізи ґрунту абстракції. Загалом його естетичні пошуки завжди спиралися на символіку землі — саме вона диктувала теми й вохряно-коричневу палітру живопису. Такі вподобання привели Бабака до полтавського села, куди майстер перебрався з десятків років тому. Тут творчість художника вийшла на новий рівень. Він спробував сили в художній фотографії, а допомогли в цьому архівні світліни селян. Картини малював розведеним

чорноземом, не полишав експериментів із лозовою скульптурою.

Нині ім'я митця входить до переліку найвідоміших українських художників і, попри наблизений до природи спосіб життя, з'являється на публіці він не забуває. Чергова виставка демонструє малярський дорожок Бабака останнього часу. Є тут і характерні теракотові абстракції, і яскравий фігуратив, написаний широкими мазками.

До 12 листопада
Галерея «Триптих»
(Київ, Андріївський узвіз, 34)

Ася Трошина

КНИГА

Зняти маски

в Подольську — це містечко у фільмі перетворилося на далеке провінційне селище Ульяново, де політкоректно співіснують росіяни, в'єтнамці та кавказці. Їхнє усталене життя порушує зірка серіалу «Братва» Настя, яка приїздить зі столиці до сестри. Видовище, яке відкривається очам героїні, не для слабкодухів. Усі навколо невтомно п'ють, натхненно б'ються, згадують війну в Чечні, зраджують одне одного, ходять натовпом на завод під життєствердні звуки хіта «Беліє рози» Юри Шатунова. Словом, роблять усе те, що вимагає жанр «чорнухи», з яким досхочу бавиться режисерка. Та попри молодий ентузіазм, потуги авторки загальом виглядають комічно. Алкоголіки в білих сорочках і провінційні дівчата з модельними фігурами, рештками штучної засмаги й дірками від пірсингу викликають іронію, а мали б — співчуття. Провінція Шагалової настільки далеко від реальності, що цензурний скандал на ММКФ скидається на вдалий хід у промоції стрічки.

Наталія Петринська

Знімальна група з телебачення у складі журналістки й оператора їде робити сюжет далеко за межі столиці. Дорогою вони підбирають двох лузерів — художника, який мало не загинув від алкоголізму, але був урятований «святою силою», та дівчину, котра, втративши коханого, не може більше спілкуватися й удає глухоніму. В українській провінції, де, за гамбурзьким рахунком, цьому різношерстому квартетові робити немає чого, трапляється чимало пригод. Та найважливіше — завдяки різним зустрічам і випробовуванням уся четвірка позбудеться прилиплених масок і завчених амплуа. Кожен явить справжнє, несподіване обличчя. Долі переплетуться в такий тугий клубок, що розплутати його можна буде хіба напрочуд оригінальним прийомом.

І авторка роману «Дві хвилини правди» Ірен Роздобудько не підведе — у розв'язці вправно розставлено крапки над «і» — так, що книга мимоволі проситься на екран. А що письменниці можуть закинути по-

дібність сюжету, особливо у фінальній частині, до деяких іноземних аналогів (згадати хоча б «Сірчану кислоту» Амелі Нотомб або «Шарф Айседори» Марії Брікер), так критикам можна відповісти словами Мольєра, який на подібний докір відрубав: «Я беру своє добро скрізь, де знаходжу». Зате авторці не позичати легкості письма, ґрунтовної проробки характерів і по-жіночому прискіпливої спостережливості, котра дозволила розкласти партитуру роману на десяток самостійних голосів і при цьому уникнути какофонії. Її окремо про діалоги: нарешті більш-менш життєподібні, що для масукарліту сьогодні велика рідкість.

Вікторія Поліненко

Ірен Роздобудько.
Дві хвилини правди. —
К.: «Нора-Друк», 2008.

ТЕАТР

На розпеченому світилі

Кожна господиня знає — кашу маслом не зіпсувати. Це правило спрацьовує й у далеких від кулінарії сферах. Для прикладу візьмемо ще тепленьку постановку «На заході сонця» за п'єсою московської сценаристки Юлії Дамскер (режисер — Ольга Гаврилюк). У старій московській квартирі доживають віку дві подружки. Одна з них — Наташа — колишня примадонна, вередлива й самозакохана (Валерія Заклунна). Інша — Женья — актриса других планів, сіра мишка, жертвна й лагідна (Надія Кондратовська). Вона й товаришку запросила до себе жити, хоча та постійно третірує її. Не зважаючи на відмінність характерів, ці жінки пройшли життєвим шляхом пліч-о-пліч, сидючи разом не тільки за шкільною і студентською лавами, але й на нарадах сталінського табору. Тепер їхні будні складаються лише зі спога-

дів, але все круто змінюється з появою Гаррі (Юрій Мажуга). Тут історія набуває телесеріальної інтриги. Герой, як «бог із машини» давньоримської театру, має звершити справедливість. Камерна психологічна історія поставлена на великій сцені зі смисловими купюрами, й це її значно погіршує — трагікомічні мотиви перетворюються на мелодраму. Заклунна, всупереч стриманій, шляхетній природі свого таланту, змушена надривно грати сварливу каргу, без натяку на притаманні їй стиль і смак. Трагічна нота життя героїні Кондратовської тоне в судяльному емоційному мармеладі. З елеєно-зірковим складом виконавців запарюється слізливе м'ясо і з

легкотравних вівсяних пластівців, замість круто звареної пшоняної каші зламаних доль.

Театр російської драми імені Лесі Українки (Київ, вул. Богдана Хмельницького, 5)

Наталія Шевченко

ВИСТАВКА

КЛАСИКА

ТЕАТР

ДЖАЗ

ПАМ'ЯТІ МАЙЯ

ЖИВОПИС Олексія Малих завжди надихали архаїчні символи, тож і його експозиції носять промовисті назви — «Солярії», «Мольфарія», «Земля і вода», «Шаман і Венера». Після поїздки до Гватемали, де художник на власні очі бачив артефакти культури племені майя, зародилася ідея великої живописної серії — «Світло майя». Минулого року Малих представив першу частину цього великого проекту. Тепер його завершено остаточно — виставка, в якій поєднано обидва цикли, наразі демонструється в галереї «Боттега». На картинах митця — розмаїтий світ побуту й культури майя: іноді на пастельному тлі з'являються стародавні письмена, де утворюють рядки правдиві символи. Одні полотна яскраві й нагадують строкати тканини, інші, навпаки, майже однотонні, із золотим відливом та глибокими грубими рельєфами, які складаються в абстрактні лінії чи обличчя-маски.

До 13 листопада
Галерея «Боттега»
(Київ, вул. Михайлівська, 226)

БАХІАНА

КОНЦЕРТ У засновника міжнародного фестивалю «Контрасти», директора Львівської філармонії Володимира Сивохіпа останнім часом займається диригентською справою — все одно, що на повні груди ковтнути чистого повітря. Проект «Зустріч з Йоганном Себастьяном Бахом» — якраз один із таких ковтків, за львівською традицією — професійних і вишуканих. Складна Меса №4, популярний Концерт ре мінор для двох скрипок і струнних та Бранденбурзький концерт для струнного оркестру зі скрипкою-соло, флейтою та клавесином прозвучать на базі Академічного симфонічного оркестру Львівської філармонії, проте подаді від рідних стін — у густій акустиці Будинку органної музики. Хорові партії Меси виконуватиме камерний хор «Глорія» — один із визнаних лідерів свого жанру. Солисти — скрипалі Лілія та Роман Гратилю, клавесніст Мирослав Драган та флейтист Євген Білецький.

2 листопада
Будинок органної музики
(Львів, вул. Бандери, 8)

ТЕАТР «49»

КАБАРЕ Головною дійовою особою вистави «Радіошансон (вісім історій про Юру Зойфера)» мав би бути драматург і журналіст родом із Харкова, який переїхав до Австрії разом із батьками-комерсантами й уже там, наперекір рідним, захопився ідеями марксизму. Та автор спеціально написаної до постановки п'єси Сергій Жадан реаліями життя цього персонажа не спокусився, використавши його як привід для роздумів. Зусиллями театру «Арабески» й під запальну музику Kharkiv Klezmer Band постає дійство, в якому п'ятеро акторів розігрують історії про політиків, повій, трансвеститів, злодіїв, терористів і просто закоханих, які перебувають в очікуванні кінця світу. Все це має спільну назву «Театр 49» — натяк на вільні зібрання в приміщеннях, де перебувало менше 50-ти людей: за цієї умови нацистська цензура збіговиськ не перевіряла.

1–2 листопада
Зустріч біля синагоги о 18.30
(Харків, вул. Пушкінська, 12)

ДИВО НІНО

ГАСТРОЛІ Джазова співачка Ніно Катамадзе, яку в найм'якшому варіанті називають «грузинським дивом», а зазвичай — аналогом чи навіть суперницею Бйорк, розпочинає українське турне. Низка концертів у містах-мільйонниках відбудеться з метою презентації нового альбому Blue — проміжної, та не менш енергетичної ланки між попередніми релізами White i Black. Спеціально для Києва, де 600-гривневі квитки на концерт грузинки розібрали в одну мить, Ніно дасть додатковий виступ 1 листопада. Цікава деталь — психоделічний спів Катамадзе вперше супроводжуватиме група музикантів Державного камерного ансамблю «Київські солісти».

31 жовтня – 1 листопада
МЦКіМ «Жовтневий»
(Київ, вул. Інститутська, 1)

3 листопада
Театр опери і балету (Дніпропетровськ, вул. К. Маркса, 72а)
5 листопада
Обласна філармонія
(Харків, вул. Римарська, 21)

WEST&WEST

У приміщенні, названому на честь кіношного кафе, в якому Штірліц мовчки милувався дружиною, персональна виставка Олега Жмуро, який представив прозаїдну серію фоторобіт. Жодної політики, лише естетика: на світлинах пейзажі й замальовки Лондона та Чикаго — те, що відрізняє ці міста від інших куточків світу.

До 23 листопада
Кав'ярня «Елефант» (Дніпропетровськ, пр-т Гагаріна, 105)

ДОЛЯ ГІТАРИСТА

Гітарист Володимир Шарув святкує своє 50-річчя. В межах урочистого концерту голос його гітари буде, безумовно, основним, але далеко не єдиним. Протягом двох годин на сцені поєднуюватимуться квартет гітаристів «Київ» і ансамбль «Рідні наспіви», бас Романа Смоляра і сопрано Ольги Чубаревої, органіст Валерій Михайлюк і балалаєчник Юрій Алексик.

5 листопада
Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)

«МЕТАМОРФОЗИ»

Натхненна бітлівським духом група донецьких акторів створила альтернативний театр ще 1989 року. Відтоді «Жуки» ведуть оригінальну репертуарну політику й дотримуються кодексу авангардного колективу. Аби переконатися в цьому, достатньо відвідати виставу «Метаморфози» за творами Михайла Зошенка.

4 листопада
Будинок актора
(Київ, Ярославів Вал, 7)

ROMA GROOVE

Виступ Юлії Роми та групи Night Groove відбудеться в межах абонементу «Джазові вечори з Сергієм Давидовим». Програма складатиметься з трьох частин: відомі стандарти; джазові обробки бразильських мелодій; композиції з альбому Юлії Heartbeats — одного з перших українських англомовних релізів, де автором текстів і музики є сама виконавиця.

31 жовтня
Обласна філармонія
(Харків, вул. Римарська, 21)

КІНО

ФЕСТИВАЛЬ

РОК

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

«НІЧ ЕЛЕОНОРИ. ДЕНЬ»

Історія про двох жінок, які забули між минулим і майбутнім, у виконанні актрис Анни Александрович і Лії Сванідзе.

31 жовтня. ДЦТМ ім. Леся Курбаса (Київ, вул. Володимирська, 23а)

«26 KIMHAT»

Вистава за мотивами маловідомої п'єси Антона Чехова «Леший», написаної під час перебування письменника на канікулах у Сумах.

30 жовтня. Театр драми та комедії та Лівому березі Дніпра (Київ, Броварський пр-т, 25)

GOTHIC SABBATH

Навздогін Хелоуїну – вечірка на честь режисера Тіма Бартон за участю гуртів Diffusion, Till it Bleeds, Angel Cry та Taciturnum.

1 листопада. Клуб «Прайм» (Київ, Кудрявський узвіз, 56)

ДЖАЗ

Вокаліст і мультиінструменталіст Сергей Манукян із джаз-програмою.

1 листопада. Live Sound Arena «Лабіринт» (Дніпропетровськ, вул. Харківська, 3)

«РУН»

Подарунок шанувальникам кельтського фолку – концерт гурту «Рун» на підтримку альбому «Самайн».

1 листопада. Будинок офіцерів (Київ, вул. Грушевського, 30/1)

«ПІЛОТ»

Презентація нового альбому «1+1=1» одного з кращих пітерських рок-колективів.

1 листопада. Клуб «Бінго» (Київ, пр-т Перемоги, 112)

«ЛЕДІ Й АДМІРАЛ»

Лірична драма, яка розповідає про останні дні життя англійського флотоводця. В головних ролях – Маріна Могілевская та Леонід Кулагін.

5 листопада. МЦКіМ «Жовтневий» (Київ, вул. Інститутська, 1)

МІСЬКІ ПЕЙЗАЖИ

Імпресіоністичний живопис Олени Леус – краєвиди європейських міст.

До 14 листопада. Галерея «Срібні дзвони» (Київ, вул. Івана Мазепи, 18/29)

«ПОРТФОЛІО»

Творчий звіт одеських концептуалістів Стаса Жалобника та Олеси Заївої.

До 16 листопада. «Сади Перемоги» (Одеса, вул. Канатна, 83)

ВАМПІРСЬКЕ

ПРОЕКТ Шедевр німецького експресіонізму – німому фільму 1922 року «Носферату – симфонія жаху» Фрідріха Вільгельма Мурнау – належить особливе місце в історії кіновампіризму та медійного піратства. Ця стрічка – перша й нелегальна кінопостанова «Дракули» Брема Стокера. Режисер зробив картину без ліцензії на екранізацію, в зв'язку з чим його звинуватили в плагіаті і, згідно із судовим рішенням, всі копії стрічки підлягали знищенню. Проте в 1930-х роках в обігу з'явилися її піратські копії, завдяки яким таки відбулося знайомство з «Дракулою», а образ інфернального графа із Трансильванії назавжди полонив уяву глядачів. Тривалий час навіть побутував міф про те, що виконавець головної ролі Макс Шрек був справжнім вампіром. Демонстрацію фільму супроводжуватиме музика сучасного німецького композитора П'єра Озера.

31 жовтня
Одеський драматичний театр імені Іванова
(Одеса, вул. Грецька, 48)

ПРОТИ ВІКІНГА

Фільм «Вікінг» – переказ Говардом МакКейном епічної поеми про Беовульфа для покоління, вихованого на голлівудській продукції. Це історія про те, як інопланетний монстр потрапляє на Землю в часи вікінгів, суміш міфології та наукової фантастики. «Я завжди вважав сказання про Беовульфа першоджерелом всіх голлівудських монстрів», – зізнається режисер.

У кінотеатрах України з
30 жовтня

ДИТСАДОК

ШОУ Moloko Music Festival – нова музична імпреза, покликана, за словами організаторів, знайомити публіку з найактуальнішою та найцікавішою українською музикою. Цього року кращими з кращих новачками вважатимуться гурти «Щастя», «Прозорі», Johnny Bardo та CoMaha. Просто радуватимуть уже знайомі Esthetic Education і «Крихітка Цахес», а також закордонні гості – британські Adam Beattie та The Consultants. Арбітрами, чий голос був вирішальним у відборі музичного матеріалу, виступили «естетики», які взяли на себе тягар фестивальної ініціативи. Роль хедлайнера відведено 19-річній литовській зірці Аліні Орловій. «Упевнений, що за кілька років вона збиратиме Палац «Україна», але раніше вона виступить із сольною програмою на Moloko Music Fest'і», – запевняє піаніст гурту вихователів Дмитро Шуров. Сюрпризом мають стати «несподівані дуети» заявлених учасників.

2 листопада
Молодий театр
(Київ, вул. Прорізна, 17)

ХЕЛОУІН

Чергова музична подія від організаторів FreeFat Fest – Wooly Bully Music Event за участю легенди французької електроніки Kid Loco й не менш зіркового британського проекту Plaid. Також у програмі Monkey Brother, Push'n'pull – дует діджеїв, які виступи перетворюють на перформанси, Dr Gerbut Laboratory та новий проект Tish.

1 листопада
Галерея «Лавра»
(Київ, вул. Івана Мазепи, 17)

ВІЗИТ СОЛО

ЗУСТРІЧ Красуня Тар'я Турунен почала займатися музикою в шість років, а у 18 вступила до престижної фінської Академії Сибеліуса. Її оперне меццо-сопрано обіцяло непогані перспективи в академічній музиці. Однак співачка не обмежилася оперою і вдалася до експериментів, ставши вокалісткою й обличчям симфо-метал гурту Nightwish. Їхня співпраця закінчилася скандалом. Після завершального концерту світового турне 2005 року, учасники Nightwish у відкритому листі повідомили Турунен про звільнення. Формальною причиною такого кроку стали нібито зростаючі комерційні апетити та зоряна хвороба Тар'ї. Невдовзі ображена артистка заопікувалася сольною кар'єрою, випустивши диск My Winter Storm, який став «золотим» у Фінляндії, Чехії, Угорщині та Росії. Нині співачка гастролює Східною Європою на підтримку цієї збірки у супроводі збірної команди музикантів.

3 листопада
ЦКМ НАУ (Київ, пр-т Космонавта Комарова, 1)

ТВЕРЕЗИ НІМЦІ

Фішка німецького metalcore колективу Deadlock – сплав чоловічого й жіночого вокалу. Високий голос Сабіни Венігер відтіняє типово «хардкорівський» агресивно-істеричний спів Йохана Према. Колектив пропонує straight edge – молодіжну субкультуру, засновану на відмові від наркотиків, алкоголю та м'яса.

31 жовтня
Клуб «Бінго»
(Київ, пр-т Перемоги, 112)

РІВНІСТЬ МОЖЛИВОСТЕЙ

Існують споживацькі привілеї для багатих. Для бідних є супермаркети. Економісти прогнозують, що в зв'язку з кризою дистанція між рівнем і якістю життя бідних та багатих зростає. Але ринок і далі радує нас символами рівності. Одне з досягнень капіталізму — речі, що об'єднують багатих і бідних. Наприклад, кока-кола. Для кризового сезону «осінь — зима-2008» італійський модельєр Роберто Каваллі розробив дизайн лімітованої колекції дієтичної кока-коли у своєму фірмовому розкішному стилі. Дизайнерська партія налічує лише триста тисяч пляшок. Продають їх у звичайних італійських супермаркетах. ■

▲
**ОЛЕКСАНДРА
КИРИЧУК**

▲
**РОМАН
КАБАЧИЙ**

▲
**БОГДАН
БУТКЕВИЧ**

ДЕ ВОНИ? Колеги з інших видань часом дивують. Чи то з Києва задалеко до провінції, чи й справді у гонитві за сенсацією хочуть бацити те, чого немає? То всі разом пишуть про «єдине шведське село» в Україні — Зміївку, то про «корінний етнос русинів на межі України, Словаччини, Угорщини й Польщі». Ну була Зміївка-Альтшведдорф колись, до депортації шведів як фолькдойців, може, й шведською, тепер на 85% це бойківське село, що будує свій греко-католицький храм над Дніпром. Ще гірше з русинами — виявляється, цей нібито етнос включає й гуцулів із Рахова, й лемків із Перечина, й бойків із Воловця. І що найцікавіше, одразу за Лавочним і Яблунцем десь той етнос розчиняється. Дивина? Тільки не для столичних ЗМІ. ■

СИЛА «АНАЛІТИКИ» Минулого тижня сайт Українська правда опублікував репортаж із закритого засідання Кабміну. В матеріалі багато цікавих подробиць, та одна мене просто порвала. Тимошенко стурбовано повідомила вузьке коло міністрів: «Соціальна агресія накопичувалася велику кількість років. Сьогодні в нас уперше почалися погроми аптек, щоб ви це знали... Побили достатню кількість аптек, тому що різко піднялися ціни на ліки». Насправді напередодні аптеки громили через те, що там продавалися наркотики, про це писала преса й повідомляло телебачення. Отак якийсь прихвостень «зробив аналітику» й проблема наркотогівлі в очах прем'єра перетворилася на проблему соціальної агресії. ■

▲
**РОМАН
КУЛЬЧИНСЬКИЙ**

▲
**НАТАЛІЯ
ПЕТРИНСЬКА**

І СМІХ, І ГРІХ На закритті фестивалю «Молодість» найбільше емоцій викликала промова людини, далекої від світу кіно — київського мера. Столичний голова вкотре дивував публіку своїм «блискучим» ораторським мистецтвом і неземною усмішкою. Кожне слово Леоніда Михайловича відлунювали оплески й дружній регіт. Черновецький поблагливо дивився в далечині, хитро примруживши очі. Пообіцяв переглянути всі фільми «Молодості» (знову регіт). Я подумала: маска блазня — зручний обладунок у політичних баталіях. Потім згадала казки, де блазні завжди хитріші за царів. Не здивуюсь, якщо кумедний «Льоня-космос» після загальнонаціональних виборів смішитиме народ уже у Верховній Раді. ■

▲
**ПАВЛО
СОЛОДЬКО**

НАЙВАЖЧА ПРОФЕСІЯ Якось я стояв на станції столичної підземки й чекав на дівчину. Дівчина була really woman, тобто запізнавалася вже більше, ніж на півгодини. Та я все стояв і чекав. Був час пік — повз мене безперервно проносилися бурхливі людські потоки. Дуже швидко від такої величезної кількості облич, зачісок, кольорів почало мерехтяти в очах. І тут мене осінило — я зрозумів, яка професія є найважчою. Так ось, найважча професія — це сидіти в будках біля ескалаторів метро та пропускати крізь свої очі сотні тисяч людських облич, доль, душ. І так день за днем, рік за роком. Господи, як це складно. Проте, мабуть, усі представники цієї професії — неабиякі філософи. А що їм іще залишається робити? ■

СОРОМНО В одному з літніх чисел **Тижня** я написав про село під Батурином. Репортаж про те, як далеко від столичних проблем, у мальовничій місцині живуть — і часто щасливо живуть! — півтора десятка людей. Я хотів показати читачам, що життя в глибинці — це не вирок, а доля. Краще б я написав про щось інше. Після публікації на хутір уже кілька разів приїздили київські бариги — хтось пропонував викупити хати, хтось тупо вимагав переїхати в інше місце, бо тут пани хочуть на кабанів полювати. Голові сільради підкинули хабара й завели справу. Очевидно, щоб змусити ухвалювати правильні рішення про землю. Коли я приїжджаю в гості, хуторяни ні в чому мене не звинувачують. Вони спокійно дивляться в майбутнє, тримаючи за дверима вила й дробовики. Але мені все одно соромно. ■

ВСЕ ЩЕ ПІДЛАШТОВУЄШСЯ?

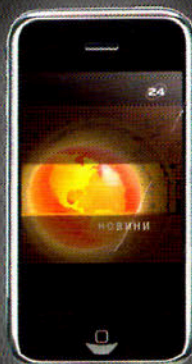
**ДИВИСЬ НОВИНИ
КОЛИ ЗРУЧНО**

телеканал новин

за межами офісу
дивись новини
на мобільному

подробиці на сайті
www.24tv.com.ua
тел. (044) 390 50 77

8:00

Україні загрожують санкції СОТ?
Україна може спровокувати фінансові санкції СОТ, якщо найближчим часом не закінчить реформування національної системи стандартизації та сертифікації, застерігають

14:00

Ющенко попросить ще один орган

Також рішення РНБО передбачає звернення президента до Верховної Ради з вимогою прискорити розгляд низки проектів законів щодо подолання корупції

16:30

ЄС просить Росію і Грузію не робити різких рухів
Європейський Союз закликає Грузію та Росію вжити усіх заходів для недопущення ескалації конфлікту і відновлення довіри

18:00

Жеребкування 1/8 Кубку України

Сьогодні відбулося жеребкування 1/8 фіналу Кубку України. "Шахтар" їде в Закарпаття, "Динамо" прийме "Зорю"

20:00

Україна не визнає незалежність Осетії

Про це заявив президент Віктор Ющенко, виступаючи на 63-й сесії Генеральної Асамблеї ООН.

АКЦІЯ!*
СТАВКА ПО КРЕДИТУ
НА 7 РОКІВ
В ДОЛАРАХ США
5% РІЧНИХ
НА ВЕСЬ МОДЕЛЬНИЙ РЯД
MAZDA
ZOOM-ZOOM
ОФІЦІЙНО В УКРАЇНІ

АВТО Інтернешнл

Офіційний імпортер та дистриб'ютор Mazda в Україні

8-800-50-181-50

(безкоштовно по Україні зі стаціонарних телефонів)

Лише в офіційній дилерській мережі Mazda

Офіційна дилерська мережа Mazda: Київ: "АВТО Інтернешнл", (044) 390-17-77, 425-88-25; "АВТОІнтернешнл Метрополіс", (044) 492-76-30; Дніпропетровськ: "Сервіс-Центр "Альфа", (0562) 36-06-41; Донецьк: "АЛЕКС-Моторс", (062) 312-79-05; Житомир: "Житомир АВТО Інтернешнл", (0412) 413-979; Запоріжжя: "Альфа-Плюс", (061) 289-05-50; Івано-Франківськ: "Сага Авто", (0342) 50-86-26; Кіровоград: "Оліві-Центр", (0522) 35-20-00; Луганськ: "Автогранд", (0642) 507-270, 507-290; Львів: "Гелікон", (032) 242-07-07; Миколаїв: "Легенда Авто", (0512) 42-66-25; Мукачево: "АВТО Інтернешнл Закарпаття", (03131) 313-35; Одеса: "Інтер-Авто", (0482) 49-10-49; Полтава: "Полтавамоторсервіс", (0532) 66-07-40; Рівне: "Стронг", (0362) 62-25-09; Севастополь: "АВТО Інтернешнл Севастополь", (0692) 67-27-07; Сімферополь: "Кримтаксосервіс", (0652) 255-472; Тернопіль: "ТерКо АВТО Інтернешнл", (0352) 47-55-00; Харків: "АККО-Моторс" (057) 336-97-41; Херсон: "АВТО Інтернешнл Херсон", (0552) 33-44-65; Хмельницький: "Мотор-Центр-Поділля", (0382) 78-33-33; Чернівці: "Мотор Центр", (0372) 57-33-95

WWW.MAZDA.UA

*Акція! На весь модельний ряд Mazda кредит на 7 років під 5% річних у доларах США. Акція триває з 7 жовтня до 30 листопада. Кредитує Укрсоцбанк. Ліцензія НБУ №5 від 29.12.2001. Детальні умови за телефоном горячої лінії або на сайті.

УКРСОЦБАНК